תלמוד בבלי · אחרונים · יד דוד

יד דוד על ביצה

רבי יוסף דוד זינצהיים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יד דוד על ביצה

רבי יוסף דוד זינצהיים

מקור הטקסט: פנינים · רישיון: GNU FDL 1.3

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יד-דוד-על-ביצה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ב: 8
דף ג. 10
דף ג: 13
דף ד. 16
דף ד: 18
דף ה. 19
דף ה: 20
דף ו. 21
דף ו: 23
דף ז. 24
דף ז: 26
דף ח. 28
דף ח: 33
דף ט. 34
דף ט: 36
דף י. 36
דף י: 37
דף יא. 39
דף יא: 41
דף יב. 42
דף יב: 43
דף יג. 45
דף יג: 46
דף יד. 46
דף יד: 47
דף טו. 48
דף טו: 49
דף טז. 50
דף טז: 51
דף יז. 52
דף יז: 53
דף יח. 55
דף יח: 57
דף יט. 57
דף יט: 59
דף כ. 59
דף כ: 61
דף כא. 62
דף כא: 65
דף כב. 66
דף כב: 67
דף כג. 68
דף כג: 69
דף כד. 69
דף כד: 71
דף כה. 72
דף כה: 73
דף כו. 73
דף כו: 75
דף כז. 76
דף כז: 77
דף כח. 78
דף כח: 79
דף כט. 80
דף כט: 80
דף ל. 81
דף ל: 83
דף לא. 85
דף לא: 86
דף לב. 88
דף לב: 89

דף לג. 90
דף לג: 92
דף לד. 94
דף לד: 95
דף לה. 96
דף לה: 97
דף לו. 98
דף לו: 98
דף לז. 100
דף לז: 100
דף לח. 101
דף לח: 104
דף לט. 105
דף לט: 106
דף מ. 107
דף מ: 108

דף ב.

מסכת ביצה פרק ראשון

חידושים למסכת זו. במהר"ם הלוי אחיו של ט"ז. בספר פורת יוסף דף קל"ג במהר"ם גלאנטי דף ע"א. ברוח אלי' בני שמואל. עדאוי:

ביצה שנולדה בי"ט. הליכות אלי דף ז':

בש"א שאור בכזית וחמץ כו' עיין תי"ט ופר"ח במים חיים דף ב' ע"ד. וראיתי בסוף ספר אור חדש על פסחים שהקשה בשם חכם אחד במאי נ"מ בפלוגתא דב"ש וב"ה הא ללקות אינו לוקה דהוה לאו הניתק לעשה ואי משום איסור חצי שיעור נמי אסור וכפי מה שכתב הרב דבר שמואל שפיר יש למצא דלוקה ואף לפי התוספות דוקא כשדעתו לבערו הא אין דעתו לבערו עובר ומלקי נמי לקי אם שהא לאחר התראה והתראת ספק לא שייך בכה"ג או למ"ד לוקין על התראת ספק ומ"ד אין לוקין יסבור דלא הוה נתק לעשה ומלבד זה יש חילוק בין איסור בעלמא ללאו בכמה גווני ואין מקום להאריך בזה:

מ"ט דב"ש מוקצה הוא. עיין צרור החיים דף מ"ז:

דילמא ב"ש לית להו מוקצה יש לדקדק אם המקשה ידע מתניתין דמגביהין מעל השלחן א"כ הא ידע דב"ש לית ליה מוקצה ומאי דילמא דקאמר ואי סבר כרב נחמן דמפיך המשנה א"כ אית ליה לב"ש מוקצה והי' מקום לומר דלית ליה מוקצה בי"ט קאמר ודוקא גבי שבת דחמירא ס"ל מוקצה כמו שמוכרחים לומר לפי האמת לתירץ רב נחמן כמ"ש מהר"ם לובלין ויותר נראה לומר דהמקשן לא אסיק אדעתיה מתניתין דשבת אע"ג דהתוספות הקשו ממתניתין דלקמן ובע"כ צ"ל דידע ולמה לא ידע ממתניתין דשבת אפשר כיון דבמסכת אחריתא היא לא אסיק אדעתיה ושוב ראיתי בשער המלך ח"ב בסוף הספר בהשמטות דף ק"נ ע"א שכתב דהמקשה הוה סבר לחלק בין שבת לי"ט וי"ט קיל טפי לב"ש ע"ש ועיין מ"ש בתוספות ד"ה ודילמא:

מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין. רש"י ותוספות. בני חייא קפ"ד:

גבי שבת סתם לן תנא כר"ש. עיין ב"ק ק"ב ד"ה סתם ואח"כ מחלוקת. ערובין ל"ד ד"ה נוטל. לקמן ל"א ד"ה ונפחת. יבמות מ"ב ד"ה סתם ושם מ"ד ד"ה ודילמא. הליכות אלי דף נ"ה:

מסלק את הטבלא. עיין שבת קכ"ג ד"ה האי פוגלא:

רש"י ד"ה ואת הנבילה כו' אע"פ שנתנבלה בשבת בצרור החיים דף מ"ח הקשה דלמה כתב רש"י אע"פ שנתנבלה בשבת דהא לקמן דף כ"ז מסקינן דבמסוכנת דוקא מיירי הא אם לא כן אף לר"ש אסורה. ונדחק לתרץ ולע"ד לא קשה דוודאי צ"ל דהך סוגיא

דהכי אליבא דרב נחמן אזלא כמ"ד חלוק היה ר"ש אף בב"ח שמתו וא"כ שפיר מוכח מהכא דתנא סתם כר"ש אבל למ"ד דבמסוכנת מיירי איך מוכח מהכא דסתם כר"ש דהא כיון דמסוכנת דעתיה מאתמול ואי משום מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים י"ל דתנא סבר דהוא מוכן לכלבים וא"כ לא מוכח כלל ועיין בשיטה מקובצת ומה שכתב הרב צרור החיים לתרץ דלענין שבת לא מוקמינן במסוכנת ודוקא לענין י"ט מוקמינן הכי אינו נראה לתרץ כן דברי רש"י דא"כ מאי הוכיח כאן הגמרא דאימא דליכא חילוק בין שבת לי"ט והתנא לא סתם כר"ש ומיירי דוקא במסוכנת כמו דמיירי מתניתין דלקמן בהמה שמתה ומה שהקשה עוד ממה שכתב רש"י דהא דר"ש מתיר בנבילה היינו דוקא במסוכנת פשוט הוא שרש"י כתב כן למ"ד מודה ר"ש בב"ח שמתו כדמוכח התם בגמרא אבל וודאי למ"ד חלוק הי' ר"ש לא מיירי במסוכנת וכן צ"ל אליבא דרב נחמן כמ"ש:

תוס' ד"ה ביצה שנולדה כו' ומסיק מאי מותרים לטלטל היינו לפי מה דהדר בצפרא רבי כדאיתא שם בגמרא ע"כ הא דאמר ר"ג מותרים היינו דוקא בטלטול ורבי סתם בוודאי הלשון כמו שאמר רבי גמליאל ואי נמי דהך מותרים לא הוה לישנא דר"ג ממש מ"מ בוודאי רבי סתם הדברים לאחר חזרתו וש"מ דשפיר שייך מותר בטלטול. ובשושנת יעקב נדחק בזה:

בא"ד לכן תירץ ר"י כו'. עי"ל לפי י"ל ראשון שבתוס' וודאי לשון תאכל לא משמע טלטול כלל אמנם נקט לב"ש תאכל דאי הוה תני מתירין הוה משמע דוקא בטלטול וע"ז הקשו דא"כ עדיין מקום לטעות בדברי ב"ה דאמרי לא תאכל אבל בטלטול שרי ולכן תירצו כיון דעיקר הביצה לאכילה ולא לטלטול לכן נקט פלוגתייהו לענין אכילה כי לא יצדק לאשמועינן פלוגתייהו לענין טלטול כי אין עיקר הביצה לטלטול ובועוד י"ל פירשו דבאכילה נכלל הכל אכילה וטלטול ולכך יצדק לשון וב"ה אוסרין אפילו בטלטול אלא אגב דהוצרך למנקט בדברי ב"ש לשון אכילה נקט נמי לב"ה לשון אכילה ולפ"ז לא שייך להקשות כח דב"ש אתי לאשמעינן דבאמת לא אשמעינן כח דב"ש רק נקט סברת ב"ש כמו שהיא והיא תאכל שכוללת הכל אבל לפי וי"ל ראשון דאכילה אינו כולל טלטול רק נקט להודיעך כח דב"ש דאפילו אכילה מותר שפיר שייך להקשות וכי כחו דב"ש אתי לאשמעינן זה כוונת מהרש"א בדברי התוספות אמנם מה דפשיטא ליה להתוספות כאן דב"ה אוסרים בטלטול נמי בשבת דף מ"ה נראה דמספקו לה לשאר אמוראי דכאן אי אסור בטלטול. ועיין שער המלך חלק א' דף י"ט ע"ב. זרע אמת בחדושים סימן ל"ג:

תוס' ד"ה אוכלא דאפרת הוא כו' ואי בעי שחט ואכל כל מה דבגוה. כוונתם לשלול פירש הרז"ה דסבר דבעומד לאכילה היינו הביצה אפילו התרנגולת עומדת לגדל ביצים נמי

שרי ודוקא בעומדת לגדל אפרוחים אסור ופירוש זה דחוק כמו שכתב הרמב"ן במלחמות לכך פירשו דאוכלא דאפרת היינו אוכל הנפרד מן האוכל דבעומדת לאכילה הביצה נקרא חלק ממנו ולא הוה נולד כלל דהא אי בעי שחיט ואכל כל מה דבגוה אבל בעומדת לגדל בצים יצאה מתורת אוכל לגמרי התרנגולו' וניהי דמותרת באכילה התרנגול' מ"מ כיון דיצא' מתורת אוכל הביצ' הוה נולד ועיין מהרש"א ורוח אלי' דף א' וע' בחדושי הרשב"א לשבת דף קכ"א ששם הקשה לשיטת בעל המאור מה שהקשה ברוח אלי' ועיין מה שאכתוב בסמוך:

תוס' דילמא ב"ש דמוקצה דבעי חיים כו' ועיין מהרש"א משם בעל המאור דהתם משום חורבן השובך הוא לפי האמת אין חילוק לרב נחמן בין מוקצה דבעלי חיים דהתם ומוקצה דהכי דתרנגולת ולפיכך התרנגולת אסור אף לב"ש ולא זכיתי להבין דבריו איך אפשר לומר דהתרנגולת אסור והביצה מותר וזה לא שמענו וכ"נ מדברי שיטה מקובצת שכ' לעולם דין הביצה כדין התרנגולת והיינו וודאי דאיסור קאמר ולפמ"ש התוס' יש לומר דמאי דקאמר דילמא ב"ש לית להו מוקצה אע"ג דוודאי ידע מתניתין דאין מגביהין מ"מ ידע ג"כ מתני' דלקמן דמוקצה דב"ח אית לי' ולפיכך קאמר דילמא לית ליה מוקצה אפילו כה"ג בבעלי חיים כמו הכא וכיון דהתרנגולת אינו מוקצה אף הביצה מותר. ושוב ראיתי למהר"ם לובלין שהקשה כעין קושיות ראשון לציון ומה שתירץ אינו עולה לקושיות הרב ראשון לציון. ועיין בסמוך מה שכתבתי בשם הרשב"א בשבת. ועיין על התוס' זרע אמת בחדושים סימן מ"ג:

תוס' ד"ה קס"ד כו' ואפי' ר"ש מודה. מהרש"ל הבין בכוונת התוס' דדוקא לפי הקס"ד כתבו התוספות דר"ש מודה אבל לפי האמת לרב נחמן ר"ש מתיר בכל נולד ועל זה השיג עליו מהרש"א דמדברי התוס' בעירובין משמע דאף לפי האמת מודה ר"ש בנולד דהתם ומדברי מהר"ם שיף נראה שמהרש"ל ומרש"א לדבר אחד נתכוונו ואינו נראה כן כמ"ש אמנם החילוק בין מיא בעיבא לביצה הוא כמ"ש הריטב"א בעירובין דמים לא הי' בעולם כלל אבל ביצה הי' בעולם במעי אמו אע"פ שאינו נראה ולפיכך שרי הך נולד. וראיתי להרשב"א בשיטתו לשבת דף קכ"א שעל מה שכתב רשי' שם דצואה של קטן לא הוה נולד כיון דדעתי' עלויה דמקשים על רשי' דא"כ מאי קאמר הכא נולד הוא. (ונראה דכוונתו למה שאמר מוקצה הוא וכמו שכתב בשיטה מקובצת) הא וודאי דעתיה עלויה ותירץ דשאני הכא כיון דאגידה בתרנגולת כגופא דמיא וכיון דאיהי אסירי ביצה נמי אסירי ולא זכיתי להבין תירוצא דאכתי קשיא לפי מאי דסבר אפילו מאן דלית ליה מוקצה נולד אסור וא"כ אין התרנגולת אסורה ואפ"ה הביצה אסורה משום נולד והי'

נראה לומר דלמסקנא כתב רשי' כן שם בשבת דמסיק הכא דלית ביה נולד בביצה משום דדעתו עלויה והוה כמו צואה של קטן ולפ"ז שפיר יש לחלק בין מיא בעיבא לביצה כיון דדעתיה לביצה אבל מיא בעיבא אין דעתיה עליה:

תוס' ד"ה מגביהין מעל השלחן כו'. עיין מה שכתבתי במסכת שבת ולכאורה יש לומר לפי מה דלא אפיק המשנה הוצרך רשי' לומר דמיירי באינו ראוי' למאכל בהמה דאי ס"ד ב"ש דוקא מתיר במאכל בהמה קשה איך סתם התנא בסיפא שער של אפונין מפני שהוא מאכל בהמה והוא כב"ש ולכן הוצרך רשי' לפרש דב"ש מתיר אפי' אינו מאכל בהמה וב"ה אוסר אפילו במאכל בהמה והוא כר' יהודה וסיפא דמתני' כר"ש ולא כב"ש ולא כב"ה. אמנם לפי מה דאמר רב נחמן אנו אין לנו וב"ש כר"י וב"ה כר"ש אף רשי' מודה דמיירי במאכל בהמה דוקא וסיפא כב"ה וכר"ש. ושוב מצאתי קרוב לזה בספר בני שמואל עדאוי ועיין מהרש"א וכוונתו דמהך דשיער של אפונין לא היה מצי לאתוי' דאין ראי' דהתנא סתם לן הכי כיון דסתמא דפרק כירה הוא כר"י אבל מהך דמחתכין הוה שפיר ראי' כיון דהוה יחיד במקום רבים:

דף ב:

שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי כו' הרי"ף ורמב"ם פסקו כהך תירוצא דגם שאר אמוראי מודו לזה דיש חילוק בין שבת לי"ט והרי"ף בסוף משילין הביא ראי' מדפריך סתם גמרא אי בתרנגולת העומדת לגדל בצים מוקצה הוא ש"מ דפשיטא ליה דמוקצה אסור בי"ט ובעל המאור השיג עליו דכוונת המקשן לנולד כמו שמסיק אח"כ קס"ד דמאן דשרי במוקצה בנולד אסור ע"ש. והרמב"ן במלחמות לא תירץ כלום ואפשר לומר דכוונת הרי"ף דיש לדייק בגמרא דמסקי' רב נחמן בתירוצו ב"ש כר"ש וב"ה כר"י דלשון זה מיותר וגם קשה קושיות התו' בד"ה קס"ד דהא ר"ש לית ליה מוקצה ולית ליה נולד ותירץ התוס' דיש חילוק בין נולד לנולד לא ניחא ליה לכן סבר הרי"ף דניהי דקושיות המקשה הי' מנולד עכ"פ מוכח די"ט חמירא משבת דאל"כ הא ידע דר"ש לית ליה מוקצה ולית ליה נולד בי"ט אלא וודאי דקושייתו הי' כיון דלא מצינו תנא כר"ש דסבר נולד אין לאוקמיה דב"ש סבר הכי כי במוקצה אפשר דס"ל דיש תנא עוד דס"ל הכי כמו דהוה רצה לומר הגמרא אליבא דר"א בר"ש ועיין בשער המלך דף ל"ג אבל בנולד לא מצינא תנא זולת ר"ש א"כ בע"כ מוכח די"ט חמיר דאע"ג דמצינו תנא דלית ליה מוקצה הא נולד ס"ל כן היתה סברת המקשן אליבא דהרי"ף. ועיין במהרש"א בביאורו להלכות י"ט ומ"ש בצרור החיים. ועיין משנה למלך פ"א די"ט הי"ז. מכתם לדוד דף ל"ד ע"ב. שופרא

דיעקב. ועיין בספר יראים דף מ"ח ע"א וע"ב שגם הוא פסק די"ט חמיר אבל חילק בין מוקצה למוקצה ע"ש:

י"ט דקיל. מרכבת המשנה ח"א פ"א די"ט הי"ז:

ולפלגו בתרווייהו. עיין עירובין ע"ב ד"ה כח דהתירא הליכות עולם ויבין שמועה דף כ"א ע"ב:

אלא אמר רבה כו' זכרון יוסף ק"ט ע"א. זרע אמת בחדושים סימן ל"ד:

הכא בי"ט אחר שבת עסקינן. עיין בחדושי הרשב"א לשבת דף קמ"ט ד"ה הכא במראה של מתכות שכתב כי כוונת רבה לומר כי עיקר הגזירה היתה משום י"ט אחר השבת אבל לא דמיירי דוקא בי"ט אחר השבת:

ומשום הכנה. העולה מן המפרשים לדעת רבה הוא דוודאי הכנה דאורייתא אלא שבזה נחלקו התוספות ורש"י והר"ן כי לדעת התוספות דוקא הכנה דביצה אבל אפיה ובישול מיו"ט לשבת לא הוי מדאורייתא מיהו אפשר התוספות לא כתבו זה אלא להפוסקים דלא כרבה לענין הואיל אבל לענין הכנה קיימא לן כרבה א"כ קשה איך אופין מיו"ט לשבת וע"ת לא מהני כיון דאיסור דאורייתא אבל לרבה גופיה אף אפיה ובישול אסור אם לא מטעם הואיל הוה רק איסורא דרבנן ואתא עירובא תבשילין ושריא וכן נראה מסוגיא דפסחים מדפריך רבה לרב חסדא לדידך איך אופין מיו"ט לשבת משמע דלדידיה ניחא מטעם הואיל וכן פירש מהר"ם דברי התוספות ועוד י"ל דהתוספות הוצרכו לומר דאפיה ובישול לא הוי הכנה דאפילו סמוך לחשיכה דלא שייך הואיל שרי וכמ"ש התוספות בפסחים. אמנם רש"י והר"ן סוברים דגם אפיה ובישול הכנה הוה אלא שמותר מטעם הואיל ועכ"פ מטעם הואיל עדיין הוה איסורא דרבנן ואתא עירובא תבשילין ושריא ובר"פ שני לקמן רבא אמר הטעם דע"ת כדי שיברור מנה יפה לשבת והרבה נוסחאות גורסים רבה וא"כ לכאורה קשה למה צריך זה הטעם הלא צריכין ע"ת כדי לצאת מידי איסור דרבנן ואפשר דרבה סבר כיון דאמרינן הואיל ורק איסורא דרבנן הוא מיו"ט לחול א"כ מיו"ט לשבת לכתחילה שרי וע"ת לא הוי רק כדי לברור מנה יפה אמנם רב אשי סבר שם דוודאי צריכין ע"ת כדי שיהיה היכר שלא יאמרו כשם שמותר מי"ט לשבת כן מותר מיו"ט לחול. ודע שזה שכתבתי כי רבה ורב אשי באו ליתן טעם על עירובי תבשילין עצמן למה הוא בא כן הוא דעת רוב הפוסקים שכתב בהגהות מיימוני אבל הרמב"ם מפרש שבאו ליתן טעם על עיקר האיסור מיו"ט לשבת דהוה ליה למשרי דמדאורייתא מותר הוא ובא רב ונתן טעם כדי שלא יאמרו כו'. והב"י בריש סימן תקכ"ז הביא ראיה לדברי הרמב"ם מהא דאמרינן בפסחים מדאורייתא צרכי שבת נעשין ביו"ט ורבנן הא

דגזרו גזירה שלא יאמרו אופין מי"ט לחול וכיון דאצרכו רבנן עירובי תבשילין אית ליה היכירא ואע"ג דרב חסדא אמר זה דלית לי' הואיל מ"מ סובר הרמב"ם דגם לרבה כן הוא דאע"ג דמטעם הואיל אסור מדרבנן הוה מותר מפני צורך השבת אלא דרבנן גזרו גם מי"ט לשבת כדי שלא יאמרו אלא דרבה הקשה לרב חסדא דהוה סבר רבה לרב חסדא כיון דלא אמרינן הואיל צרכי שבת מדאורייתא אסורין לעשות בי"ט ורב חסדא השיבו כמו דלדידך ניחא דשרי מטעם הואיל רק רבנן גזרו ולכן מותר ע"י ע"ת כן לדידי שרי בלא הואיל אמנם התוס' סוברים דלרבה כמו דמטעם הואיל אסור מי"ט לחול מדרבנן מיהו כן מי"ט לשבת אסור ולא הוה צריך למגזר משום שמא יאמרו ורק שמא יאמרו קאי על ע"ת זה כוונת הב"י ובזה מתורץ מה שהקשה עליו בים של שלמה בפ"ב סימן סימן ג' ועיין במג"א ריש סימן תקכ"ז צרור החיים דף מ"ה. ידי אלי' דף ה'. ובתוספות שם בפסחים ובספר ראשון לציון:

חול מכין לשבת. גופי הלכות נ"א ע"ב:

ואם איתא לגזור משום הנך דמתילדין ביומיהן באר יעקב ס"ב ע"א. שופרא דיעקב :

תוס' ד"ה מוקי לב"ה כר"ש. תפארת שמואל ל"א ע"א שי למורא סימן ס"ו. הליכות אלי דף ע"ה. יד מלאכי כלל קע"ז:

תוס' ד"ה אין מבקעין. שי למורא סימן ס"ז:

דף ג.

שמא יעלה ויתלש. עיין חולין י"ד ד"ה מחתכין:

היא גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה. עיין שבת י"א ד"ה אמר אביי:

כולהי כרב נחמן לא אמרי כי קושיין מדלא קאמר תלמודא דלא קאמרי כרב נחמן משום דלית ליה מוקצה בי"ט לכאורה ראי' לדברי הרי"ף דהלכתא דמוקצה בי"ט אסור ואפשר לכוון זה בדברי רש"י שכתב כולהי רבה ורב יוסף ור' יצחק דפשיטא ומאי בעי רש"י בזה אלא כוונתו משום דגם רבי יוחנן לא סבר כרב נחמן כדאמרינן בסמוך ולפי הסוגיא בסוף מי שהחשיך רבי יוחנן לית ליה מוקצה בי"ט כמ"ש הרמב"ן במלחמות לקמן בסוגיא דאפרוח לזה בא רש"י למעוטי ר' יוחנן דר' יוחנן לא אמר כרב נחמן לאו טעמי' משום קושיין אלא דלית ליה מוקצה בי"ט אבל שאר אמוראי החולקים על רב נחמן בפרושא דמתניתין שפיר אית להו מוקצה בי"ט ורק משום קושיין נאדו מפרוקא דרב נחמן. ועיין תפארת שמואל דף ל' ע"ד:

ואף רבי יוחנן סבר גזירה משום משקין שזבו. עיין ברשב"א בר"פ חביות שכתב דבע"כ לר' יוחנן דהכי צ"ל דלא ס"ל כשמואל דמודים חכמים בשאר פירות דאם בשאר פירות לא גזרו אטו זיתים וענבים כ"ש ביצה דלא הוה לן למגזר אמנם התוספת שם כתבו דבביצה יש למגזר טפי מזיתים וענבים ולשיטת הרשב"א לפי מה שפסק ר' יוחנן הלכה כר' יהודה בשאר פירות (והיינו חכמים לפי האיפוך) א"כ בע"כ ליכא למימר טעמא דביצה משום משקין שזבו וא"כ כיון דר"י לית ליה הכנה ושאר תירוצא שבגמרא למה ביצה אסורה וצ"ל לרבי יוחנן לפי פסק ההלכה שפסק דביצה לדידן איסורא משום מוקצה וב"ש וב"ה לא נחלקו בדבר הזה כמ"ש התוספות בסמוך לרבי יהודה והקשה בשער המלך דף ל"ג ע"ד דא"כ איך בעי למימר בשבת דף מ"ה דר' יוחנן לית ליה נולד דא"כ ביצה אמאי אסורה הא עכ"פ אסורה ביומא לדידיה כמו דמוכח לקמן אמנם עיין ברשב"א שם שכתב דהגמרא אמר כן לרווחא דמילתא אלא שמשמע שם מדברי הרשב"א דטעמיה הוא כיון דרבי יוחנן סבר משום משקין שזבו א"כ לית לי' דרב נחמן וכבר כתבתי כי זה אינו מוכרח וכמ"ש גם הרמב"ן דוודאי אית ליה דרב נחמן רק נאיד מפרושא מכח קושיין ועוד לפי מה שכתב הוא עצמו בר"פ חביות מוכח דרבי יוחנן גופיה לפי פסק הלכה שפסק לית ליה גזירה משום משקין שזבו וכמ"ש ואפשר דבר"פ חביות כתב הרשב"א כי בביצה כתב תירוצא אחרינא לפיכך כתב כן בפרק כירה להך תירוצא. עוד הקשה בשער המלך דמאי דוחקא דר"י לומר מוחלפת השיטה לימא טעמא דר' יהודא משום הכנה כמו דאיתא לקמן בדף ד' ר"י אמר משום ר"א עדיין היא מחלוקת וגם שאר אמוראי למה נדחקו בזה. ואע"ג שהתו' כתבו לקמן דר' יהודא בשם רבו אמר וליה לא ס"ל מנליה לר' יוחנן לומר כן ובשם חידושי הר"ן כ"י כתב כי ר' יוחנן קיבל כן מרבו והוא ז"ל הקשה עליו דא"כ לוקמיה להך ברייתא דלקמן דספיקא אסורא כר"א ולזה יש לתרץ דלא ניחא ליה לאוקמיה ברייתא כר"א דשמותי הוא עוד צידד לומר דאפשר לומר לר"י דנחלקו אי קדושה אחת או ב' קדושות ולכאורה אי אפשר לומר כן דהרי בעירובין גבי עירוב סבר ר"י חמר גמל דמספקא ליה אי קדושה אחת אי ב' קדושות וא"כ מאי מספקא ליה ואפשר לומר דהיינו טעמא דר"י מספקא לי' אי פלוגתא דב"ש וב"ה כהכנה הוא או בקדושה אחת וב' קדושות. וא"כ בע"כ צ"ל דעכ"פ ליומא אסורה משום משקין שזבו דאי לאו הכי אין מקום לספק דע"כ טעמא דב"ה משום הכנה ולא משום קדושה אחת וא"כ שפיר מקשה דר"י אדר"י דהא מדר"י מספקא ליה אי קדושה אחת אי ב' קדושות בע"כ צ"ל דאסור משום משקין שזבו דאז יש מקום לומר אי קדושה אחת אסירי אבל

אי ליכא גזירה דמשקין שזבו ובע"כ טעמא משום הכנה. א"כ אין מקום לספיקו של רבי יהודא. ועיין מ"ש מהרש"א לקמן דף ויו ד"ה הואיל ומתיר עצמו:

דר"י רמי דר"י אדר"י כו'. כתב מהר"ש סיריליו בספרו כללי שמואל הנדפס בספר תמים דעים דף כ"ב ע"ג הא דלא משני דמיירי בתרנגולת העומדת לגדל בצים משום דוודאי כיון דמתניתן מיירי בעומדת לאכילה ה"ה הברייתא יש לאוקמיה הכי ע"ש. ולא הבנתי דבריו דהא הך וכן ביצה משנה היא בערובין ולא ברייתא ועוד דכיון דבמסכתא אחריתא היא לא צריכין לאוקמי' דומיא דמתיתן אלא וודאי צ"ל דדחיק' ליה לר"י לאוקמיה מתניתן דעירובין דוקא בתרנגולת העומד לגדל בצים כיון דסתמא קתני אמנם רבינא בר רב עולא דמתרץ הכי לא דחיקא ליה וקרוב לסברה כזו כתבו התוספות בסוף ד"ה רבי יוחנן. ומהר"ם שיף הקשה דמאי מקשה רבי יוחנן נימא דחמירא בי"ט משבת ע"ש. ולפי מ"ש הרמב"ן במלחמות לקמן גבי אפרוח דלמאי דלא מפליג בשבת ס"פ מי מי שהחשיך לר"י בין י"ט לשבת היינו משום דתני לקמן גבי אפרוח שמואל אבל מאן דתני גבי אפרוח ר' יוחנן א"כ ר"י אוסר מוקצה בי"ט א"כ י"ל דסוגיא דהכא למאן דסבר דר"י לית ליה מוקצה בי"ט ולהכי שפיר קמקשי ר"י. אמנם למאן דסבר דר"י אית ליה מוקצה בי"ט ולא בשבת סבר דר"י לא הי' מקשה כלל דרבי יהודה אדר"י. ולפי הטעם שכתב הרמב"ן במלחמות דבי"ט אסרו מוקצה כדי שיזמין הכל קודם שבת ולא יצטרך לעשות בי"ט כדי שלא יבא לעשות מלאכה בי"ט האסורה משא"כ בשבת דבלא"ה אסור לעשות מלאכה אפשר זה לא שייך רק גבי מוקצה ולא משום גזירה אחרת דאל"כ בטלת כל גזירות חכמים בשבת:

תוס' ד"ה גזירה כו'. ותימא. פירשי'. עיין בקהלת יעקב ג' ע"ג ומ"ש בפסחים דף נ"ו:

בא"ד ועוד י"ל כו'. מהרש"ל פירש דהתוס' נאדו מסברתם דהוה מוכן לעורבים אלא אע"פ שאינו מוכן לעורבי' לא שייך מוקצה דבפירות יושב ומצפה אמנם מהרש"א פי' דגם לתירץ זה סברו התוס' דהוה מוכן לעורבים אלא דמוכן לעורבים לבד לא מהני להוציא מתורת מוקצה עד שיהי' יושב ומצפה וראיתי להרב שער המלך ח"א דף י"ט שהקשה מה הקשו התוס' למאי צריך טעמא דלקמן לפי מה שכתבו התוס' בשבת דף מ"ה דמטעם משקין שזבו ביצה רק באכילה אסור ולא בטלטול וא"כ ה"ה בפירות הנושרין ולכן צריכין לטעמא דלקמן גבי גוי שלקט מן המחובר. ואפשר לומר כי דוקא במשקין שזבו כתבו התו' כן כיון דהפירות שזבו מהן מותרין באכילה ובטלטול ורק חכמים גזרו שמא יסחוט משום טעם זה לא גזרו אלא על האכילה ולא על הטלטול אבל פירות הנושרין דמצד עצמם אינם ראוים רק משום דהוה מוכן לעורבים ויושב ומצפה וכיון דאסרו חכמים אינו מצפה כלל וחזרו להיות אסורים אף בטלטול

בא"ד דבעי מרא וחצינא כו' דאדכורי מדכר. ביד אהרן א"ח סימן תנ"א הגהות הטור הקשה מ"ש מהא דאמרינן גבי שבת ולא יקרא לאור הנר אפי' גבוה עשרה קומות וטעמא שמא יביא סולם ולא אמרינן אדכורי מדכר ואפשר דהתוס' לא כתבו כן אלא לענין דבר שעשה גוי דחיישינן שמא יעשה ישראל בעצמו דכל דאיכא טרחא אדכורי מדכר אבל גבי ישראל עצמו וודאי גזרינן לעשות זה משום דבר אחר שיעשה בעצמו ולא אמרינן בזה אדכורי מדכר וכ"נ מהראי' שהביאו מגוי שהדליק הנר עיין עירובין מ' ד"ה וודאי. פסחים נ"ו ד"ה מוכן לעורבים. זרע אמת בשו"ת סימן מ"א בארוכה על התוס'. ארעא דרבנן מהדורא בתרא ה':

תוס' ד"ה מחלפת השטה. הליכות אלי דף ויו:

דף ג:

אחד ביצה שנולדה בשבת כו' אין מטלטלין אותו הריף והרא"ש ובעל המאור למדו מכאן דביצה אסור' בטלטול ובים של שלמה סימן ה' כתב דאין מכאן הכרע דילמא בתרנגולת העומדת לגדל בצים מיירי דאסורה משום מוקצה ולהכי אסורה בטלטול אבל בתרנגולת העומדת לאכילה אין איסור הביצה רק משום הכנה או משום משקין שזבו אינה אסורה בטלטול ע"ש. ולפמ"ש התוס' ישנים דלרב נחמן לא מקשי משום דאיסור מוקצה כעין דאורייתא א"כ בע"כ צ"ל לדידיה דמיירי בתרנגולת העומדת לגדל בצים דאי בעומדת לאכילה ביצה שריא לרב נחמן. א"כ בע"כ לשאר אמוראי לא מוקמינן לה בתרנגולת העומדת לגדל בצים דא"כ לא קשה מידי כשם דלא קשה לרב נחמן איברא דמהר"ם שיף הקשה דבאמת מנליה למקשיה להקשות דילמא מיירי בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה גם לשאר אמוראי ולפי פשוטו וודאי דלא קשה דבשלמא לרב נחמן כיון דביצה של תרנגולת העומדת לאכילה מותרת א"כ ליכא למטעי וכל מקום דתני ביצה סתמא מיירי בתרנגולת העומדת לגדל בצים אבל לשאר אמוראי כיון דתרנגולת העומדת לאכילה נמי אסורה ורק נאמר דבדינהם חלוקים לענין טלטול או לענין ספק בוודאי צריך לפרש כל מקום דהני בביצה באיזה ביצה מיירי אי בתרנגולת העומדת לאכילה או לגדל בצים כדי שלא נטעה והרי ר"י ורבינא לעיל תירצו הך דר"י אדר"י בשנוי דחיקא ולא רצו לתרץ בתרנגולת העומדת לגדל בצים כדמשני רבינא בריה דרב עולא מטעמא שכתבתי. אלא שעדיין יש להשיב דהרי לפי מה שמתרץ בספק טריפה וא"כ הך וספיקא בביצה אחרינא קמיירי לא בביצה דמזכיר ברישא וא"כ וודאי לכאורה עדיפא ה"ל לשנוי דמיירי בתרנגולת העומדת לגדל בצים כי תירץ זה מרווח יותר לכאורה מתרוצא דביצת

ספק טריפה. ואפשר דהתרצן לא ניחא ליה לתרץ הכי משום דלא ברירא ליה אי שאר האמוראים סברי כר"נ דמוקצה אסור בי"ט ובפרט ר"י דמשמע בשבת ס"פ מי שהחשך דלא ס"ל מוקצה בי"ט אע"ג דלא מקשה בפירוש לרבי יוחנן מ"מ בוודאי גם לר"י קשה ולהכי מתרץ תירץ ברור בספק טריפה דאין חולק. ועיין שער המלך ח"א דף י"ט:

וספיקו אסורה. שער המלך ח"ב קל"ח ע"א. עץ חיים בלשונות וי"ו ע"ד. אמרי שפר למהארנ"ח מרכבת המשנה ח"א. פ"א די"ט ה"כ על הסוגיא. באר יעקב ס"א ע"ד:

הוה ליה ספיקא דאורייתא. מהרש"א כתב דאף לרבה מוקמינן ליה דוקא בי"ט אחר השבת או שבת אחר יום טוב דאז איסור הכנה מדאורייתא אבל ביו"ט ושבת דעלמא גם לרבה מותר (אי לא נאמר דשיל"מ מדרבנן אסור) וזה הוא דעת הרא"ה בבדק הבית דף קט"ו ע"א וכתב כן לדעת ר"י דפירש ואם נתערבה באלף אספיקא קאי דאפילו ס"ס אסור ומפרש הרא"ה טעמו של הר"י דאסור אפילו בס"ס משום דכיון דספק הראשון אסו' מדאוריית' א"כ הספק שני הוי ספיק' דאוריית' ולחומרא דוקא אי הספק הראשון הוה אסור רק מדרבנן א"כ הספק השני הוה ספיקא מדרבנן וא"כ צ"ל דמיירי הכא באופן דהספק הראשון אסור מדאורייתא משום הכנה ממש והיינו י"ט אחר השבת או שבת אחר י"ט אבל ביו"ט ושבת דעלמא כיון דאסור רק משום גזירה א"כ פשיטא דאף לר"י ס"ס מותר. אמנם הרשב"א שם במשמרת הבית דמפרש טעמא דהר"י דדוקא ס"ס בשני תערובות מותר דאכל חדא וחדא איכא ס"ס אבל כל שאינו שני תערובות אפילו ס"ס אסור אפילו ספק הראשון מותר מן התורה כל שיש סרך עיקר דאורייתא ולפיכך הוא מפרש כאן אף בשבת דעלמא ויו"ט דעלמא דלא אסרו רק משום גזירות הכנה ואפ"ה ס"ס אסור כיון דלא הוה ע"י שני תערובות. איברא לדעת ר"ת דאם נתערבה באלף אוודאי קאי ולא אספיקא אפשר דאף הרא"ה מודה דברייתא מיירי בשבת ויו"ט דעלמא ואפ"ה ספיקא אסור כיון דגוף האיסור דבר תורה. ולדעת הת"י וודאי נראה כן כיון דסברי דלרב נחמן לא קשה דמוקצה כעין דאורייתא וודאי לכאורא נראה דיו"ט דעלמא ושבת דעלמא דאסרינן משום גזירת הכנה לא גרע ממוקצה:

סיפא אתאן לספק טריפה. עיין זבחים ע"ב ד"ה נתערבו באחרות. בית יעקב ע"ט ע"ד:

אי הכי אימא סיפא נתערבו באלף כו'. לפי מה שכתב בהליכות עולם דף ט"ז ע"ב דכל אי הכי הוה כמו אי אמרת בשלמא כלומר לדידי ניהי דקושייתי הראשונה קשה אבל קושיא השנייה לא קשיא כאן לכאורה אי אפשר לומר כן דמלבד הקושיא ראשונה למה ספיקא אסור גם קושיא השנייה קשה למה נתערבו באלף כולן אסורות כיון דלא ידע דדבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטל ולדעת הסוברים דוודאי ידע דדבר שיש לו

מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל רק זה לא ידע דדבר שיש לו מתירין ספק אסור אפילו בדרבנן ורב אשי חידש זה כשם דאינו בטל כך ספיקו אסור (וכן נראה לכאורה מדברי בעל המאור ע"ש) האי אי הכי אתי שפיר דוודאי לדידיה דמוקי בנולדה בי"ט או בשבת הוה דבר שיל"מ אבל כיון דמוקמת בספק טריפה דלא הוה דבר שיל"מ קשה. אמנם לדעת הסוברים דאם נתערבה אספקה קאי אי אפשר לתרץ כן כיון דאפילו ספק לא היה יודע דאסור בדבר שיש לו מתירין מכ"ש ס"ס בדרבנן בדבר שיל"מ ובע"כ צ"ל כמ"ש מהרי"ק שם בכלליו בשם התו' דפעמים הרבה מצינו דאמר אי הכי אף דבלא"ה קשה ועיין להש"כ בסי' ק"ב שהקשה דאם נאמר דגבי ספק טריפה אע"ג דאין בוודאי שהמתיר יבא דהיינו בשהיית י"ב חדש אפ"ה נקרא דבר שיש לו מתירין א"כ למה לא מוקי הגמרא בביצת ספק טריפה אלא וודאי דלא נקרא דבר שיש לו מתירין והקשה על הרשב"א דכתב דין זה בשם יראה לי והלא מן הגמרא מוכח כן והנה כל ראייתו של הש"כ לדעת ר"י דאם נתערבו אס"ס קאי דאי לדעת ר"ת לא קשה דאי בביצת ספק טריפה הרי ס"ס הוא ושרי אף בלא דבר שיל"מ ודעת הרשב"א נראה כדעת ר"ת אע"ג שכתוב לחוש לדעת ר"י היינו משום חומרא בעלמא אבל לעיקר הדין דעתו כדעת ר"ת. ובזה מתורץ נמי מה שהקשה מהרח"א בלשונות דף ויו ע"ד להכ"מ בפ"ו דע"ז שכתב דדעת הרמב"ם דלא כהרשב"א (ולפיכך כתב הב"י בש"ע דעת הרשב"א בשם יש מי שאומר כיון דלדעתו הרמב"ם חולק ודלא כהש"כ שכתב שלא מצא חולק). א"כ קשה קושיות הש"ך יע"ש ולפמ"ש ניחא דדעת הרמב"ם להתיר ספק אחד בגופו וספק השני בתערובות ולהכי לא הוה מצי לאוקמי בביצת ספק טריפה. ושוב מצאתי בשער המלך ח"ב דף קל"ח שתירץ כן לקושיות הרב עץ חיים. ועיין במרדכי ע"ז שהביא משום רבינו שמחה דס"ל כר"ת דספק אחד בגופו וספק שני בתערובות מותר דלא גריס ואחרת באחרת ואפ"ה מפרש ואם נתערב אספיקא קאי ואסור משום דהוה דבר שיל"מ והקשה הפר"ח דהא תינח לסברת רב אשי אבל קודם דאתינן לסברת רב אשי מאי טעמא דאסור בספק ספקא ועיין שער המלך ח"א דף מ"א ואפשר לומר דזו היא קושיות המקשה באמת דדחיקא ליה לפרש הוה דשיל"מ אוודאי כמו שמפרש בעל המאור ולהכי מפרש דוודאי אספיקא קאי והכי קמקשי בשלמא לדידי משום הכנה שפיר יכולין לפרש אפילו אספיקו משום דהוה דבר שיש לו מתירין בדאורייתא אלא בספק טריפה אפילו בחד תערובת קשה ומכ"ש בשני תערובת ועיין פרי האדמה ח"א דף ל"ח. בית דינו של שלמה צ"א ע"א:

את שדרכו למנות. עיין זבחים ע"ב ד"ה אלא למאן. באר יעקב ס"א ע"ד:

ואחרות באחרות עיין ע"ז מ"ט ד"ה נתערבה:

תנא דליטרא קציעות. זבחים ס' ד"ה הכי קאמר. שבועות ט"ז ד"ה דכולי עלמא. יבמות פ"ב ד"ה ירושה ראשונה. הליכות אלי דף כ':

רש"י יעלה באחת ומאתים. יעלה אחת מהן וידלק מהרש"ל תמה על רשי' דבפ"ב דערלה תנן גבי ערלה וכלאי הכרם דאין צריך להרים. וכבר הקשה כן הר"ש והרא"ש סוף ע"ז ואפשר לומר לרשי' כי מפרש מתני' דא"צ להרים בלח בלח במינו במינו כיון דהוה דבר הנבלל מאי מהני הרמה דליכא למתלי דהרים האיסור ובתרומה אעפ"כ צריך להרים מפני גזל השבט. אבל ביבש ביבש אף בערלה וכלאי כרם צריך להרים דעל הרמה איכא למתלי דסלק האיסור. ועיין בהגהות הרא"ש פרק גיד הנשה המתחלת הורה רבי יעקב הצרפתי ובשאלות יעבץ ח"ב סימן קכ"ז:

תוס' ד"ה ואחרות באחרות. עיין שער המלך ח"א ל"ד ע"ב. גופי הלכות כלל תל"ד באר יעקב ס"א ע"ג. משפט צדק ח"א סימן ל"ב תוך התשובה. הליכות אלי דף נ"ה. ב"ד של שלמה דף צ"א ריש ע"ב:

דף ד.

דרסה בעיגול. מרכבת המשנה ח"ג פי"ד דתרומות ה"ז:

רב אשי אמר כו' כבר כתבתי לעיל דיש לפרש דגם המקשן דלעיל הי' יודע דדבר שיל"מ אפי' בדרבנן לא בטל אבל הא דספיקו אסור לא הי' יודע והי' סבר דספק קיל מתערובות ולכן הקשה רק מרישא אבל סיפא דאם נתערבה הוה ניחא ליה ורב אשי חידש כשם דאינו בטל כך ספקו אסור וכ"נ דעת בעל המאור ויש לפרש ג"כ דהמקשן הי' סובר דגם בטל הוא ובאמת הי' יכול להקשות מסיפא וכמ"ש לעיל ורב אשי הוא שחידש דגם אינו בטל והחילוק שבין ב' הפרושים הוא אי אמרינן דרב אשי חידש הך דדבר שיל"מ לא בטל כדי לתרץ להנך אמוראי א"כ לדידן דפסקינן כרבה לא צריכין להך סברא ויש לפסוק דבטל אמנם אי אמרינן דסברא פשוטא היא וגם המקשן הי' יודע דלא בטל א"כ יש לפסוק כן וכבר כתבתי לעיל דלדעת ר"ת יש לתרץ כן אי הכי וניחא יותר לומר דהמקשן הי' יודע אבל לדעת ר"י דאם נתערבה אספיקא קאי לא יתורץ בזה אי הכי וא"כ שפיר י"ל דהמקשן לא הי' יודע לרב אשי הוא שחידש ואין כאן מקום להאריך יותר. ועיין שער המלך ח"א דף ל"ט. מלך שלם ח"ב דף י"ח. תמים דעים דף כ"ג ע"ד. זכרון יוסף דף נ"א ע"ב. באר יעקב ס"א ע"ד:

תניא אחרים אומרים משום ר"א. ביצה תאכל היא ואמה. רוח אלי' דף א' הליכות אלי דף י"ח:

פשיטא דהיא ואמה שריא הא וודאי לא מסתבר דסוגיא דגמרא כרב נחמן ולא כרבה דהלכתיה כוותיה וא"כ ביצה לא הוה פשיטא דהא בלא"ה אסור משום הכנה ולכן שפיר צריך לאשמעינן ר"א כב"ש דביצה שריא אלא וודאי קושיות הגמרא על אמה למה לן לאשמעינן דבזה אין חילוק לכל הדיעות דשריא בתרנגולת העומדת לאכילה וזה ג"כ כוונת רשי' ועיין ברוח אלי':

ואלא בתרנגולת העומדת לגדל בצים כו' ופירש רש"י דהא שמעינן לר"א דאית ליה מוקצה לקמן ספ"ד דאמר עומד אדם על המוקצה והקשה בהליכות אלי דהא מוקצה גרוגרת וצמוקים הוא ואף ר"ש מודה והנה בעל המאור בסוף מסכ"ת השיג על הריף שהביא ראי' מסוגי' דמוקצה אסור בי"ט מדקאמר סתמא דתלמודאי אי בתרנגולת העומדת לגדל בצים היא ואמה אסורה וכתב בעל המאור דאין ראי' דר"א אית ליה מוקצה כדאמר לקמן עומד אדם על המוקצה והראב"ד בתמים דעים והרמב"ן במלחמות כתבו דאין ראי' דהוה גרוגרת וצמוקים וכקושי' הרב הליכת אלי ובשער המלך דף מ"א כתב דר"א לקמן מיירי בדאחזו ולא אחזו כמ"ש רש"י מדמהני הזמנה והתם רבי יהודה הוא דאסור ולא ר"ש נראה דפשיטא ליה להרב שער המלך דבאחזו ולא אחזו שרי לר"ש אמנם הראב"ד בתמים דעים כתב להדיא דבאחזו ולא אחזו לר"ש נמי אסור ובוודאי דהכי מסתברא דאי בדלא אחזו כלל פשיטא ומ"מ אפשר לומר דדעת רש"י ובעל המאור כמו שכתב הרב שער המלך ולא כהראב"ד. ושוב ראיתי בשיטה מקובצת לקמן שגם הוא נראה מדבריו דאליבא דר"ש אסור באחזי ולא אחזי ושכן נראה מפירש"י ואפשר לר"י אף באחזי אסור דהוי כתמרי דעסקא ואפשר לומר כי כוונת רש"י רק לומר דמצינו לר"א דאית ליה מוקצה בי"ט ולא נאמר כדהוה סבר בריש פרקין לב"ש דבי"ט ליכא מוקצה וא"כ אפי' מוקצה דגרוגרת וצמוקים ליתא לזה הביא רש"י ראייה דעכ"פ אית ליה לר"א מוקצה דגרוגרת וצמוקים וממילא נאמר דה"ה דאית ליה מוקצה דב"ח כמו שפריך הירושלמי שם ומשמע להירושלמי דחד דינא אית להו ובעיקר ראיות הרי"ף לפמ"ש בסמוך לדעת רש"י אין ראיה כי סוגיא דתלמודא בלשון את"ל קאמר להו את"ל דר"א כרב נחמן ומוקצה אסור בי"ט ולשאר אמוראים פשיטא דעכ"פ ביצה אסורה ולרב נחמן ביצה ותרנגולת אסורה:

אמר אביי כגון שלקחה סתם. וכתב מהר"י אבוהב הנדפס בשו"ת מהר"ם גלאנטי דיש לספק אם אכל הביצה אח"כ שחיט האם אי עביד איסורא או לא ומסיק דעביד איסורא והקשה ברוח אלי' דלדידן דפסקינן כרבה ואסרינן הביצה משום הכנה לא נ"מ בזה ועכ"פ ביצה אסורה משום הכנה. וכבר כתבתי לעיל כי סוגית הגמרא לתרץ הך ברייתא לרב

נחמן נמי וא"כ מדקאמר ביצה תאכל היא ואמה משמע דמותר לאכול הביצה תחלה אף קודם שנשחט האם וזה מקום הספק של הרב מהר"י אבוהב כדי לתרץ לשון הברייתא ומסיק דאפ"ה אסור ולשון הברייתא לאו דוקא או דמותר לאכול הביצה תחלה אבל אחר שחיטת האם. ועיין חולין י"ד ד"ה בהמה. זרע יצחק:

אלא גוזמא. הליכות אלי דף י"ח:

נולדה בזה מותרת בזה. ע"ל י"ז ד"ה מ"ט:

כתנאי נולדה בשבת. שער המלך ח"א ל"ד ע"א ל"ה ע"ב ודף ל"ו ע"א:

תוס' ד"ה נימא וכו' מגו דאתקצאו לבין השמשות בהליכות אלי דף מ"ז הקשה אם נימא כה"ג מגו דאתקצו א"כ למה לקמן מתיר בב' י"ט של גליות וברוח אלי' כתב דאישתמיטתי' ליה דברי התוס' בסוכה דף יוד דשם באמת הוכיחו כן ואין זו השגה דניהי דהתוס' הוכיחו כן שם דלא אמרינן מגו דאתקצאי מיום שעבר מ"מ מאי מקשה הרי אפילו אין כאן התחלת קושיא דהרי הגמרא לא הי' יכול לתרץ כן ובע"כ צ"ל דהתוס' בקושייתם הי' סוברים דיש לומר דהתם כיון דמשום ספיקא הוא וודאי לא אמרינן מגו דאתקצאי. ועיין בשער המלך דף ל"ה ע"א תבואת שיר קט"ו. עוד הקשה בהליכות אלי א"כ מ"ט דר' יוחנן דשרי והוא עצמו סבר מגו דאתקצאי ועיין ברוח אלי' ותרוצו דוחק. ומה שהביא ראי' מתו' דסוכה אין ראי' כמו שיראה המעיין:

תוס' ד"ה בהכנה דרבה. צרור החיים מ"ו באר יעקב ל"ג ע"ד. תפארת שמואל ל"א ע"א. הליכות אלי דף כ"ה:

דף ד:

עצים שנשרו מן הדקל. עיין מהרש"א שכתב דהך הכנה מדרבנן הוא לדברי הרי"ף ומדברי הטור בסימן תק"ז בשם אחיו ר"י לא משמע כן שהרי כתב דאם נפל בשבת אסור להוסיף עליו בי"ט משום דכיון דהוה מדאורייתא אין מבטלין איסור לכתחילה ועיין בב"ח סימן תק"ז. והר"ן כתב בשם יש מי שאומר דדוקא כשהי' כבר עצים בתנור ולא הי' רוב מותר להוסיף ולבטל אבל כשלא הי' עצים דהתירא בתנור אסור לבטל ודברים אלו הם דעת הרמב"ן במלחמות בסוגיא דהואיל והסכים לדעתו הרשב"א בתשובה בסימן שלו וכן פסק הב"י בסי' צ"ט בי"ד ודברי הים של שלמה בזה שנראה שדעת הר"ן דעה יחידאי היא תמוהין. ועיין על דברי הריף רדב"ז ח"ש סי' תת"ד. זכרון יוסף ק"ט ע"ד. הליכות אלי דף ד'. עץ חיים קמ"א ע"ד. עיין פסחים דף ל' ד"ה ולשהינהו:

והא קמבטל כו' ותנן אין מבטלין איסור לכתחילה. עיין רוח אלי' דף ב'. באר יעקב צ"ג ע"ד:

שני ימים טובים של גליות. זרע אמת בחדושים סי' ל"ה:

ידעינן בקביע דירחא. סוכה מ"ג ד"ה לא ידעינן:

איתמר שני י"ט של ר"ה. כל הסוגיא ידי אלי' דף י"א:

תוס' ד"ה ותנן. באר יעקב צ"ג ע"ד. רוח אלי' דף ב':

דף ה.

ונתקלקלו הלוים בשיר מכאן מקשים על מה שכתב הטור א"ח סימן קל"ב דבערב לא הי' אומרים שיר דהא מכאן משמע שהי' אומרים השיר ויותר מפורש בר"ה דשם איפלגו מהו הקלקל חד אמר שלא אמרו שירה כל עיקר וחד אמר שאמרו שיר של חול עם תמיד של בין הערבים ועיין בשו"ת מהרם אלשוך דף רל"ה ע"ב ובמג"א ואפשר לומר דהטור סבר כי בוודאי בתמיד של בין הערבים לא הי' אומרים השיר כלל ורק במוסף ולהכי חד סבר שלא אמרו שירה כלל ואידך דסבר דאמרו שיר של חול היינו דסבר כמו שכתבו התוס' בשם י"מ דהי' מקריבין תמיד של בין הערבים על תנאי אם יבואו עדים יהי' מוסף ומש"ה אמרו השיר כיון דאפשר דמוסף הוא אלא שטעו ואמרו שיר של חול. ועיין שב יעקב ח"א סימן כ"ג לשון לימודים ל"ו ע"א. שער המלך ח"א ק"ב. יבין שמועה דף פ"ב ע"ב רוח אלי' ג' ע"א ראב"ן דף נ"ט ע"ב. באר יעקב דף א'. חקרי לב דף קל"ד. שו"ת ר"י בן מגא"ש סימן קמ"ו. ובמה שכתבתי
במסכת ר"ה:

כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו. מגילת ספר לאוין פ"ז ע"ב גופי הלכות כ"ח ע"ב כ"ט על הסוגיא ורשי' ותוס' תולדת יצחק ועיין מקראי קדש ל"ד ע"ב. משפט צדק ח"ב סימן ע"ח תוך התשובה:

רשי' אמר רבה גרסינן היינו רבה בהא ולא באלף דאלו רבא חולק בסוף הסוגיא דאמר אף מתקנת ר"י בן זכאי ואילך ביצה אסורה ועיין תולדת יצחק:

תו' ד"ה ונתקלקלו כו' והאיכא קלקל גבי מוספין. וכתב בשער המלך ח"א דף ק"ב שלפי מה שכתבו התו' במנחות מ"ט דלא נאמר עשה דהשלמה אלא לאחר הקטרת אמורים אבל קודם הקטרת אימורים מותר להקריב ל"ק מידי דהרי הקטרת אמורים כשר כל הלילה וא"כ המתינו עם הקטרת אמורים עד הלילה ושפיר הי' יכולין להקריב המוסף אחר זריקת דם התמיד קודם הקטרת אמורים. והקשה על המשנה למלך שכתב לחד

תירוצא דהרמב"ם ס"ל כהתוספות דמנחות והרי הרמב"ם כתב דלא הקריב המוסף וא"כ קשה למה לא הקריבו המוסף ע"ש. ואחר המחילה רבה נראה דאי אפשר לומר כן שהרי שם במנחות דף מ"ו בד"ה צורת הקרבתו כתבו דמוכח בסוגי' דנתקלקלו הלוים דהי' מקריבים קרבנות צבור אחר תמיד של בין הערבים ודחו עשה דהשלמה ומעתה קשה על התו' שם איך כתבו דדחי עשה דהשלמה והלא לפי מה שכתבו בדף מ"ט לא הי' כאן דיחוי כלל שהי' ממתינים עם הקטרת האמורים ואז מותר אלא וודאי צ"ל אף לפי תירץ התוס' במנחות דף מ"ט היינו דוקא דיעבד אם המתינו. אבל לכתחילה לא היו ממתינים עם הקטרת האמורים משום דחביבה מצוה בשעתה וקרוב לזה כתבו בתוס' ישנים ביומא דף ל"ג למה שהקשה ולמה לא המתינו עם הנסכים עד הלילה ואמרו השיר על הנסכים ותירצו ג"כ משום דחביבה מצוה בשעתה הקריבו הנסכים תיכף וא"כ ה"נ נאמר גבי הקטרת האמורים ועיין מה שכתבתי בריש תמיד נשחט ועל דברי התוספות עיין בספרים שציינתי בגמרא:

תוס' ד"ה כל דבר שבמנין עיין על דברי התו' בשנות חיים דף קע"ח. ותמצית כוונתם דוודאי כל מה דנאסר לזמן מוגבל כמו שלשת ימים או אפילו אינו זמן מוגבל רק בדבד מוגבל כמו ההר ההוא דהיינו כל זמן שהשכינה שם א"כ כל שיעברו הימים או הדבר ההוא ממילא מותר ול"צ התרה אבל כל שנאסר סתם רק אנן יודעין הטעם (והטעם לא נכתוב) והטעם לא שייך עוד אז דוקא צריכין להתירו אבל אין מותר ממילא. ועיין עוד שם בשנות חיים דף קע"ז וראיתי במגילת ספר לאוין דף פ"ז שהקשה בשם מהר"א גירון לסברת התוספות א"כ איך אמרינן בגיטין דף ל"ז דהלל לדריה איתקן שפיר קאמר שמואל אי איישר חילי' אבטלינהו. ומאי צריך לבטל הא ממילא בטל כיון דדוקא לדריה תיקן. ועיין בחידושי הריטב"א שם שכתב לחד תירוצא דלאו דוקא לדריה קאמר אלא כל זמן ששייך אותו טעם שיהי' נמנעים מללות וא"כ שפיר צריך התרה. ועוד יש לתרץ בכמה אופנים:

דף ה:

וביקש ר"א להפקירו לעניים. עיין שבועות ט"ז ד"ה דכ"ע. מגילה יוד ד"ה דכ"ע:

וכי תימא למצות עונה הוא דאתי. והקשה מהרש"א דהא כיון דאין צריך מנין אחר ממילא נתחייבו בפריה ורביה ולמה צריך קרא לחייבם ע"ש. ותמה בתועפות רא"ם דף ד' דהרי רש"י ביאר זה במה שאמר שהוצרך שלא לגרע עונת נשותיהן ועונה לאו היינו פריה ורביה והכי מוכח וודאי נמי בסוגיא דע"ז דף ה' שהביא מהר"ם שי"ף דקאמר דלא

היו מולידים אם לא חטאו וקרא דשובו לכם לאהליכם למצות עונה הוא דאתי וא"כ בע"כ לאו היינו פריה ורביה שהרי לא היו מולידים אמנם הסוגיא דסנהדרין שהביא מהרש"א וודאי דחולקת על ר"ל שם בע"ז וסברי דלפריה ורביה נאמר מדקאמר ונשנית בסיני דאי למצות עונה מנל"ן דנצטווה בני נח כלל ואפשר דפליגי בהך פלוגתא דמצינו בפ"ד דכתובות אי עונה דאורייתא או לא דהסוגיא דע"ז שפיר למאן דסבר עונה דאורייתא והסוגיא דסנהדרן אזלא אי אמרינן עונה דרבנן וא"כ שפיר הוצרך מהרש"א לתרוצו למאן דסבר עונה דרבנן. ועיין בלשון ערומים בחידושי הרא"ם בפ' בראשית:

מתקנת ריב"ז ואילך ביצה אסורה. עיין מנחות ס"ח ד"ה והא כתב:

הלכתא כוותיה דרב בהני תלת. רדב"ז ח"ב סימן תת"ג:

תוס' ד"ה ובקש זרע יצחק:

תוס' ד"ה מכדי. עיין בארוכה משפטי שמואל סימן ק"ו. שנות חיים קע"ח מרכבת המשנה ח"ג פ"ה דממרים ה"ב:

תוס' ד"ה מי לא מודה ריב"ז. ידי אלי' יו"ד ע"ג. מרכבת המשנה ח"א פ"א די"ט הכ"ד ועיין מ"ש בערובין:

דף ו.

מת בי"ט ראשון. תמים דעים דף כ"ג ע"ד. רוח אלי' ג' ע"א:

ביום טוב ב' יתעסקו בו ישראל. עיין ב"ק פ"ג ד"ה אומר לנכרי:

דילמא מעברי' ליה לאלול. מה שפרש"י הוא מגומגם ואי אפשר ליישבו. ועיין מהרש"א וכבר כתב מהר"ל בן חביב בסימן נ"ד מאן דמיישב דברי רש"י כפשטו בלי הגה מובילנא מאנא אבתרי'. ועיין הליכות אלי דף ע"א ע"ב ובלשון לימודים דף ג' ע"א ובספר שיטה מקובצת כתב לעיל בדברי רבא ליישב גירסת רשי' ומפרש כיון דאלו באו עדים מן המנחה ולמעלה הי' נוהגים קדש בשניהם וכיון דהכי הוא בשלא באו כלל ביום ל' שעושין שני ימים מספק נוהגין בהם דין קדושה אחת וכן לאחר תקנת ריב"ז ע"ש וזה כוונת רשי' כאן דוודאי משום טעם דבאו עדים מן המנחה ולמעלה דהוה קדושה אחת לא הי' נוהגין בו חומרת דין קדושה כיון דמן המנחה ולמעלה לא שכיח כל כך אבל אף כשלא באו כלל ביום ראשון הי' נוהגין בו קדושה אחת כמו אם באו מן המנחה ולמעלה ומכח זה יש לחוש וזה שאמר מאי דעתך דילמא עברוהו לאלול שלא באו עדי' ביום ל' רק ביום ל"א והוה קדושה אחת אף בתר ריב"ז מטעם כמו באו עדים מן המנחה ולמעלה לזה אמר כיון דמימות עזרא לא מצינו אלול מעובר וא"כ מעולם לא באו עדים מן המנחה

ולמעלה רק באותו פעם ואף באותו פעם לא הי' עושין שני ימים א"כ פשיטא כשבאו ביום שלשים ואחד לאו קדושה אחת היא וודאי אי מצינו עדים מן המנחה ולמעלה דאירע כן שפיר י"ל דאף שלא באו כלל קדושה אחת הן אבל כיון שלא אירע מן המנחה ולמעלה א"כ פשיטא בשלא באו כלל ועפ"ז צריך ליישב להגיה דברי רשי' וכן נראה דעת ריא"ז בשלטי הגבורים. ספ"ק דערובין:

לא אמרן אלא דאשתהי. ופירש רש"י לא אמרן דיתעסקו בו ישראל אין כוונת רש"י דדוקא על יתעסקו בו ישראל קאי דבעי אשתהי אבל ביו"ט ראשון דיתעסקו בו עממין לא בעי אישתהי אלא כוונת רש"י אפילו להתעסק בו ישראל דקי"ל דיו"ט שני לגבי מת כחול שוינהו רבנן אפ"ה בעי אשתהי ומכ"ש בי"ט ראשון ע"י עממים דחמירא יותר דבעי אשתהא וזה מבואר דעת רש"י בשבת וכמו שכתב הר"ן שם והוא דעת י"מ שהביא הר"ן כאן ורב אשי שחולק נמי על יו"ט ב' חולק ולא על י"ט ראשון וברוח אליה כתב שדברי רש"י כאן סותרין למ"ש רש"י בשבת ולפמ"ש אין כאן סתירה:

אימר דאמר רבא בשני י"ט של גליות. שער המלך ח"א נ"ט:

אפרוח שנולד ביו"ט. עיין בני שמואל חיון דף קל"ד. צרור החיים מ"ו. רוח אליה ועיין בארוכה על הסוגיא שער המלך ח"א דף צ"ו:

וכי מה בין זה לעגל שנולד ביו"ט. לפי מה שכתב הרמב"ן במלחמות דרבי יוחנן או שמואל דלית להו מוקצה בשבת מ"מ ביו"ט אית להו מוקצה אמנם טעמא דמתיר עצמו בשחיטה מתיר מוקצה וגם משקין שזבו ובעגל שנולד בי"ט דליכא משום משקין שזבו רק משום מוקצה הואיל ומוכן אגב אמו לית ביה מוקצה. וזה מבואר מדברי הרמב"ן ותמהני מהרב רוח אליה שהקשה לדברי הרמב"ן דמאי מייתי סייעתא לשמואל ואי תימא ר' יוחנן מברייתא הא הברייתא מתיר עגל משום דמוכן אגב אמו וזה לא מהני לרבי יוחנן אם אסור משום משקין שזבו הלא מבואר מדברי הרמב"ן דבבעלי חיים ליכא משו' משקין שזבו ואפשר שכוונתו לפי מ"ש הרמב"ן בתחלה נראה דשפיר שייך משקין שזבו בבעלי חיים וא"כ וודאי קשה מברייתא ועוד קשה דמאי הקשו לרב וכי מה בין זה לעגל שנולד ביום טוב משמע דפשיטא להו דעגל שנולד בי"טו דמותר ואין כאן מי שאסור ואי ס"ל דר"י ואי תימא שמואל אוסרים א"כ מאי מקשה לרב וצ"ל דסמך על הברייתא דלקמן דמתיר עגל ואוסר אפרוח אלא דא"כ מאי קשה על רב לקשי על הברייתא ואי מברייתא אחרת א"כ אדלקשי מ"ש מעגל לקשי מברייתא דמתיר אפרוח ואפשר דהכי מקשי מ"ש דפסקית כהך ברייתא בעגל ולא באפרוח הלא ברייתא מתיר שניהם. ועיין באר יעקב ל"ג ע"ב. ועיין רדב"ז ח"ב סימן תתכ"ט על לשון הרא"ש:

שתק רב עיין ב"ב ס"ב ד"ה ומודה רב ובהרא"ש שם:
וכי מה בין זה לעגל שנולד מן הטריפה. סנהדרין פ' ד"ה עובר. רוח אלי':
רשי' והאידנא דאיכא חברי. תולדת יצחק:
תוס' ד"ה והאידנא. עיין לשון לימודים דף ב' ע"ד רוח אלי':
תוס' ד"ה אפרוח. עיין בעי חיי חי"ד י"ג ע"ד:
תוס' ד"ה הואיל ומתיר עצמו פירשי' כו' ותימא למה להו לשמואל ורבי יוחנן הא דהוצרכו התו' להקדים פירשי' דלכאורה נראה דקושיתם קשה אף בלא פירשי' ונראה לפי מה שכתב הרז"ה דלרב תרתי בעי מוכן אגב אמו ומתיר עצמו בשחיטה לבו ביום ולר"י במתיר עצמו סגי אבל במוכן לא סגי והוא מפרש הואיל ומתיר עצמו להוציא מידי אבר מן החי כמו שכתב בשער המלך בדף ל"ו בשם המאירי וא"כ י"ל דהוצרך לטעם דמתיר עצמו כדי להוציא מידי איסור משקין שזבו אבל לרשי' שפירש טעמא דמתיר להוציא מידי מוקצה א"כ שפיר קשה הא דכתבו התוס' לקמן דבב"ח לא שייך משקין שזבו היינו לשיטת רשי' ולפי מה שמפרש הב"י בסימן תקי"ג לדעת רבי יחיאל דהא דקאמר הגמרא לרב מוקצה הוא היינו הכנה י"ל דהוצרך לטעמא דמתיר להתיר משום הכנה אמנם על דברי הב"י כבר עמדו עליהם האחרונים:
תוס' ד"ה וכי מה בין זה לעגל שנולד מן הטריפה. עיין במהרש"א ורוח אלי' ושער המלך:

דף ו:

ביצה עם יציאתה נגמרה. רוח אלי'. תולדת יצחק:
השוחט את התרנגולת ומצא בה בצים גמורות. חולין נ"ח ד"ה בשווין. מגילת ספר לאוין דף ס"ב ע"ד. ודף ע"א ע"ב ועיין בעי חייא חי"ד י"ג ע"ב:
רש"י ד"ה וכי תימא אין הלכה כברייתא זו. משפטי שמואל סימן ק"ו. תולדת יצחק:
תוס' ד"ה השתא מוכן לאדם כו' ותימא בספר פורת יוסף הקשה דילמא ההוכחה הוא מן הרישא דקתני מחתכין וקשה הך סתמא אסתמא דמבקעין ובע"כ צריך לחלק בין י"ט לשבת ובי"ט אסור א"כ בע"כ מוכח דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים וברוח אלי' תריץ בדוחק ולדעתי הקלושה אין כאן קושיא דמנלן לחדש דבר זה מכח האי קושיא דסתמא אסתמא אדרבה נאמר כי הך מתניתין בשבת דוקא כי לא הוו מוכן לאדם וא"כ לסתם משנה מותר משום דלית ליה מוקצה ורבי יהודה אוסר משום מוקצה הא בי"ט דהוי מוכן לאדם א"כ הוי נמי מוכן לכלבים וליכא מוקצה כלל בין לת"ק בין לר' יהודה ולכ"ע שרי ביום טוב וכמו שהקשה הוא אח"כ לרב נחמן:
תוס' ד"ה בצים גמורת. עיין הליכת אלי דף מ"ח. זרע יצחק. תולדת יצחק:

תוס' ד"ה וכי תימא משפטי שמואל סי' ק"ו תולדת יצחק:

דף ז.

אתא לקמיה דר' אמי ואמר מקח טעות הוא כו' הרא"ש נראה דגריס אותבינהו ולא אפרחינהו וכן גירסת הרא"ה שהביא הר"ן ברפ' האיש מקדש ודעתם דוודאי אלו הי' עדיין הבצים בעין אע"ג דלאכילה הי' קונה אותם כיון דביעי דפחיא עדיפא משחוטה הוי מקח טעות והדר' כדתנן יפות ונמצא רעות לוקח יכול לחזור בו אבל כיון דאתבינהו תחת התרנגולת ונפסדו ואין יכול להחזיר וודאי אלו הי' קונה לאכילה לא הוי מקח טעות לגמרי אלא הי' צריך לשלם מה דביני ביני לענין אכילה אבל מה שההפסד יותר אינו צריך לשלם דמוכר טוען כיון שלקחת לאכילה לא הי' לך להניח תחת התרנגולת ולהפסידם אמנם כיון שלקחם להניח אע"ג שנפסדו לגמרי ברשות המוכר נפסדו דהוי מקח טעות לגמרי וזה מאי דקמ"ל והר"ן כתב אע"ג למאן דלא גריס אותבינהו ולא אפרחינהי בע"כ צריך לפרש כן דמעשה כך הי' דאי הי' בעין לא צריך לאשמעינן דפשיטא דהוי מקח טעות אע"ג דלאכילה קבעי אמנם מדברי רש"י נראה דלא סבר כן אלא אם לקחם לאכילה לא הוי מקח טעות אלא נותן לו מה דביני ביני שהרי כתב ואי בעי ליה לאכילה אין המקח בטל דהא בני אכילה נינהו וכן למד בתרומת הדשן סימן שכ"ב מדברי רש"י ופסקה רמ"א בח"מ סימן רל"ג וכבר תמה מהרש"ל על רש"י ובב"ח על תרומות הדשן וצ"ל לדברי רש"י דגבי חטים יפות ונמצאו רעות הוי שינוי השם עכ"פ אע"פ שהם מין אחד אבל כאן לא הוי שינוי התם ועיין בשיטה מקובצת ב"ב דף פ"ג אי נמי אפשר התם המוכר אמר בפירוש חטים יפות אני מוכר לך אבל הכא אע"פ שהלוקח אמר ביעי דפחיא למאן המוכר לא אמר בפירוש ביעי דפחיא אני מוכר לך לך וניהי דעל סמך מה שאמר הלוקח מכר לו כיון שלא אמר המוכר בפירוש לא הוי מקח טעות אי לאכילה זבנה רק נותן לו דביני ביני. ועיין אשדות הפסגה דף פ"ח שו"ת בעי חייא חלק ח"מ ח"ב סימן ק"ו. ועיין נחפה בכסף דף צ' ע"ד:

פשיטא מה דתימא האי גברא לאכילה קבעי. עיין מר"ן מהרי"ק בכלליו דף קי"ד ע"ב שהקשה מאי פשיטא כיון דמעשה היה ומה שתירץ ביבין שמועה כן תירץ בשיטה מקובצת בחד תירוצא:

ההיא דאמר ביעי דדכרי למאן. מקשים מאי צריך להאי מעשה כיון דנשמע הך דינא מהמעשה ראשון ובבעי חייא שם נשאל אם אמר ביעי דפחיא ונתנו לו ביצי דספנא מארעא אם הוה מקח טעות וכפי הנראה מסקנת הרב דהוה מקח טעות אע"ג שדבריו

מגומגמים וזה יש לומר דבא לאשמועינן בהך מעשה דדוקא משום דשאל ביעי דדכרא ונתן לו דספנא מארעא הוא דהוה מקח טעות הא אלו שאל דפחיא אע"פ שנתן לו דספנא מארעא לא הוי מקח טעות אלא שבעיקר דינו של הרב יש להשיב ואין כאן מקום להאריך בזה:

גופא השוחט תרנגלות ומצא בה בצים גמורות. שער המלך ח"ב קל"ט. קהלת יעקב ס"ב ס"ג מטה יוסף ח"ב ל"ט עד מ':

משלל של בצים טהור. עיין מנחות ד"ה ביצי נבילה:

למאי נפקא מיניה לכדרב מרי כו'. בדק בקינה של תרנגולים. עיין בר"ן ובסוף דבריו כתב בשם יש מי שאומר דמותר לקנות ביצים מן הגוי בי"ט אם הביא' הגוי לביתו דרוב בצים מאתמול הם ע"כ ומוכח דס"ל דאפילו דהוא דבר שיל"מ אמרינן כל דפריש מרובא פריש. איברא דלכאורה הר"ן שינה את טעמו בס"פ אין צדין גבי לוקח אדם מן החנוני דשם עלה ונסתפק אע"ג דרוב בצים מאתמול הן כיון דדבר שיש לו מתירין הוא דאפילו באלף לא בטיל אפשר דאסור ולבסוף כתב אפשר דשאני הך דבר שיל"מ כיון דאיתחזק איסורא ויש לתמו' למה הדר ביה הר"ן ותו דלמה יגרע דשיל"מ משאר דברי' החשובים. ועוד הקשה במשנה למלך בפ"ז מהלכות מעילה מהא דפסק בי"ד סימן ט"ז גבי אותו ואת בנו שאם נשחט אחד והאחר נתערב דנכבשינהו דניידי והא בשם ה"ג וכן בסי' רצ"ג גבי חדש אזלינן בתר רובא כמ"ש הטור בשם הרא"ש וכתב במשנה למלך וצ"ל דהר"ן חולק על הך דינים והוא דוחק דאיך יחלוק הר"ן על ה"ג שכל דבריו דברי קבלה ועיין בחוות יאיר סימן קל"ג שגדול אחד הקשה על הך דאותו ואת בנו דנכבשינהו והא הוה דבר שיל"מ והמחבר כתב עליו דכד ניים ושכיב אמר כן דאין חילוק בין דשיל"מ לדברים אחרים ובכולם אמרינן כל דפרש מרובא פריש. ולכאורא נעלם ממנו דברי הר"ן שבס"פ אין צדין וכנראה שלזה נתכוון אותו גדול איברא דמהך דאותו ואת בנו יש לתרץ דשאני התם דאף הר"ן מודה כיון דלא הוה איסור אכילה רק לענין שחיטה לא אמרינן ביה דבר שיש לו מתירין ועיין חו"י שם ואע"ג דה"ג אוסר בנשחט בדעבד כבר הסכימו הפוסקים דה"נ מצד חומרא בעלמא קאמר אבל מעיקר הדין שרי אבל מהך דחדש קשה ואע"ג דיש סוברים דחדש לא מקרי דשיל"מ כבר נדחו דבריהם מסוגי' דנדרים ועיין בארוכה פר"ח י"ד סימן ק"ב לכן נ"ל דוודאי הר"ן לא יחלוק על שאר פוסקים וגם דבר שיל"מ מותר אם פירש ודבריו שבס"פ אין צדין כוונה אחרת להם וז"ל שיטה מקובצת בסוגיין כתב הריטב"א בשם רבו כו' דגוי שחלח בצים בי"ט ואין נכרין אם הי' מהיום או מאתמול שהן מותרין דבמאי דשכיח תלינן ורוב בצים מן הימים שעברו הן וכל דפריש מרובא

פריש ולא עוד אלא אפילו הלך שם הישראל ולקחן מביתו לא אמרינן כדאמרי' בכתובת דכל היכי דאזלא איהי לגביה הוי ליה קבוע דהתם הוא דאיתחזק וודאי פסולא ואפי' חד אבל הכא לא איתחזק בבית הגוי ביצה שנולדה היום כי שמא לא נולדה וכו'. וכן הי' מורה הלכה למעשה עכ"ל מעתה דברי הר"ן נכונים כי מה שכתב כאן הם ראשית דברי הריטב"א אם הביאם הגוי לביתו ובזה הר"ן מודה אמנם בס"פ אין צדין שם קאמר הגמרא הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו וכו' וע"ז קאמר הר"ן דדוקא ישראל ולא גוי משום דמיירי בהולך לביתו והוא דין השני של הריטב"א וא"עג דלהריטבא פשיטא ליה גם בזה להתיר הר"ן נסתפק כיון דלא הוי פירש ממילא הוה ככל דבר שיל"מ דלא בטל או דוקא היכא דאיתחזק אסורא אמרינן דשיל"מ לא בטל אבל היכא דלא איתחזק כלל איסורא והוי ספק דשיל"מ מותר וזו סברת הריטב"א בעצמו והוא החילק שחילק הרא"ש לענין ס"ס בדשיל"מ הביאו הש"ך בסימן ק"י ס"ק נ"ו מעתה דברי הר"ן שרירין וקיימין אמנם דברי מהרש"ל תמוהים שכתב כאן דבהך דביצה לא מהני רוב כלל כיון דהוה דשיל"מ והביאו המג"א בסימן תקי"ג ובחולין פסק הך דינא דאותו ואת בנו. ועיין שער המלך ח"א דף נ"ד

רש"י ד"ה קמ"ל. עיין בעי חיי חלק ח"מ ח"ב סימן ק"ז.

רשי' ספנא מארעא. תולדות יצחק.

רשי' מן הגידין וסבר אין בגידין בנותן טעם. שער המלך ח"ב קל"ו ע"ג. ועיין מה שכתבתי בפסחים דף פ"ג:

דף ז:

כל שתשמישו ביום וכו' במאי אוקימנא בדספנא מארעא. רוח אלי':

בש"א שאור בכזית. על הסוגיא בארוכה רוח אלי'.

מ"ט דב"ש א"כ לכתוב חמץ כריתות בלשון לימודים שער ג' סימן ד' משפטי שמואל סימן ק"ו עצמות יוסף דף קי"ט. משפט צדק ח"ב סימן וי"ו. הליכות אלי' דף ע"א. לימודי ה' י"ג ע"ג על הסוגי' כולה.

לכתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור והקשה בספר גופי הלכות דף וי"ו דמאי קושיא דהא אין מזהרין מן הדין ולדעת הסוברים דלא יראה הוי ניתק לעשה ניחא אבל להרמב"ם דסובר דלא הוי ניתק לעשה קשה ועוד דגם להסוברים דהוה לאו הניתק לעשה קשה דהא בעי קרא להיכא דעבר וביטלו כמ"ש כל זה בשער המלך דף ס"ו ע"ג ולכן הנראה דקושיא מעיקרא ליתא דאטו שאור לאו חמץ הוא הרי שאור וודאי בכלל חמץ אלא שחמוצו

קשה וא"כ הוה אפילו פחות מגילוי מילתא רק הוה כמו בפירוש והא דקאמר הגמרא ומה חמץ שאין חמוצו קשה כו' הכי קאמר ומה חמץ שאין חמוצו קשה נכלל במלת חמץ שאור שחמוצו קשה וודאי נכלל בכלל חמץ ולמה למכתב בפירוש. אמנם לדעת הראב"ד [לוח הטעות: דשאור אפי' נפסל לאכילת כלב חייב לבער אבל חמץ לא א"כ אפשר לומר דשאור שנפסל לאו חמץ הוא אלא שלדעת הראב"ד] בלא"ה קשה בסוגיין הא מצרך צריכי כיון שאין דינם שוה כמו שהקשה בלחם משנה פ"א דחמץ ומה שתירץ דמדרבנן הוא דוחק וגם מן התוספות נראה דאין קרוי שאור עד שיהי' נפסל מאכילת כלב ולפי מ"ש בגופי הלכות שם שאין כוונת הגמרא על תיבת חמץ ושאור אלא תרי לאוי למה לי לכללוה בחדא א"כ גם קושיא הראשונה מתרצה וכבר כתבתי בזה במס' פסחים ועיין שער המלך ס"ג ע"ד ס"ו ע"ג. שונה הלכות דף נ"ב גופי הלכות דף וי"ו בארוכה. שנות חיים דף זי"ן בארוכה. ועיין שאגת ארי' דף ע"ב ע"א. לימודי ה' דף יו"ד ע"ד מטה אפרים ט"ו ע"ד:

אבל שאור שאינו ראוי לאכילה. מרכבת המשנה ח"ב פ"א דחמץ ה"ב:

פתח הכתוב בשאור וסיים בחמץ מגילת ספר לאוין י"ח ע"א י"ט ע"ב שונה הלכות דף נ"ב:

לענין אכילה כ"ע לא פליגי והקשה מהר"י אבוהב דלמה באכילה דמצינו לגבי' שיעור ככותבות דהוא משום יתובי דעתיה מודה ב"ש בכזית ולענין בל יראה דלא מצינו כלל שיעורי דכותבות אמרי ב"ש בכותבות ואפשר לומר כי רשי' כתב ולהכי נקט כותבות דבהכי הוה יתיבה דעתיה א"נ שיעורין הלכה למ"מ והנה הטעם הראשון הוא לפי ה"א דבאכילה פליגי כתב רשי' הטעם משום דבהכי מיתבי דעתיה ואע"ג דגם בה"א וודאי הי' סבר דבשאר איסורים מודה ב"ש דשיעורן בכזית מ"מ הכי אמרו כן מהכרח הכתוב דיש שיעורא אחרינא והיינו בכותבות דבהכי מייתבי' דעתי' אמנם לפי האמת דבאכילה ל"פ אי אפשר לומר משום יתובי' דעתיה וצ"ל דשיעורן הל"מ ואין כוונת רשי' דהל"מ על כותבות אלא גם כוונת רשי' כמו שכתבו התוספות דוודאי שיעורן סתם נאמרו וכיון דאפיקתיה מכזי' מוקמי' אכותבות שהוא פחות שבשעורים אח"כ ולא משום טעם דמייתבי' דעתיה והנה לב"ש אית לן תרי לימודי מדפתח הכתוב בחמץ וסיים בשאור ש"מ דשיעורא חדא הוא ומדכתב שאור ש"מ דשיעורו של זה לא כשיעורו של זה מוקמינן אכילה בכזית דרוב איסורים בהכי וגם אכילה חמירא ובל יראה מוקמינן אכותבות דלא מצינו איסור אחר שהוא בבל יראה [חוץ בע"ז חייב לבערו] מן התורה וערלה וכלאי כרם

אין איסור להשהותם אף למ"ד שביעורם מן התורה ועיין מה שכתבתי בריש פסחים ועיין מטה אפרים ט"ז ע"ד. לימודי ה' י"ז ע"ד:

דילמא ממליך ולא שחיט המג"א בסימן תצ"ח הקשה מכאן על הרא"ש בבכורות שכתב לאסור תלישת הנוצת אע"ג דצריך לתלוש לאחר שחיטה דמכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותן מאתמול לא שרינן קודם שחיטה דא"כ למה צריך לומר כאן הטעם דילמא ממלך תיפוק ליה דמכשירי אוכל נפש הוא ולא שרינן אלא אחר שחיטה ולע"ד הקלושה הרא"ש לא אמר אלא היכא דיכול לשחוט בלא מריטת הנוצות אלא דהרמב"ן רצה להתיר משום דכיון דלאחר שחיטה מותר למרוט לצורך אוכל נפש דאי אפשר לאכול בלי מריטה אבל אי לא הוה אפשר לשחוט בלי מריטה אף הרא"ש מודה דמותר קודם שחיטה כיון דצורך שחיטה הוא והרי כאן אי אפשר בלי ליתן עפר למטה וא"כ הוה מותר קודם שחיטה כיון דא"א בלאו הכי ולהכי צריך טעם דילמא ממלך עוד כתב הרא"ש ומידי דהוה אם אין לו דקר נעוץ שלא יחפור בדקר ויכסה והקשה המג"א דא"כ אם יש לו עפר תחוח יהי' מותר לשחוט ולחפור אח"כ וזה ליתא ובע"כ צ"ל דטעמא דב"ה דאסור לדחות י"ט משום זה ועיין בשיטה מקובצת שכתב בשם הרמב"ן לרב יוסף אליבא דב"ה באמת הדין כן אם יש לו עפר תחוח קודם שחיטה מותר וא"כ שפיר מקשה הרא"ש לשיטת הרמב"ן ובלא"ה יש לומר דשאני הכא דאפילו אם יש לו עפר תחוח לא מתירין לשחוט ולחפור אח"כ שהרי הכיסוי אינו מונע שמחת י"ט שהרי יוכל לאכול בלא כסוי כמו שכתב מהרש"א בסמוך וא"כ אם שחט אסר לכסות אבל קושית הרא"ש היא האיך אסרינן לכתחילה לשחוט ולמנע משמחת י"ט. ועיין שער המלך ח"א דף מ"ח ע"ט:

והוא שיש לו דקר נעוץ. על הסוגיא בארוכה זרע אמת סימן ל"ד עיין ע"ז ט"ו ד"ה והדקר:

רשי' לומר לך שיעורא של זה. קרית מלך רב ח"א ל"ג ע"ב:

רשי' והא קעביד כתישה צרור החיים נ"א ע"ב וע"ש על כל הסוגיא ודברי הפוסקים. זרע אמת סימן ל"ד.

תוס' ד"ה כי לא בדק. רוח אלי'.

תו' ד"ה לומר לך משפטי שמואל סימן ק"ו מקום שמואל שער התירוצים. עיין יבין שמועה דף כ"ד. זרע אמת בחדושים סימן ל"ו ודברי התי"ט שם.

דף ח.

והא קעביד גומא. באר יעקב ל"ב ע"ד:

אפר כירה מאן דכר שמיה. עיין זקן שמואל דף ז' על הסוגיא:

מיתיביה כוי כו' לכסי' בדקר נעוץ לפי מה שכתבו התוספות דבדקר נעוץ פטור אבל אסור י"ל כיון דכוי ספק הוא אפילו בדיעבד אסור כיון דהוה רק בספיקא חיובא אמנם לדעת הסוברים דספיקא דאורייתא מדאורייתא לחומרא א"כ הרי הוא כוודאי ואפילו שהוא ספק אין חילוק בינו לוודאי ועיין מהר"י מטראני חי"ד סימן א' ובשער המלך ח"ג דף מ"ט אמנם לפי מה שפירש מהר"ם דברי רש"י כיון דמקלקל ומלאכה שא"צ לגופי' מותר לכתחילה שפיר מקשה ועיין שער המלך ח"א דף מ"ה ע"ב על הסוגיא ועיין בעץ חיים למהרח"א פ' שלח דף פ"ד ע"א וע"ג:

רש"י ד"ה אפי' וודאי נמי דהא כב"ה קיימ"ל כו' דרש"י לשיטתו שמפרש מוחלפת השיטה על הך דלקמן אבל כאן ב"ש לקולא וב"ה לחומרא וכוונת רש"י דבשלמא אי קיי"ל כב"ש אע"ג דלענין לכתחילה שוין כוי לשאר חיה דהא כיון דלית ליה דקר נעוץ אף לב"ש לא ישחט לכתחלה מ"מ י"ל משום הכי נקט כוי משום דיעבד דוודאי מותר לכסות לב"ש אף בלא דקר אבל ספק אסור אפילו בדיעבד אבל השתא דקיימ"ל כב"ה ואף וודאי אסור בלא דקר נעוץ אף בדיעבד א"כ בין ברישא בין בסיפא אין חילוק בין ספק לוודאי ולמה נקט ספק ומתרץ דמשום רישא נקט דה"א כיון דספק הוא מותר לכתחילה משום שמחת י"ט אפילו לב"ה קמ"ל דאין חילוק אבל בסיפא בדיעבד פשיטא דאין חילוק ועיין במהר"ם לובלין ובמהרש"א

חיון בספרו בני שמואל דף קל"ו:

תוס' ד"א בעפר תחוח כו' אבל הכא מיירי שהוא קשה סביב והקשה מהר"ם לובלין דא"כ מה הקשה והא עביד גומא נוקמיה שיש עפר תחוח הרבה ותירץ דא"כ מאי טעמא דב"ה דאסרי לכתחילה ע"ש והרשב"א לחדושיו בשבת הקשו על התוספות כקושיות מהר"ם ועוד הוסיף גם על התרצן דמאי דוחקי' לאוקמי' כר"ש במלאכה שא"צ לגופה לוקמי' בעפר תחוח הרבה ונראה דלהרשב"א לא ניחא ליה בתירץ מהר"ם שהרי לקמן דף ט' אמרינן עד כאן לא קאמרי ב"ה אלא דשובכו מוכיח עליו אבל התם לא ופירש רשי' דגזרי משום כתישה דילמא זימנין דבעי כתישה הרי דס"ל לרש"י אליבא דב"ה דאף בעפר תחוח יש לגזור דילמא זימנין ליכא עפר תחוח ובעי כתישה וא"כ שפיר מקשה הרשב"א ובזה ניחא מה שכתב הרשב"א בעבודת קודש דפוס מיץ דף יו"ד (ודפוס ישן דף מ') דהטעם דלא ישחוט לכתחילה אפילו בדקר נעוץ ועפר תחוח שאין דקר נעוץ עושה הכנה גמורה ולמה לא אמר הטעם כמו שנראה מדברי התוספות כיון דפטר אבל אסור וב"ה סברי דלא התירו משום שמחת י"ט וצ"ל דהרשב"א ס"ל כמ"ש בשיטה מקובצת לדעת רש"י כיון דהוה מקלקל ומלאכה שא"צ לגופה מותר לכתחילה וא"כ קשה על הרשב"א

למה כתב אח"כ שאם שחט ואין לו אלא עפר שהוסק בי"ט עדיף טפי לכסות בו מעפר תחוח בדקר נעוץ וקשה למה הלא תרווייהו מוקצים נינהו ולמה אפר חם עדיף יותר וצ"ל כיון דגבי עפר תחוח יש לגזור משום כתישה כמ"ש רש"י ולהכי אסר הרשב"א דאפר חם עדיף טפי דלא שייך כתישה כלל אמנם התוספות לשיטתם דאיכא איסור דרבנן ואפ"ה שרי משום שמחת י"ט ולב"ה צ"ל דלא התירו משום שמחת י"ט שום איסור דרבנן א"כ א"צ לפרש כמו שפירשי' לקמן דהטעם דב"ה אסר דילמא עביד כתישה דלרשי' ליכא שום איסור ולפיכך הוצרך לפרש כן. אבל להתוספות האיכא איסור גומא ומשום שמחת י"ט לב"ה לא ס"ל זה כוונת המקשן לקמן וכן כתב לקמן בשיטה מקובצת באי נמי מעתה שפיר תירץ מהר"ם לשיטת התו' אי בעפר תחוח הרבה מיירי וליכא אפילו איסור דרבנן מ"ט דב"ה ומשום דילמא עביד כתישה לא ס"ל להתוספות. ועיין בשער המלך דף מ"ו ע"א ע"ב:

תוס' וא"צ אלא לעפרה כו'. ותימא דא"כ פטור אבל אסור לכתחילה. מהרש"א פירש דקושייתם דוקא לב"ש דהתירו לכתחילה וע"ז תירצו דמשום שמחת י"ט התירו אבל לב"ה לא קשיא דכיון דרק בדיעבד הותר א"כ אין קושיא דמשום מצות כיסוי יש להתיר ולא משום שמחת י"ט וכן כתבו התוס' בסוכה דף ל"ג דמשום מצוה מותר במלאכה שאצ"ל ועיין בארעא דרבנן סימן רי"א רי"ב במהדורא ב' שהקשה דהתוס' סותרים למה שכתבו בגיטין ח' דשבות לא מותר אלא גבי מילה דדחיא שבת ותירץ דשמחת י"ט היינו עשה דרבים דחמיר טפי ולפמ"ש הר"ן בפ' ר"א דמילה לסתור דעת הרשב"א שהביא ראי' לדברי הרז"ה (ועיין בשיטה מקובצת כאן) דאי אשתפך חמימי דבתר מילה קודם מילה אין מוהלין ולא אמרינן אין למצוה אלא שעתה ואח"כ פקוח נפש הוא דדחי דאל"כ לב"ה יהי' מותר לשחוט אם יש לו דקר נעץ ואח"כ נימא מצות כיסוי הוא דדחי. והר"ן דחי דשאני מילה דאי אפשר בלא"ה אבל גבי שחיטה לא לשחוט ואי נאמר די"ט עשה דרבים הוא והוי כמו מילה לא שייך תירץ הר"ן ולפי מה שפירש מהרש"א בתוס' לא קשי' דהתוס' לא כתבו כן אלא לב"ש דמתירין לכתחילה וצ"ל משום שמחת י"ט אבל לב"ה הטעם משום מצות כיסוי כיון דכבר שחט. אמנם התם בסוכה דמיירי שיש לו הושענא אחריתי קשה ואפשר לחלק גם התוס' בכתובות כתבו עוד פירש אחר בההיא דהושענא דכיון דיש לו הושענא אחריתא לא הוה תיקן כלל אמנם לדעת התוס' דמוחלפת השיטה היינו הך דהכא וב"ה סברי דמותר לשחוט לכתחילה. וקשה ג"כ קושיות התוספות וצ"ל גם לב"ה דמשום שמחת י"ט מותר וקשה מ"ש דבשאר מצות אסרינן שבות ואפשר דצ"ל לפי שיטה זו דאמירה לנכרי חמיר טפי וע"ש בגיטין ובב"ק פ' ועיין שער המלך ח"א מ"ו

ע"ב קרית מלך רב ח"א כ' ע"ד באר יעקב ל"ב ע"ד. מרכבת המשנה ח"א פ"ג די"ט ה"א זרע אמת בחדושים סימן ל"ז:

בא"ד דמ"מ בעינן שיהי' מוכן מעי"ט ופירש מהרש"א דכיון דאיכא תרתי איסורא חופר גומא ומוקצה לא שרינן מצות כיסוי בשחט אבל חדא איסורא שרינן. ולהכי מותר בדיעבד באפר כירה שהוסק בי"ט ולפ"ז לב"ש דשרינן חדא איסורא לכתחילה דהיינו מלאכה שאינו צריכא לגופה א"כ ה"ה באפר כירה שהוסק בי"ט נמי מותר לכתחילה דהא הרשב"א כתב דאפר כירה עדיף טפי מדקר נעוץ. וא"כ קשה הך ברייתא דאמרה כשאפר כירה מוכן הוא לא אמרו אלא שהוסק מעי"ט אבל בי"ט אסור כמאן אי כב"ש הא לכתחילה מותר ולדעת התוספות דמוחלפת השיטה דב"ה מתיר א"כ לב"ה מותר לכתחילה וצ"ל דקאי למאן דאוסר לכתחילה. מיהו אפשר לומר דהרשב"א לשיטתו דאיסור דקר נעוץ משום כתישה כמ"ש לעיל ולכן אפר כירה שהוסק ביו"ט קילא אבל להתוס' אפשר אפר כירה שהוסק ביו"ט חמירא משום איסור מוקצה ואיסור כתישה לא ס"ל כמ"ש לעיל ועיין בזה בארוכה בשער המלך דף מ"ו:

תוס' ד"ה אמר רבי יהודא כו' דמוקצה אינו אסור לטלטלו כו' וראי' מדלקמן כו' הוא לקמן דף כ"ח עמוד ב' ד"ה גריפת תנור ובדף ל"א ע"ב ד"ה אמר ר' זירא והקשה מהרש"א דא"כ דמשום אוכל נפש שרי טלטול מוקצה א"כ למה אסור לשחוט ולכסו' הא הוי נמי צורך אוכל נפש ותירץ דזה לא מקרי צורך אוכל נפש אלא משום כיסוי לפיכך אסור בשלא שחט ועיין לקמן דף ל"ג גבי אין סומכין הקדירה בבקעת ששם כתב מהרש"א דדוקא טלטול בלא תשמיש כגון גריפת תנור אבל טלטול בתשמיש הוה כמו אכילה ואסור א"כ לכאורה לא מקשה מהרש"א כאן מידי דמאי ענין כיסוי באפר דהוה תשמיש לגריפת תנור לאפות פשטיטא וצ"ל למהרש"א דכיסוי לא הוה תשמיש ולא הוה כסמיכות הקדרה בבקעת ועיין בב"י סימן תקי"ח שהקשה כקושיות מהרש"א על המרדכי ובמג"א סימן תק"ט תירץ כמ"ש דכיסוי מקרי תשמיש אלא שפירש בדברי המרדכי שהתיר לכסות הפלאדין דהיינו לאחר שנתחמם דלא היה מוקצה ודברי המרדכי לא משמע כן שהרי משום טלטול המוקצה התירו ולכן יפה הקשה הב"י על המרדכי וכבר האריך בזה בשער המלך ח"א דף מ"א והב"ח תירץ כתירץ מהרש"א דהטלטל הי' לצורך כיסוי ולא לצורך אוכל נפש. והמג"א שם בסימן תק"ט הקשה עליו וכיון דאי אפשר לשחוט בלא כיסוי א"כ הוה אוכל נפש וכ"כ בשער המלך דף מ"ג ע"ד ומה שתירץ הוא דפשטיטא אי אפשר לאפות מאתמול אבל כיסוי הי' יכול להכין מאתמול תירוץ זה קרוב למה שתירץ מהרש"ל בים של שלמה והביאו המג"א שם אבל הקשה עליו דהא

מותר לטלטל אבנים ועפר כדי ליטול הפירות והא בוודאי יכול ליטול מעי"ט ואפ"ה שרי ואפשר לומר דלדעת הרז"ה והרשב"א דאסור למול אם נשפכו המים וטעמא כיון דידעינן בוודאי שידחה שבת אסור אע"פ שצורך המילה הוא וכן אסור למרוט הנוצות אע"ג דלאחר מכן שרי ה"נ בשלמא טלטול המוקצה לצורך אוכל ממש וא"א לעשות בלא כן שרי אבל הכי אע"ג דצורך אוכל נפש הוא כיון שאפשר לשחוט בלא"ה רק שאח"כ נאמר משום מצות כיסוי יכסה אסור כמו שהמילה תדחה ה"ה פשיטא דנדחה שמחת י"ט ואפילו להרמב"ן דגבי מילה שרי התם שאני שניתן מעיקרא שבת לדחות אצלה אבל משום שמחת י"ט גרידא לא:

בא"ד ובירושלמי מפרש דהכי מיירי. הביא הירושלמי משום דסברת ר' יצחק דמוקצה מותר לטלטל משום שמחת י"ט לכאורא ניחא לפי מה שפירשו לעיל דדקר נעוץ איכא איסורא דרבנן ואפ"ה שרי וא"כ ה"ה מוקצה. אמנם לכאורה י"ל דהא דקאמר בגמרא שאפר כירה מוכן הוא היינו בדיעבד אם שחט אבל לא לכתחלה ואע"ג שאינו מוקצה אפשר יש בו משום גומא כמו שנראה לקמן ספק מ"ט לא דעביד גומא ועיין פורת יוסף וא"כ כיון דאסרו לכתחילה משום גומא ה"ה משום מוקצה לכתחילה אסור לזה הוכיחו מהירושלמי דאמר דבהוסק בי"ט בדיעבד שרי א"כ בהוסק בעי"ט אפילו לכתחילה שרי ועיין בשער המלך דף מ"ג ע"ד ועוד שם דף מ"ה ע"ד מ"ו ע"א ועוד י"ל קרוב לזה דהרשב"א ס"ל דאפר שהוסק בי"ט עדיף מדקר נעוץ לענין דיעבד וא"כ למאן דמתיר בדקר נעוץ לכתחילה פשיטא דמתיר באפר שהוסק בי"ט. ולדעת ר"ת ור"י דמוחלפת השטה דב"ה לקולא וכיון דלכתלה מותר לשחוט ולכסות באפר שהוסק בי"ט ה"ה דמותר לטלטל אבל אם נאמר דאפר שהוסק בי"ט גרע מדקר נעוץ וכמו שהאריך להוכיח בשער המלך לדעת התוס'. ועיין פ"ח י"ל דאף להסוברים שב"ה מתירין לכתחילה היינו בדקר נעוץ אבל באפר שהוסק לכ"פ [לוח הטעות: לכ"ע] אסור אמנם המג"א כתוב דאין מן הירושלמי ראי' שהרי הירושלמי קאי על המשנה והמשנה מיירי דיש לו דקר נעוץ ואפ"ה אפר כירה שהוסק בי"ט עדיף נמצא זה כוונת התוס' להוכיח מן הירושלמי כהוכחת מג"א דאפר כירה עדיף וא"כ למאן דמתיר בדקר נעוץ פשיטא דמותר באפר כירה לכתחילה וא"כ שפיר נוהגין ולפ"ז חזרו התו' התוספות ממה שאמרו בתחלה שכן ההלכה דדוקא למ"ד דקר נעוץ אסור לכתחילה הלכה כן אבל למ"ד דמותר בדקר נעוץ לכתחילה אין הלכה כן:

תוס' ד"ה מכניס אדם וכו' וא"ת מה בא להוסיף. ועיין בעבודת הקודש דפוס מיץ דף יו"ד שכתב הכניס עפר לגינתו ולחרבתו יראה לי שהן כדקר נעוץ ואין סומכין עליהן

לכתחילה לשחוט ואם עבר ושחט מכסין בהן מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בו כל צרכו וסומך עליו לשחוט אף לכתחילה. ונראה דקשה לרשב"א קושיות התוספות ולהכי תירץ דדינא דברייתא דוקא בדעבד מותר אם שחט אבל לכתחילה לא אבל בדינא דרב יהודה אף לכתחילה מותר ושוב מצאתי כן באלי' רבה סימן תצ"ח ולשיטת הרשב"א אפשר ליישב קושיות התוס' בד"ה אי הכי דמאי אי אמרת בשלמא שייך הכי דבלא דרבי יהודה נמי קשיא אמנם י"ל דרבי יהודה למד דינו דמכניס מלא קופתו ועושה בו כל צרכו אף לכתחילה מאפר כירה דמוכן לכתחילה לשחוט בו אבל בלא רב יהודה ה"א דאפר כירה (אף מעי"ט) לא עדיף מדקר נעוץ ודוקא דיעבד שרי אמנם גבי כוי אפילו דיעבד לא שרי כיון שהוא קצת איסור אין מתירין מפני הספק אבל וודאי מותר אבל השתא דאמרת דאפר כירה מותר לכתחילה אלא דליתא א"כ אין חילוק בין ספק לוודאי (רק בדקר נעוץ לבד וזה אין סברא) ולמה נקט ספק.

תוס' ד"ה ואם איתא. מנחת בכורים.

דף ח:

והא מדקתני סיפא וכו' מכלל דרישא בדאית ליה עסקינן מהר"ם מחקו משום דמסיפא גופיה קשיא אמאי אין מכסין וי"ל לפי מאי דלא גרסי התוספת לעיל ולכסי' בדקר נעוץ דמסיפא גופא לא קשיא דלכאורא י"ל דסיפא מיירי דיש לו דקר נעוץ וכיון דאיסורא הוא לשיטת התוספות לפיכך בוודאי מותר אבל בספק משום ספק לא ליעבד איסורא אמנם הא תינח אי אמרינן ספיקא דאורייתא לחומרא מדרבנן שפיר אמרינן משום ספיקא לא לכסי אבל אי אמרינן ספיקא דאורייתא לחומרא מן התורה הוא א"כ אין חילוק בין ספק לוודאי אף בשביל הספק חייב לכסות והנה זה דתירץ על הרישא לא מבעי' קאמר אבל ספק לשחוט ולא לכסי קמ"ל קשה למה באמת לא לשחוט הא בוודאי מתירין איסור דרבנן. ואי אמרת ספיקא דאורייתא מדרבנן הוא קשה למה באמת למה לא ישחוט על סמך שלא לכסות אלא ש"מ דספיקא דאורייתא לחומרא מן התורה ולפיכך אסור לשחוט בלא כיסוי א"כ גם בדיעבד משום איסורא הי' מותר לכסות א"כ עיקר הקושי' מכח הרישא הוא. ועיין בשער המלך דף מ"ה ע"ג. מעשה חייא דף יוד ע"ב:

אפר כירה מוכן לוודאי ואינו מוכן לספק. חולין פ"ד ד"ה כיסוי.

וודאי כי עביד כתישה אתי עשה ודחי ל"ת. ביצחק ירנן דף פ"ז ע"ג הקשה לפי מה שכתבו התוס' בעירובין דהיכא דע"י פשיעה בא לא אמרינן אתא עשה ודחי ל"ת והא הכי בפשיעה הוא בא שעבר ושחט בי"ט ולכאורה יש לתרץ דהא דאין עשה דוחה ל"ת

שע"י פשיעה בא לא מדאורייתא דמדאורייתא וודאי דחי אע"פ שע"י פשיעה בא אבל מדרבנן הוא משום קנסא וכיון שכן הכא לא וודאי דחיה הוא אלא ספק וכמ"ש רש"י דאי נמי אתי לידי כך לאו איסורא דאורייתא איכא וכיון שרק חששא בעלמא הא לא גזרו אלא שעיקר הקושיא ליתא דהא הכא אאפר כירה קיימינן ואלכתחילה מהדרינן והדר בי ממאי דאמר לא מיבעי' קאמר אלא דאית ליה אפר כירה וודאי שוחטין לכתחילה וכוי אפילו דיעבד לא וע"ז קאמר שפיר דדחי עשה לל"ת וה"ה בכוי לכתחילה נמי יהי' שרי מה"ט ופשוט הוא:

אימר דאמרינן אתי עשה ודוחה ל"ת צרור החיים ע"ב ע"א:

תסתיים דרבא הא דאמר. פרי האדמה ח"ג ע"ג ע"ב. תולדות יצחק. עץ חיים. ישרש יעקב:

תני ר' זירא. שער המלך ח"א דף מ"ז. ובספרים הנזכרים:

תוס' ד"ה והא מדקתני. הליכות אלי דף כ"ח:

דף ט.

גלגל עיסה מעי"ט כו' רשי' כתב הטעם שמותר להפריש בי"ט שהרי מותר לגלגלו בי"ט והרא"ש נתן הטעם כיון דיכול לאכול בלא הפרשה לא הוה תיקון והקשה בפנים מאירות ח"ש סימן צ"ו. דמאי צריך הרא"ש לזה דהא כיון דמדרבנן הוי לא הוי תיקון כמו דאיתא לקמן דף י"ח דכלי שנטמא בולד הטומאה מטבילין בי"ט ופירשו רשי' והתוס' דכיון דמדרבנן הוא לא והה תיקון והכי נמי כיון דמדרבנן הוא לא הוי תיקון ולע"ד אי אפשר לומר כן דהא דמאי דרבנן והקילו בו בכמה מקומות והתירו דוקא בין השמשות אבל בשבת אסור וה"ה בי"ט ובוודאי חלת ח"ל לדמאי דמיא וצריך לחלק בין טבילת כלים בוולד הטומאה דלית להו אסמכתא כלל לדמאי וחלה ועיין בספר בית דוד חא"ח סימן ק"ג מ"ש מזה ושוב ראיתי בהגהות משנה למלך פ"ה דמעשר הכ"ב שהביא ראיות הרב פנים מאירות והשיב עליו בשער המלך ח"ג דף כ"ט ע"ש. ועמ"ש לקמן דף י"ח בשם מהר"ל בן חביב:

אבוה דשמואל אמר כו'. עיין מכריע סימן א':

חלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש הרא"ש כתב דלא בעי נמי מוקף ומה שנהגו בפסח ליתנם בסל לאו משום מן המוקף הוא אלא משום דנהגו לאפות קפיזא והב"ח בא"ח סימן תנ"ז הקשה דבפסחים כתב הרא"ש דאם הי' בו שיעור חלה א"צ צירוף סל אלא מן המוקף ותירץ דאם עיסה אחת יש בה שיעור חלה א"צ מן המקוף ואם הרבה עיסות ובכל אחת שיעור חלה צריך מן המוקף לתרום מזה על זה אבל לא צירף סל ואם הם

פחות משיעור חלה צריך צירף סל ע"ש וכן מבואר בתוספות פסחי' דף מ"ג ד"ה הואיל ובספר התרומה הלכות חלה דאף בחלת ח"ל נמי דינא הכי וכן נראה מדברי התוספות בנידה דף ז' ד"ה ומקפת וע"ש במהרש"א והט"ז והפ"ח השיגו על הב"ח ופירשו דברי הרא"ש דפסחים בחלת א"י וכן בשער המלך ח"ג דף ל"ג אמנם כאשר כתבתי שדעת ספר התרומה כמ"ש הב"ח בוודאי יש לפרש כן בלשון הרא"ש:

אין מוליכין הסולם משובך לשובך עיין על הסוגיא שער המלך ח"א נ"ג. גופי הלכות ס"א ס"ב ורמב"ם בפירש המשנה. רוח אלי' בסוגיות הגמרא ורש"י ותוספות. דרך המלך י"א ע"ג. מהר"י קולון שורש הליכות אלי דף י"ג ודף ע"ח:

אמר רב חנן בר אמי מחלוקת ברשות הרבי' לשון לימודים ק' ע"ב ויו ע"ד. גופי הלכות מ"ז ע"ד רוח אלי':

כל מקום שאסרו חכמים מפני מראות העין שער המלך נ"ו:

רש"י אין מוליכין קס"ד סולם המיוחד לכך וניכר שהו של שובך מהרש"א מחקו דלא שייך קס"ד כיון דלפי האמת של עליה אליבא דכ"ע אסור וכל המפרשים נדחקו בדברי רש"י ועיין בספרים שציינתי בגמרא. ואפשר לומר לפי מה שכתב מהר"י קולן בשורש קס"ה לדעת הרמב"ם דכל הסוגיא לפי מה דהוה סוברים דב"ה אינו מיקל בשמחת י"ט אבל לפי האמת דמוחלפת השיטה וב"ה מיקל משום שמחת י"ט א"כ א"צ לטעם דשובכו מוכיח עליו אלא משום שמחת יו"ט שרי ומש"ה הרמב"ם אע"ג דפסק כרב דכל מקום שאסרו חכמים אסרו בחדרי חדרים פסק כאן להתיר ע"ש נמצא י"ל דזה ג"כ כוונת רשי' ונ"מ דוודאי סולם של עלי' שדרך להטיח בו גגו לכ"ע אסור אבל סולם שאינו של עלי' אע"ג שאינו נמי של שובך כמו סולמת שלנו ניהי דלא שייך ביה שובכו מוכיח עליו נמי שרי משום שמחת י"ט וזה שכתב רשי' קס"ד היינו כלפי הטעם דשובכו מוכיח עליו דאז אינו מותר אלא של שובך דוקא ולפי האמת אע"ג שאינו של שובך מותר אבל של עלי' אף לפי האמת אסור:

תוס' ד"ה אין מוליכין כו' דמיירי בקטנים שלא פרחו הרא"ש כתב כן על מתניתין דלקמן זימן שחורים ומצא לבנים ויש לדקדק דהא בגמרא קאמר על מתניתין דלקמן אי במופרחין כו' ואיך אפשר לאוקמי' במופרחין דא"כ אסור משום צידה וגם על התו' קשה כן ועיין בהרב המגיד פ"ב שכתב דעת קצת מפרשים שכל הדינים הם ביונה שובך שאינם יכולים לברוח אלא שהם מדדים ומפריחין מעט ואינם מחוסרים צידה ע"ש וא"כ י"ל מה שכתבו התו' שלא פרחו היינו שאינו יכולים לפרוח הרבה ומה שאמר הגמרא

לקמן במופרחין היינו שיכולין לפרוח מעט ודוחק ועיין בבריכות המים דף רנ"ד ע"ב ושוב מצאתי כמ"ש בר"ן ולקמן במהרש"א בשם תוספות ישינים:

דף ט:

מודים ב"ש וב"ה שמוליכין הסולם משובך לשובך. באר יעקב קמ"א ע"ד:

סולם בא לידינו. שער המלך ח"א דף נ"ז. רוח אליה:

רש"י ד"ה סולם בא לידינו כו'. כל המפרשים נדחקו בדברי רש"י והנכון כמו שכתב בשיטה מקובצת דס"ל לרש"י דאין חילוק בין הולכה לחזרה ואי בהולכה שרי אף בחזרה שרי דהתירו סופן משום תחילתן ועיין לשון לימודים ק'. שער המלך נ"ז תולדות יצחק. רוח אלי' ובהליכות אלי':

רש"י ד"ה מכלל דת"ק סבר בשל עליה פליגי בחזרתה ומודה בהלכה. וכתב מר"ן מהריק"א בכלליו דף ק' ע"ב לפעמים מקשה לאחד מן החולקים ולפי האמת גם לשניהם קשה אלא דפריך להההיא דמצי פריך ליה טפי. ובזה אני מיישב רש"י בפ"ק דביצה ד"ה מכלל כו' ומודים בהלכה ע"ש ודברים אלו אין להם מובן דמאי ענין דברי רש"י להאי כללא שהקדים ונ"ל שדברים אלו ובזה אני מיישב אין שייכים לכאן אלא לכללא שכתב אח"כ וז"ל מייתי פלוגתא דב"ש וב"ה וקאמר ע"כ לא פליגי ולא פריך מבית הלל כו' משום דיותר קושיא חזקה היא כשמקשה לכ"ע עכ"ל וע"ז שייך שפיר ובזה אני מיישב דקשה לו למרן דמאי בעי רש"י בזה דמודים בהלכה אפילו נימא דפליגי בהולכה הא לב"ה שרי והלכה כב"ה אמנם לפי הכלל שכתב יש לומר כשם דניחא ליה להקשות אליבא דכ"ע אפילו ללב"ש כך ניחא ליה לתרוצי אפילו אליבא דב"ש אמנם כפי הנראה בשיטה מקובצת נראה דכוונת רש"י מדקאמר הגמרא מדקאמר רבי יהודא לא פליגי משמע דת"ק סבר דפליגי דמשמע דפליגי בהולכה אליבא דת"ק (דהא הם התירו בהולכה) והא ליתא דהא ת"ק קאמר דבהולכה כ"ע לא פליגי לפיכך נשמר רש"י וכתב דפליגי בחזרה אבל בהולכה כ"ע מודים וע"ש:

תוס' ד"ה ולא היא שער המלך נ"ו נ"ז. באר יעקב קמ"ב ע"א:

תוס' ד"ה מאי דקאשרי ת"ק. מרכבת המשנה ח"א פכ"ו דשבת ה"ז שער המלך ח"א כ"ג ע"ב:

תוס' ד"ה מוחלפת השיטה. שער המלך מ"ה ע"ד מ"ו ע"ד:

דף י.

אלמא גבי שמחת י"ט ב"ש לחומרא כו' בשלמה. תולדת יצחק:

עד כאן לא קאמרי ב"ה הכי בדפוס ישן הגירסא אי נמי ובדפוס חדש הגיהו דילמא לא היא וכן כתב מהרש"ל מיהו הרבה מחברים לא גרסי נמי דילמא לא היא אלא דמסקנת הגמרא דמוחלפת השיטה אבל כשגורסין דילמא לא היא המסקנה דאין מוחלפת השיטה ועיין תולדת יצחק ואי גרסינן אי נמי אינו כמו אי נמי דלעיל אלא כמו אי נמי שבכל הש"ס כלומר תירוצא אחרינא:

לא יטול אלא א"כ נענע מבעוד יום עיין לעיל ב' ד"ה דילמא:

ולב"ה למה ליה למימר זה וזה אני נוטל כו' הא אמר ר' אושעי' לקמן. הקשה מהרש"א הא דאמר ר' אושעי' לטהר הפתחים מכאן ולהבא היינו משום דכיון דמדאורייתא הא אין ברירה אבל בדרבנן יש ברירה וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה לב"ש למה ליה למימר זה וזה אני נוטל כיון דמדרבנן הוא יש ברירה ועיין בשער המלך בח"ב דף ע"ו ע"ד ומה שכתב דמוקצה כעין דאורייתא. והוא דוחק ונראה לומר דקושיות הגמרא היתה במכש"כ כיון דמצינו דב"ה ס"ל מדאורייתא ברירה גבי מת מכ"ש במדרבנן כאן גבי הזמנה ועל זה תירץ דלר' אושעי' אין מוכח דב"ה אית ליה ברירה בדאורייתא דמטהר דוקא מכאן ולהבא וא"כ כיון דבדאורייתא אין ברירה יש לומר דסבר כי האי תנא בפרק בכל מערבין דאפילו בדרבנן אין ברירה וניהי דר' אושעי' גופי' סבר בדרבנן יש ברירה הוא יתרץ כתירץ רבא דילמא מטלטל ושבק אמנם הך סוגיא כאביי בערובין דף ס"ח דכפי מה שכתבו התוס' בתר תירוצא ס"ל דכשם דסבר אין ברירה במת כך סבר בעירוב אע"ג שהיא מדרבנן וע"ש:

המת בבית שו"ת ר' משה זכותא סימן ט"ו תוך התשובה ולשון רשי' שם שער המלך ח"א כ"ד ע"ג. קרבן אליצור קפ"ו ע"ג מכתם לדוד דף קל"א קל"ב. רוח אלי'. קרית מלך רב ח"א קי"ו ע"ב ועיין חולין קכ"ה ד"ה יכול הוא להוציאה:

רשי' ד"ה רבא אמר שהרי לא הי' דעתו אלא בכדי צרכו משמע אם הי' דעתו יותר מכדי צרכו מותר ועיין בש"ע ובהגהות הרא"ש ובשער המלך ח"א דף ל"ז ע"ב:

תוס' ד"ה ב"ש אומרים פרי הארץ דף י"ז ע"א נחפה בכסף ל"ז ע"ד. קרבן אליצור קפ"ו ע"א. מכתם לדוד קל"א. רוח אלי':

דף י:

זימן שחורים ומצא לבנים. על כל הסוגיא שער המלך ח"א מדף ל"ז עד דף מ'. הליכות אלי דף ס"ג מרכבת המשנה ח"א פ"ב די"ט ה"ו מנחת בכורים:

פשיטא כו' וכתב ברוח אלי' ששמע מקשים דמאי קושי' דאימא מתני' לאפוקי מר' חנינא דדוקא דמצא לבנים הוא דאסירי הא מצא שחורים אפי' מצאן שלא במקומן שרי דאזלינן בתר קורבא ולפי מה שפירש רשי' במשנה דמיירי שאין שם עוד קינים אחרים וכתב בשיטה מקובצת והפר"ח בסימן תצ"ז דהכריח כן מדקאמר זימן שחורים משמע שזימן כל השחורים א"כ לא קשה מידי דפשיטא דאם אין שם אחרים אע"פ שמצאן שלא במקומן מותרן ולדעת הריטב"א הובא בשיטה מקובצת דמוקי לה בדאיכא עוד יונים אחרים וכן נראה דעת הרשב"א בס' עבודת הקודש מ"מ אפשר דוקא להתרצן הוא דמסקינן הכי אבל להמקשן הוה פשיטא ליה דלא מיירי בדאיכא עוד ולהכי שפיר מקשה פשיטא ועוד דע"כ הך דיוקא לאו דיוקא הוא דא"כ אכתי נדייק הכא בתירץ דוקא שמצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים אבל כל שמוצאים שלא במקומן לית לן בה והוה דלא כר' חנינא אלא ע"כ האי לאו דיוקא הוא ועיין מה שתירץ ברוח אלי' וע"ש על כל הסוגיא:

הכי במאי עסקינן כגון שזימן שחורים ולבנים. לשון לימודים דף צ"ו וע"ש על כל הסוגיא:

לימא מסייע ליה לרבי חנינא. גופי הלכות נ"ד ע"א

הניח מנה ומצא מאתים. יצחק ירנן דף ס"ד:

זימנין דמתעכל קטרייהי. עיין גיטין נ"א ד"ה אימר צררי:

רש"י הואיל ועשוים לדדות. לשון לימודים דף פ"ז ע"ב ע"ג וע"ד:

תוס' ד"ה איכא חד כו' דבר שיש לו מתירין. והקשו בשער המלך ובלשון לימודים דמה חידשו התוס' דפשיטא דהוה דשיל"מ. וראיתי בהגהות מרדכי לעיל גבי עצים שנפלו לתוך התנור שכתב ולראבי"ה נראה דבדרבנן היכא דלא הוי דשיל"מ מבטלי איסור לכתחילה אפילו איתא לאיסורא בעיניה שלא הוצרך התלמוד לחלק בין מקלי קלי בין איתא בעיניה אלא לרב אשי דאסר דשיל"מ ע"ש והנר' דראבי"ה לא פסק כרב אשי בדרבנן בדבר שיש לו מתירין אלא כתרוצא קמא דלעיל דעל ספק טריפה קאי או כיון דפסקינן כרבה דאסר משום הכנה אם כן אסור מדאורייתא ולא צריכין כלל לתרוצא דרב אשי נמצא דהתירץ ראשון שכתבו התוס' הוא לשיטת ראבי"ה דלא קימ"ל כרב אשי ולכך הוצרך לתרץ דב"ח לא בטלי ובתירץ השני תירצו דקימ"ל כרב אשי ומשום דשיל"מ אסרינן וכ"ע מודו לדינא דרב אשי דאפילו בדרבנן לא בטל ומה שכתבו התו' לקמן דף ל"ח ד"ה ולבטל מים ומלח היינו לתירוץ שני דהכא דכ"ע מודה לרב אשי אלא שדברי הראבי' תמוהים דמשמע מדבריו דהיכא דהוה דבר שיש לו מתירין אין מבטלין איסור והוא מוכח מהגמרא דאף בדבר שיש לו מתירין מבטלין. ולכן הנראה דודאי הוא

פסק כרב אשי אלא דוקא משום דשיל"מ צריך מקלי קלי איסורא הא היכא דלא הוה דשיל"מ אפילו בעינו בטל וא"כ אין ראי' מכאן מדברי הראבי'. ומ"מ הדברים נכונים לאמר דהתוס' אפשר בחד תירוצא לא סברי כרב אשי ועיין ברוח אלי' ובריכת המים דף רכ"ד והקשה בספר גופי הלכות דף כ"ט ע"ג לתירץ התו' מאי סייעתא לרבי חנינא דילמא הכי לא אזלינן בתר קורבא משום דהוה דשיל"מ אבל בלא"ה אזלינן בתר קורבא. ואפשר לומר כיון דיש ספק אם יש כאן איסור אין סברא להחמיר בדבר שיש לו מתירין נגד קורבה ואע"ג דספק אסור אע"ג דלא איתחזק איסורא היינו משום דהוה ספק שקול אבל בקורבה דלא הוה ספק שקול אין לאסור משום דבר שיש לו מתירין. ועיין לשון לימודים רוח אלי':

תוס' ד"ה חד מינייהו. עיין הליכות אלי דף ס"ד:

תוס' ד"ה חולין. מרכבת המשנה פרק ה' דמעשר שני הט"ו:

תוס' ד"ה הכל חולין. גופי הלכות כלל תקל"א רוח אלי'. מנחת ביכורים. לשון לימודים פ"י. שער המלך דף ע"ב:

דף יא.

אמר אביי בדף. והקשה בתו' ישנים דלמה לא תירץ אביי כן על רישא דמתניתן לעיל ולעיל אמר כדאמר אביי וגם על רבא קשה דלא ס"ל תרוצא דמדף איך יתרץ לעיל ועיין בלשון לימודים דף צ"ו ולפי מ"ש לעיל בשם הליכות אלי י"ל דלעיל וודאי ל"ק להו לאביי ורבא משום דלעולם רוב וקרוב שווין הן. והכא אסור משום ספק דשיל"מ ואביי ורבא סברי דהכנה דאורייתא לפיכך כל ספק מוכן אסור כמ"ש הרשב"א במשמרת הבית דאפילו ביצה שנולדה ביו"ט דעלמא אסורה או דס"ל דמוקצה כעין דאורייתא ולפיכך אסור ספיקא כמ"ש התו' ישנים לעיל רק כאן קשה להו דמאי אשמעינן בסיפא כיון דכבר אשמעינן ברישא ותירצו כל אחד לשיטתם אמנם לעיל תירץ הגמרא להני אמוראי דלית להו מוקצה בי"ט וגם לא הכנה ולא סברי כר"א דספק דשיל"מ בדרבנן אסור וצריכין לאוקמיה רישא בדף וסיפא כרבא:

אילימא במפריחין. לשון לימודים צ"ו ע"ג:

בש"א אין נוטלין את העלי לקצב עליו בשר. מנחת בכורים:

אין נותנין את העור לפני הדורסין. עיין זבחים צ"ג ד"ה מנין לרבות. שבת מ"ט ד"ה טומנין בשלחין:

אפי' תברי גרמי חדתא כו' לא חייש לאמלוכי. והקשה בלשון לימודים דף כ"ז דמחלפי ליה שיטתא דהאי מקשן דמעיקרא פריך פשיטא והדר פריך ולא חייש לאמלוכי והביא ראי' מרשי' פרק כיצד מברכין ולא הבינותי דבריו דוודאי המקשן דהוה סבר דאביי דוקא בתברי גרמי ישן קאמר דב"ש מודו אבל בחדתא לא דחיישינן לאמלוכי שפיר פריך פשיטא דבתברי גרמי עתיקא פשיטא הוא דב"ש שרי אבל השתא דאמר דבחדתא נמי שרי שפיר קמקשי לא די דאינו פשיטא להתיר אלא אדרבה פשיטא לאיסור ובשיטה מקובצת הקשה וכי טעמא דב"ש אתי לאשמעינן וי"ל דנ"מ גם לב"ה דהא תני ושוין שאם קצב עליו בשר שאסור שוב לטלטל אבל תברי גרמי שרי לטלטלו כמ"ש הג"א והביאו הפ"ת בסימן תצ"ט וזה אשמעינן אביי דלב"ה שרי לטלטל דה"א דשוה לעלי ואפשר זה כוונת רש"י במה שכתב וב"ש לא חייש לאמלוכי בתמי' ולאביי פריך ופירש מהרש"א דכוונתו דלא נפרש דאדלעיל קאי דאפי תברי גרמי חדתא דב"ש לא חייש לאמלוכי וקשה למה באמת לא נפרש כן כמ"ש בלשון לימודים אמנם לפי מה שכתבתי אתי שפיר דאם נפרש כן עיקר חידושא דאביי לב"ש וזה לא רצה רש"י לפרש דבאמת לב"ה נמי חדושא הוא דמותר לטלטלו דהוי כלי שמלאכתו להיתר ולא חיישינן שמא ימלך רק מב"ש קשה היכי קאמר דכ"ע הכי ס"ל ואפשר לומר לכאורא דבזה פליגי הני תרי לישנא דבשבת דף קכ"ג וקכ"ד נראה מקושיות אביי לרבה דאפילו דבר שמלאכתו להיתר אסור לצורך גופו ולצורך מקומו ונמצא דללישנא קמא ב"ה אסרי באמת בתברי גרמי לטלטל אבל לישנא בתרא סבר דאביי הדר ביה כמו שאמר רבה שם ונמצא דתברא גרמא מותר לטלטל:

ושוין שמולחין עליו בשר לצלי. עיין פסחים ע"ד ד"ה ההיא מוליאתא. חולין י"ד ד"ה ונסבן:

ת"ר אין מולחין את החלבים. עיין בשער המלך דף מ"ט דפשיטא ליה דלכ"ע חייב במליחת חלבים משום מעבד דאי לא איסורא דאורייתא הוה שרינן משום שמחת י"ט ואחר המחילה רבה אין ראי' לדעתי הקלושה דהא נמי קתני אין מהפכין בהן והיכן מצינו דלחייב בהיפוך משום מעבד ולא מצינו במשכן ובע"כ צ"ל דהוה רק מדרבנן ואפ"ה אסרו וצ"ל דלאו כל מלאכות מדרבנן התירו וכל שהוא דומה למלאכה דאורייתא אסרו ולפ"ז אף שהפוסקים כתבו דמליחת חלבים הוה משום מעבד לאו מעבד גמור מדאוריית' אלא כעין מעבד כיון דלאו אוכל גמור הוא ולפיכך אסרו מעתה לא קשה מה שהקשה על הרב משנה למלך וע"ש:

פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים עיין שער המלך ח"א נ' ע"ג:

תוס' ד"ה אין נוטלין כו' וב"ה שמתירין היינו משום שמחת י"ט והקשה בשער המלך ח"א דף מ"ד ע"א דהא לקמן דף י"ז קאמר הגמרא בכל דבר ס"ד ופירשו התוספות אפילו סיכי ומזורי דמוקצין הן אפילו לר"ש ומאי מקשה הגמרא בכל דבר ס"ד דהא ב"ה מתירין הכי משום שמחת י"ט ע"ש והדבר פשוט דדוקא עלי דוודאי צורך גדול בו דאי אפשר בלא"ה לקצב בשר אלא בדוחק גדול וממנע ולא שחט וגם השחיטה צורך י"ט שהבשר מתקלקל מעי"ט אבל מלח יכול לעשותו מעי"ט ואינו מתקלקל וגם יוכל לדוכו בכל דבר שימצא שאינו מוקצה כל כך בוודאי כל כי הא לא שרינן משום שמחת י"ט:

תוס' ד"ה ושוין שמולחין עליו בשר לצלי. שער המלך ח"א דף מ"ט:

דף יא:

מולח אדם כמה חתיכות כו' גרמא גרמא. עיין בתשובת הרשב"א סימן תרפ"א דכתב דמשום שמחת י"ט התירו והתירו סופן משום תחילתן אלא כיון שאפשר בהערמה עדיף יותר ואעפ"כ לאחר סעודה אסור כמ"ש התו' ואע"ג דוודאי נראה אע"ג דשחיט קודם סעודה ואכל כבר ממנו הנותר אין רשאי למלח וגם זה ראי' דלא כהרב שער המלך שכתבתי לעיל דהא בבשר וודאי לא שייך עיבוד ואפ"ה לאחר סעודה משום שמחת י"ט לא שרי כיון דלא שייך הערמה וראיתי לו עוד שם בדף ל"ב שתירץ להרב ב"י ממה שהקשה עליו בשו"ת כנסת הגדולה שעל מה שכתב רבינו ירוחם דברי ר' שמואל שהביא התו' כאן כתב הב"י שכ"כ בסמ"ק ולמה לא הביא מדברי התוס' ותירץ דאי מדברי התוס' ה"א דוקא באינו צריך אפילו לחתיכה ההיא עצמה ולפיכך לאחר האכילה אסור אבל בצורך לאותה חתיכה עצמה אפי' לאחר אכילה שרי ובאמת רבינו ירוחם כתב בשם רבינו שמואל דאפילו בצריך לאותה חתיכה אסור ולכן הוצרך להביא זה מדברי הסמ"ג ובאמת אלו ר"י לא הביא דברי ר' שמואל בוודאי הי' אפשר לפרש כן אבל כיון שהביא דברי ר' שמואל א"כ ע"כ הפירוש בתוספות בדברי רבי שמואל כמו שהבינו הריו"ו וא"כ הדרה קושי' לדוכתיה דה"ל להב"י להביא דברי התוס'. ועיין בלשון לימודים דף צ"ו ע"ג:

מערים ומלח גרמא גרמא. מרכבת המשנה ח"א פ"ג די"ט ה"ד:

ג' דברים התירו סופן משום תחילתן. עיין עירובין מ"ד ד"ה כל היוצאין. ר"ה כ"ג ד"ה שיהא. שער המלך ח"א דף כ"ג ועיין במחזיק ברכה חלק א"ח דף ס"ט ע"א. זרע אמת בחדושים סימן ט"ו בארוכה. ועיין מה שכתבתי בעירובין:

אמר רחבא אמר רב יהודא. גופי הלכות כלל תק"ה רשי' ותוספות:

הפותח חביתו. עיין חגיגה כ"ב ד"ה לא מקבלין:

מתניתין דלא כי האי תנא וכתב רשי' מתניתין דקתני בסילוק פליגי לאו כרשב"א והקשה בשער המלך ח"א דף נ"ג דפשיטא הוא ומאי בעי רשי' בזה. ואפשר לומר דכוונת רשי' דלא נטעי דקאי נמי על הא דמחלק רשב"א בין יש להם ציר לאין להם ציר ובאין להם ציר אפילו לב"ש שרי וא"כ לב"ה שרי אפילו בלא שמחת י"ט ומתניתין לא חילק משמע דלא התיר במתניתן בין ביש להם ציר בין באין להם ציר אלא משום שמחת י"ט והיכא דליכא משום שמחת י"ט אסור להחזיר בכל ענין לזה פירשי' דאינו כן רק לענין סילוק פליגי מתניתין על רשב"א אבל לענין ציר לא וטעמא שהרי גמרא מסיק על זה דציר ומתרץ ליה ש"מ דהלכתא הכי וא"כ מתני' לא פליגי ובזה אתי נמי שפיר מה דיש להקשות טעמא דב"ש אתי לאשמעינן דכ"מ מרישב"א אף לב"ה שמותר לסלק אף בלא שמחת י"ט ועיין בים של שלמה ועיין בר"ן שכתב דאף מן הצד נמי אסור אי דרבנן הוא משום שמא יתקע ומכאן נמי סתירה למ"ש הרב שער המלך דכל איסור דרבנן שרי משום שמחת י"ט דהא חזינן מן הצד אסור לב"ה אע"ג דהוה רק מדרבנן:

רשי' חזרת רטיה. זרע אמת בחדושים סימן ט"ו. ועיין מ"ש בעירובין:

רשי' ד"ה דעי"ט לא שהרי יכול לשוחטו מבעוד יום. בנוסחאות הישנות כתב שהרי יכול לשוחטו מבעוד יום כלומר דיכול לשוחטו מבעוד יום ואז עדיין זמן לשטוח העור ומהרש"ל הגיה לשטחה. ועיין מנחת בכורים:

דף יב.

אין מוציאין לא את הקטן. זכרון יוסף:

השוחט עולת נדבה חגיגה ז' ד"ה עולת מגילה ה' ד"ה עולות. וראיתי להרב מכתם לדוד דף ל"ה שהקשה מנלי"ה דב"ש היא דילמא עד כאן לא אסרי ב"ש אלא הוצאה שרוב ההוצאה הם שלא לצורך אבל שחיטה שרוב השחיטה הם לצורך אפי' ב"ש מודה דאינו לוקה ואחר המחילה לא ידעתי מנלן לחלק חילוק זה. דהא כיון דאמרי' בשום מלאכה מתוך א"כ לא נחלק בין מתוך כי עכ"פ הותרה לצורך חוץ ממה שמצינו בפירוש וכיון דב"ש לא סבר מתוך בהוצאה ה"ה בשחיטה ועוד הכי מוכח לב"ש דהא דרשי וחגותם אותו חג לה' כמו דאיתא לקמן וכמו שהביאו התוס' כאן וא"כ פשיטא דלוקה. עוד הקשה מנלן דלא אתיא אפילו כב"ה שהרי ב"ה דרשו לכם ולא לנכרים לכם ולא לגבוה ודברים אלו לא הבינותי שהרי הוא קאמר לוקה ומלכם אינו לוקה דלא הוה רק עשה כמו שכתבו התוס' עוד הקשה למה אמר מתקיף רב יוסף שהרי רב יוסף בא לתרץ דברי רב יצחק בר אבדימי א"כ תרוצא הוא ולא קושי' והוה ליה למימר אמר ליה ולפי מה שכתבו התוס'

יש לומר דרב יוסף על רב יצחק בר אבדימי נמי קשיא ליה דניהי דוודאי דבמתוך פליגי אבל לא בעירוב והוצאה מ"מ הרי מוכח דצורך קצת בעינן דאל"כ אף אבנים לא מתסרי מדאורייתא וכיון דבעי צורך קצת א"כ קשה השוחט עולת נדבה למה אינו לוקה אפי' לב"ה דמה צורך יש בה וכקושיות התוס' ומה שתירצו בתו' דהוי נמי צורך קצת שלא יהי' שלחנך מלא ושלחן רבך חסר י"ל דרב יוסף ס"ל דדוקא אבא שאול לקמן הא דאית לי' סברא זו והוא סבר נדרים ונדבות קרבים בי"ט אבל למאן דסבר נדרים ונדבות אין קרבין בי"ט לא סבר סברא זו שלא יהא שלחנך מלא ולכן הקשה לו קושיות התו' ועיין בהליכות עולם דף ז' שכל לשון מתקיף הוא כמו תמיה. ולפי שרב יוסף תמה על קושיות רבה שאין סברא כלל לומר בעירוב והוצאה פליגי לפיכך אמר לשון מתקיף:

מתוך שהותרה לצורך כו'. עיין כתובות ז' ד"ה מתוך ועיין ספר יראים דף נ"ו. תמים דעים דף כ"ה. באר יעקב ל"ד ע"ב ע"ג מקראי קדש פ"ט ע"ב קכ"ח. שער המלך ח"א כ"ט ולהלן מכתם לדוד דף ל"ה. זרע אמת בחדושים סימן ל"ח ל"ט מ'. חקרי לב רנ"ז. מרכבת המשנה ח"א פ"א די"ט ה"ד והט"ו ותוספות שם שאגת ארי' סי' ע':

המבשל גיד הנשה. עיין סנהדרן ס"ג ד"ה ועל כולם מלך שלם ח"ב י"ח ע"ב:

רש"י ד"ה לוקה. מכתם לדוד דף ל"ג:

תוס' ד"ה השוחט עולת נדבה. עיין בשער המלך ח"ג דף ס"ג שהקשה למ"ש התוספות דשלמי נדבה פטור כיון דאיכא צורך הדיוט ולקמן משמע דאף שלמי נדבה אין קריבין למ"ד נדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט והתירוץ פשוט כמו שכתב הוא עצמו. ועכ"פ אין לוקה לב"ש כיון דאיכא צורך הדיוט. ועיין בתמים דעים דף כ"ה דמשמע דלחד מ"ד ליכא רק איסורא דרבנן אלא שדבריו מגומגמים ומ"מ קרויבים דבריו למה שכתב בעל המאור בסוגיין ועיין מ"ש עליו הראב"ד בהשגותיו בתמים דעים סימן רמ"ב ובשער המלך שם ועיין דברי אמת בקונטרסים נ"ח ע"ב. פרשת דרכים דף ס"ט זרע אמת בחדושים סימן ל"ט ועיין בכורות ט"ו ד"ה ואהני קרא. ועיין חקרי לב דף רנ"ה:

תוס' ד"ה דילמא בעירוב והוצאה. באר יעקב ל"ד ע"א. זרע אמת בחדושים סימן ל"ח:

תוס' ד"ה ה"ג רש"י עיין לקמן כ"ח ד"ה גריפת תנור:

דף יב:

אין מוליכין חלה ומתנות לכהן. ידי משה קנ"ט מרכבת המשנה ח"א פ"ד די"ט הכ"ו:

מוללין מלילות כו' א"כ מצינו. עיין ע"ז נ"ח ד"ה בצר:

איתבי' אביי המולל מלילות כו' מערב יו"ט אין ביו"ט לא והקשה מהר"ם גלאנטי דמאי קושיא דאימא דה"ה בי"ט ועי"ט איצטרכא ליה דסד"א כיון שהי' יכול להפריש מעי"ט יהי' אסור כמו גלגל עיסה מעיו"ט דאסור להפריש ביו"ט קמ"ל דאפילו מעי"ט שרי וה"ה ביו"ט. ובשער המלך ח"א דף ל' תירץ דלעולם ליתני ביו"ט וא"ל דה"א מעי"ט אסור זה אי אפשר דא"כ ליתני ברישא במקום ערב שבת עי"ט דאסור ומכ"ש שבת אלא וודאי מדקתני שבת ש"מ דבעי"ט מותר ע"ש. ואפשר להשיב דצריך למתני שבת דאי הוה תני עי"ט הו"א דבשבת אפילו מנפה מיד ליד אסור להכי איצטריך למתני שבת לאשמעינן התירא דמנפה מיד ליד. עיין בלשון למודים דף צ"ט ותרוצו לא הבנתי ואפשר לומר דוודאי התם גבי חלה יש לחלק דדוקא בי"ט שרי ולא אמרינן דיוכל לאפות מעיו"ט כיון דביו"ט טוב יותר אבל כאן אם דבי"ט שרי למלול אע"ג דהי' יכול לעשותו מעי"ט אפ"ה מותר למלול ממילא דפשיטא נמי דאם מלל מעי"ט נמי מותר בקנון ותמחוי דמה חילק יש אדרבה הא זה לא מלל בי"ט וזה מלל בי"ט ואם נאמר הך סברא שיוכל לעשותו מעי"ט א"כ גם מלילה נאסר ועיין עוד שם בלשון לימודים ובשער המלך ושוב ראיתי בשער המלך כתב בשם המאירי דגם מלילות טובים יותר אם עושים בו ביום וא"כ ליכא למימר כמו שכתבתי ולכן צריך לתרץ כמו שתירץ מהר"ם גלאנטי. ומה שהקשה עליו בספר לשון לימודים יש ליישב בנקל:

א"כ מצינו תרומה שזכאי בהרמתה והקשה מהר"ם גלאנטי דקושי' זו בלא"ה קשה על רבא והי' לו להקשות ממתני' והדר מברייתא. ולכאורה יש לומר דהא דקתני במתניתין בתרומה שאינה זכאי בהרמתה היינו לאחרים ולר' יהודה אבל לרבי יוסי שאמר דב"ה ס"ל כשם שמוליכין את המתנות כך מוליכין את התרומה וב"ש הם שהשיבו שתרומה אינו זכאי בהרמתה וב"ה שלא חש לזה צ"ל דס"ל דגם תרומה מצינו זכאי בהרמתה ורבא פסק כר' יוסי כמו שפסק שמואל א"כ לרבא לא קשיא אבל ברייתא דלא ניחא ליה לומר דסברי כרבי יוסי כיון דמתני' סברי דלא כרבי יוסי וב"ה סבר תרומ' אין זכאי בהרמתה א"כ דוחק הברייתא סתמא דלא כמתני' אמנם רשי' כתב א"כ דמוללין מלילות בי"ט משמע דארבא הוא דקשיא ליה ולא על הברייתא. ועיין בארוכה בלשון לימודים דף צ"ט ועיין בשער המלך ח"ג דף ל"ט בארוכה שהקשה על הגהות משנה למלך בפ"ה דמעשר שכתב דפירות דלא טביל למעשר ונטבלו בשבת מותרים לעשר דא"כ קשה בלא"ה מצינו תרומה זכאי בהרמתה אם הכניסם בי"ט לתוך ביתו. ואפשר לומר דהא וודאי לא שכיח וגם אפשר אסור לכתחילה אבל ממוללין מלילות דמותר לכתחילה קשיא:

תוס' ד"ה אין מוליכין. שער המלך ח"א דף נ"ד ע"ד ועיין בני שמואל עדאוי:

דף יג.

הכניס שבלים. עיין יומא יוד ד"ה דילמא. מנחות ס"ז ד"ה כדי. ע"ז מ"א ד"ה חזקה. עיין עין משפט ל"ג ע"א:

אוכל מהן ארעי ופטור. נידה ט"ו ד"ה בהמתו:

אלא תלתן איצטריכי ליה. כללי שמואל שבתמים דעים דף י"ב ע"ד:

איכא דאמרי מחלוקת בשבלים כו' רשי' פירש הטעם לפי ששבלים הרבה כונסין אותו למלילות ולקליות לפיכך הן גרנן אבל קטניות סתם הכנסתן למרוח ואסוריית' לא טבלי וצ"ל דבהא פליגי הני תרי לישנא דלישנא קמא שבולים פטורין דרובן לעשות גורן הם אבל קטניות רובן לאו לעשות גורן ולישנא בתרא אדרבה שבלים קרובים יותר לחיוב לפי שדרך לעשות מלילות וקליות אבל קטניות רק תשמיש אחד להן דהיינו לבשל ולפיכך לכ"ע פטורים ובשער המלך ח"ג דף כ"ח ע"ד הקשה דא"כ מאי פריך מתלתן דבשלמא קטניות דרכן הוא למרוח אבל תלתן דרך לתת מעט מעט בקדרה כמ"ש רשי' עצמו וא"כ י"ל דחייבין וכתב שכן הקשה המאירי ולפיכך פירש הטעם דשבלים דאורייתא וקטניות דרבנן. ואפשר לומר דעד כאן לא כתב רשי' הך סברא דתלתן נותנין מעט מעט בקדירה אלא ללישנא קמא דעיקר הטעם דקטניות חייבין לפי שחובטין מעט מעט כמו שצריכין לבשל ומהאי טעמא תלתן הוה כ"ש דאדרבה צריכין יותר מעט ממנו מקטניות. אמנם ללישנא בתרא דאין הטעם תלוי בזה אלא קטניות פטורין כיון דעיקר שמושן לבשל ולא למלילות וקליות אבל מהאי טעמא דחובטין מעט לבשל לא מחייבינן לקטניות א"כ שפיר פריך מתלתן ולא נוכל לומר כיון שנותנין מעט מעט בקדרה דא"כ קטניות נמי לחייבו דהא חובטין מעט אלא ש"מ דהאי טעמא לא מהני. ועיין מה שהקשה בבני שמואל עדאי מההיא דאין משלחין תבואה ולפירוש המאירי ניחא גם לפירש רשי' יש ליישב:

כותש למה לו אמר רבא קנסא. עיין משנה למלך פ"ג דתרומות הי"ג:

רש"י שמו טובלו שם מעשר שנקרא עליו. עיין משנה למלך פרק ג' דמעשרות הי"ט וע"ש פ"ג דתרומות הי"ג:

רש"י הא רבי הא רבי יוסי בר יהודה לעולם מוללין מלילות לדברי הכל בלשון למודים דף צ"ט האריך בזה דמאי בעי רש"י בזה וכי עד הנה לא היה סבירא לן דרבא לדברי הכל קאמר ולפמ"ש למעלה דרבא דוקא אליבא דרבי יוסי קאמר דסבר מצינו זכאי בתרומתה אבל שאר התנאים דסברי דאין זכאין בתרומתו חולקין על דינא דרבא שפיר כתב רש"י

דהשתא בהך תירוצא רבא לדברי הכל הוא ויש לכוון ג"כ דברי רש"י דלעיל כן ועיין שם בלשון לימודים שהאריך הרבה:

תוס' ד"ה הא רבי וכו' ועוד קשה לרבי נמי היכן מצינו כו' והקשה בשיטה מקובצת דמאי קושיא דאימא דמיירי דוקא שהכניסן ביו"ט ועוד הקשה לפירש ר"ת עדיפא מיניה הוה ליה להקשות לרבי דהא מצינו דזכאי בהרמתה אם הכניסן ביו"ט. ובשער המלך ח"ג דף כ"ט הוכיח מזה דהתוס' ס"ל דאפילו אם הכניסן בי"ט אינו זכאי בהרמתה כיון שהיה יכול להכניסן מעי"ט ולא דמי לגלגל עיסה דא"א להביאה לידי חלה מעי"ט דאפייתה ביו"ט ניחא ליה טפי ע"ש. ודבריו סותרים למ"ש הוא עצמו בסוף דבריו בשם המאירי והסכים עליהם דלמלול מלילות נמי טפי עדיף ביו"ט עצמו וא"כ כיון שאין לו צורך בהם למה לו להביאם לבית ואפשר דס"ל דאע"ג דמלילות טפי עדיף ביו"ט מ"מ היה לו להביאן לבית בעי"ט. ולפמ"ש לעיל דאפשר דאסור להביאן בי"ט ל"ק על התוספות דאפשר דאינהו הכי ס"ל אלא שבשיטה מקובצת כתב דהדיוק של התוס' מדקתני סתם הכניס שיבלין דמשמע אפי' בעי"ט וא"כ לפי זה ניהי דברייתא מיירי בעי"ט אבל עכ"פ קשה לפר"ח דה"ל למפרך מצינו תרומה זכאי בהרמתה בהכניסה ביו"ט אמנם לפי מ"ש דהתוספות לאו מכח דיוקא קאפריך אלא דאסור בי"ט ל"ק מידי:

דף יג:

המולל מלילות של חיטים כו' וכן לשבת לדעת רש"י ותוספות וקצת פוסקים דסברי דמלילה אסור בשבת צ"ל דהאי וכן לשבת לא קאי על מולל מלילות אלא מיירי דמלל מע"ש אלא אהא דמנפה מיד ליד דבשבת מותר ובחיקו חייב אמנם לדעת הריף והרמב"ם והרא"ש דאף בשבת מותר בשינוי ניחא כפשוטו:

תוס' ד"ה כשם שתרומה. עיין דברי אמת בקונטרסין דף צ"ח ע"ד:

תוס' ד"ה מה ראית. עיין תמורה דף ה' ע"ב. מלך שלם י"ח ע"ב. ועיין תוספות בשבת דף קכ"ז:

דף יד.

כל הנדוכין נדוכין כדרכן כו' לא נחלקו ב"ש וב"ה. כללי שמואל שבתמים דעים כ"ז ע"ג:

תנו רבנן אין עושין טיסני כו' תרתי כתב בכריתות בלשון לימודים שער ג' סימן ס"א ברוב גמרא תרתי ר"ל דסתרן אהדדי ויש מקומות דלא סתרן אהדדי במסכת ביצה אין עושין טיסני כו' תרתי שרוצה לומר תרתי דנגעי אהדדי ומחד ידענא חברא ע"ש ובאמת

רשי' ותו' לא פירשו כן אלא דסתרי אהדדי. וכן כתבו התוס' להדיא דסתרי אהדדי וכתבו שכן פירשי' ודוחק לומר דכוונתו לומר דצריך שכל אחד יסתור לאידך וניהי דאין עושין טיסני סותר להא דאין כותשין דהא משמע דחלקא שרי אבל אין כותשין אינו סותר לאין עושין טיסני ועיין ביבין שמועה דף י"ב ע"ב ועיין בערך ערך זרד שכתב כי בברכות ל"ח משמע דזרד הוא אחד לארבע ובמ"ק משמע דטיסני הוא אחד לארבע וע"ש בסוף פ"ב דמ"ק דנראה דמחלוקת האמוראים הוא ובמוסף הערוך בערך טיסני פירוש תבואה קלופה. ואפשר דבעל ספר כריתות הוה מפרש הכי טיסני תבואה קלופה סתם אבל אינו כלל לכמה חלקים ולכן לא הוה סתרי רק מאחד שמעינן חבירו:

תוס' ד"ה בכל דבר. עמ"ש לעיל דף י"א ד"ה אין נוטלין ובשער המלך ח"א מ"ד ע"א:

דף יד:

משלחין כלים כו' זה הכלל כל שנאותין בו ביי"ט. דרך המלך דף ס"ג:

אבל לא סנדל המסומר פר"ח במים חיים ב' ע"ג: שער המלך ח"א נ"ז ע"ג:

אף לא מנעל לבן ב"ק נ"ט ד"ה דהוי סיים מסאני: סנהדרין ע"ד ד"ה אפילו:

כלאים למאי חזו. שבועות ך' ד"ה כל שישנו:

לא יעלה עליך אבל מותר להציע תחתיך עיין ע"ז ס"ה ד"ה ה"ד:

ואפי' יוד מצעות זו ע"ג זו. שער המלך ח"ג כ"ב ע"ד:

תוס' ד"ה הבורר קטניות. עיין מהרש"א וחיסר לשון יש שם וכך צ"ל דבפסולת מרובה מודה ב"ש לב"ה דאינו בורר האוכל אלא הוה אמר נוטל הפסולת. והנה שם בשבת הניחו התוספות בקושי' וכאן תירצו ואפשר לומר דכאן שפיר משני התוס' משום דאזלי בשיטת רשי' דהתם וכמ"ש מהרש"א וא"כ הקושי' אינו רק על המקשה ולזה תירצו דעדיפא קמקשי כמ"ש מהרש"א אבל להתרצן לא קשה מידי דהא באמת זוטר בשיעורא ונפיש בטרחא דאפסולת קאי שהיינו באמת שהאוכל מרובה וכמ"ש התו' בשבת פרק נוטל משא"כ התוס' בשבת אזלי בשיטת ר"ת דמפרש דזוטר בשיעורא אאוכל קאי ופסולת מרובה וא"כ הקושי' גם להתרצן ולא שייך תירץ התוס' דכאן ולכן הניחו שם בקושיא ועיין בספר טל אורות ג"כ ישוב לקושיו' התוס' ועיין בהגהות הרא"ש בשבת ועל התוס' קול בן לוי מגילת ספר לאוין דף ט' ע"ג. קרית מלך רב ח"א ל' ע"ד וע"ש בשבת ע"ד ד"ה בורר וד"ה והתניא:

תוס' ד"ה מפני מה אמרו כו' פרכת שנטמאת בולד הטומאה ומיירי במשקין דזב וזבה לא זכיתי להבין דבריהם דהא משקין דזב וזבה דאורייתא נינהו ואב הטומאה הם ודאמר

הגמרא להדיא בשבת פ"ק דף י"ד וכי גזרו רבנן על כלים שנטמאו במשקין היינו משקין הבאין מחמת שרץ כדאמר הגמרא שם ולהתוס' שם אף משקין הבאים מחמת ידים וצ"ל דכוונת התוס' למשקה שנגעו בהם הזב והזבה והם רק וולד הטומאה מדאורייתא והוא דוחק ושוב ראיתי במלך שלם ח"ג דף י"ח שנרגש מזה. ועוד קשיא דאיך בעי הגמרא למימר בספ"ק דפסחים שאין טומאת כלים במקדש והיינו בע"כ כלים שנטמאו במשקין דאלו בולד הטומאה אחר בעלמא נמי ולד הטומאה לא מטמאי כלים והא ממתני' דשקלים מוכח דמשקין מטמאין כלים אף במקדש ועיין בתוס' ר"פ גיד הנשה ששם כתבו בענין אחר אבל קושי' השני' קשה גם שם:

בא"ד ולא נראה דלא אשכחן בשום מקום כו'. עיין מהרש"א מה שהשיג על הב"י שהבין דכוונת התו' דמותר לעשותו מכלאים וראיתי בגמר' ישנה משנת ש"ח שנשמט ובה"ג גריס וילון אסור רק מתחיל ויש לפרש ומהרש"ל הוא הגיה כן ובה"ג גריס ע"פ התוספות דר"פ גיד הנשה לפי אותו הנוסחא וודאי אי אפשר לפרש כוונת התוספות אלא כמו שהבין הב"י אע"פ שדברים תמוהים הם ובלי ספק אותו נוסחא הי' להרב ב"י:

דף טו.

אלא בקשים. צרור הכסף קי"ז ע"ב שער המלך ח"ג כ"ב ע"ד טירת כסף רמ"ז. אדמת קדש ח"א מ"ד ע"ד מ"ה על לשון הרא"ש בהלכות קטנות והר"ן בית דינו של שלמה נ"ח ע"ד לחם שלמה ד' ע"ב:

נמטא גמדא דנרש עיין שבת נ"ו ד"ה אין בה:

ערדלין אין בהם משום כלאים. מרכבת המשנה ח"ג פ"י דכלאים הט"ו והי"ז:

אמר אביי סנדל המסומר אסור וכו' ומותר לטלטל והקשה בתי"ט דלמה לא הביא סייעתא לאביי מברייתא דשבת דף ס"ו דקאמר לטלטלו ולא הבנתי דבריו דהא רשב"א חולק התם וניהי דהגמרא לא פסיק כוותיה דרשב"א אע"ג דמסתבר טעמיה מ"מ סיעתא לא הוי ולכן הוצרך אביי להוכיח ממתניתן ואפשר משום טעמא דאביי גופיה דפסק התם דלא כרשב"א כיון דסתם מתניתין דהכי דלא כוותיה. ועיין פ"ח במים חיים דף ג':

והא אנן תנן כל שנאותן בו בי"ט והקשה בהליכות אלי דף ל"א דאמאי לא הקשה מרישא דמתניתין דקתני והן לצורך המועד וברוח אלי' תירץ דיש לפרש במועד היינו חול המועד ועיין בהגהות הרא"ש שפירש באמת כן אמנם זה הוא לפי האמת דמתרץ הגמרא כל שנאותין בו בחול ומפרש בהגהות הרא"ש חולו של מועד ועיין בהרא"ש ועיין ג"כ בתי"ט אבל וודאי לפי ה"א דהוה מפרשין כל שנאותין בו בי"ט ממש א"כ גם רישא במועד יש

לפרש דוקא בי"ט ואפשר לפרש דמרישא לא רצה להקשות די"ל דאכלים דוקא קאי דבעי צורך המועד אבל תפילין עדיפי שהם צורך מצוה ולדעת קצת אין איסור בהנחתם אפילו בי"ט שפיר משלחין אע"פ שאין בהם צורך י"ט אבל מסיפא דקתניא להדיא זה הכלל כו' משמע דעל כל דבר קאי:

אמר אביי תפילין. רוח אלי':

היה בא בדרך ותפלין בראשו שאגת ארי' סימן מ"ו

אי דלא מנטר' מאי ארי' בראשו והקשה בלשון לימודים דף י"ג דאברייתא נמי קשה דקתני בא בדרך ודרך וודאי לא מנטר' וא"כ מאי ארי' בראשו אפילו מחתא אארעא נמי וכן הקשה ברוח אלי' ואפשר לומר דוודאי אפשר למצא בדרך מקום המנטר שלא יראום שם אדם וגבוה המשומר מן העכברים ואם מצא שם תפלין יניחם אבל כיון שהם תפילין שלו והם בראשו התירו להכניסם עד בית הסמוך לחומה וע"ש ברוח אלי' ובלשון לימודים:

רשי' ד"ה מותר לטלטלו. לשון לימודים דף י"ב:

תוס' ד"ה אלא בקשים. בית דינו של שלמה נ"ח ע"ד לחם שלמה ד':

תוס' ד"ה הכי קאמר כל שנאותין כו'. אבל תפילין ניהי דשבת ויום טוב לאו זמן תפילין. מהרש"ל מחקו ולכאורה נראה מלשונו שכתב ניהי דשבת וי"ט לאו זמן תפילין נמחק ומשמע דלא מחק אלא תיבת אלו אבל מה שכתבו התוספות דאין איסור להניח לא מחק וטעמא שמחק תיבת אלו הוא משום דקשיא ליה קושיות התוי"ט דמשמע דלמ"ד שבת זמן תפילין פשיטא דאין איסור והא ליתא דוודאי אסור למ"ד שבת זמן תפילין גזירה שמא יפסק רצועה ואף אם נאמר שדעתם כמ"ש התוספות במנחות דף מ"ב דבחצר מותר ודוקא לר"ה אסור הרי שם כתבו דאסור להניח תפילין למ"ד שבת לאו זמן תפילין וא"כ דבריהם סותרים ולפי התיבות שמחק מהרש"ל אפשר לומר דהתוספות רק אי"ט קאי דאין איסור אבל בשבת יש איסור וכן נראה מדברי רש"י דדוקא בי"ט אין איסור. אמנם ראיתי בים של שלמה שהבין מדברי רש"י דבשבת וי"ט אין איסור ותמה על רש"י דאיסור יש בין בשבת בין ביו"ט ואם מפני זה מחק הכל כמו שציין המדפיס יש לתמוה כיון דרש"י כתב כן. ואולי הי' לו להרב ספר מוגה שלא היה כתוב בו. ועיין בשער המלך ח"א י"א ע"ד. לשון למודים דף י"ב יד אהרן א"ח סימן ל"א בהגהות הטור:

דף טו:

סומך עליו לשבת. פרי חדש במים חיים ג'. הליכות אלי דף ל' ל"א:

רב אשי אמר כדי שיאמרו. עיין ברא"ש נפקותא בין רבא לרב אשי והב"י הביא בס"ס תקכ"ז בשם המרדכי כיון דטעמא דרבא גזירה שמא יפשע אם שכח ולא עירב מותר לערב ביו"ט ובוודאי דהרא"ש לא ס"ל הכי וגם שאר הפוסקים כתב הב"י דלא ס"ל הכי. ועיין בארוכה בזה בשער המלך חלק א' דף נ"ט:

אלא לרבה. מנחת ביכורים:

אין אופין אלא על האפוי. עיין ע"ז ל"ז ד"ה והשלקות:

ת"ר מעשה בר"א שהיה יושב. זהב שבא:

חציו לה' וחציו לכם. עיין סוכה כ"ז ד"ה אי בעי:

מאי לאין נכון לו. פני שלמה דף נ"ה ברכי יוסף א"ח ק"נ ע"א:

למי שלא הניח עירובי תבשילין. מקום שמואל שער התירוצים:

רש"י ד"ה לא קשיא. מנחת ביכורים:

רש"י ד"ה עושה. מנחת ביכורים:

רש"י ד"ה אכלו. מנחת ביכורים:

רש"י ותנא מייתי ליה מהכא עיין יד מלאכי כלל רנ"ו מה שהביא בשם ספר כריתות איך האמוראים חולקים על הברייתא והוא ז"ל כתב כיון דלא הוה רק בדרשות הפסוק יכולים לחלק אמנם עיין בים של שלמה כאן שיש מחלוקת בדין בין שאר האמוראים לברייתא דלהך ברייתא צריך שני תבשילין לאפות ולבשל כיון דנפקא ליה מאשר תאפו ושאר האמוראים חולקים דלא צריך אלא תבשיל אחד ולפיכך הביא מפסוק אחר ע"ש. והא דבאמת חולקים על הברייתא משום דסמכו על הברייתא לקמן דאמר ב"ה עושה תבשיל אחד ועושה בו כל צרכו ועיין בתוספות לקמן ועיין בהליכות אלי דף ל':

תוס' ד"ה או אוכל ושותה. רצוף אהבה. לשון ערומים כ"ד ע"א. שנות חיים ע"ב. שפתי ישנים פ"ג ע"א:

תוס' ד"ה לוו עלי שנות חיים ע"ב. שפתי ישנים פ"ג ע"א. ועיין מה שכתבתי בפסחים.

דף טז.

אם הוסיף מוסיפין לו. שנות חיים ע"ב:

שהחדש מכסה בו. תולדות יצחק רשי' ותוספות:

אמרו עליו על שמאי הזקן. זהב שבא משכנות יעקב קי"ז ע"ב:

בש"א מחד בשבת לשבת. עין יוסף ס"ג ע"ב:

אי הכי לא לענשו נכרים עליה עיין מהרש"ל ומהרש"א כתב דלא לענשו אם שבת. ולפי פשוטו אי אפשר לומר כן דהא גמרא בסנהדרין מפיק ליה הך דגוי ששבת מיום ולילה

לא ישבתו וא"כ אף קודם שניתן השבת לישראל הי' אסורים לשבות ומה בכך שלא ידעו כי ה' נתן השבת לישראל והרמב"ם בפ"י מהלכות מלכים ס"ל דכל מצוה שמוסיף בן נח חייב מיתה ומשמע אע"פ שהוא מצוה שלא נצטוו ישראל עליה כלל כמו בשני בשבת א"כ פשיטא אע"פ שלא ידעו משבת חייבים ובע"כ צריך דלא לענשו על השבת בכלל שאר מצות והתורה שלא קבלם דהוא משמע דנענשים על כל התורה והמצות כמ"ש רשי' וכן כתב ביפה תואר שמות רבה פרשה כ"ה לפרש דברי רשי' כן. ועיין מקום שמואל שער התרוצים אלא דהא קשה דאיך הי' עולה בדעת המקשה דשבת נתן בצנעה הא בכלל עשרת הדברות הוא והם נתנו בפומבי ואפילו כל האומות הם יודעים וכמבואר בכמה אגדתא ושוב ראיתי לרבינו בחיי בפ' כי תשא שהקשה כן. ותירץ כי הנסתר ממצות שבת לא נגלה ע"ש וכ"כ עוד בספרו כד הקמח דף מ"ג ע"ג וקשה דאם הקושי' הי' על התרצן בוודאי לא קשה מידי דהא מתרץ דוקא מתן שכר או נשמה יתירה לא אודיענהו והרי דברים אלו לא נכתבו בעשרת הדברות ואם על המקשן לא תירץ מידי דהרי מדהקשה לאו לענשו עכו"ם ש"מ דסבר דאפילו הנגלות לא אודיענהו וצ"ע:

נשמה יתירה לא אודיענהו. אהבת עולם דף ע"ב:

תוס' ד"ה כל מזונותיו. שנות חיים ע"ב:

תוס' ד"ה איזה חג. עיין תמים דעים סימן קפ"א. ומחזיק ברכה א"ח דף קי"ד קט"ו. והתוספתא שהביאו התוספות הובא בירושלמי פ"א דשבועות הלכה ד' ע"ש שנראה כפר"ת:

דף טז:

ערובי תבשילין צריכין כזית לכאורא משמע דתרי מימרא דר' אבא הן חדא ערובא תבשילין צריכין כזית [לוח הטעות: וחדא צריכין כזית] בין לאחד ובין למאה וא"כ קשה תרתי למה לי דמימרא קמייתא יתורא הוא ואפשר לומר לפי מה שכתב בלשון לימודים דף ק"ג בשם המאירי לתרץ דמאי מקשה ממתני' דילמא חילוק יש בין תחילת עירוב לסופו ותירץ דמדקאמר צריך שיהא בהם כזית ולא קאמר צריך כזית משמע דצריך שיהי' מתחילתו ועד סופו ע"כ ונראה שכך היתה נסחתו וכן העתיקו התוספות ובוודאי דבמימרא אחרינא דאמר בין לאחד בין למאה לא גרסינן אלא צריך ולא שיהי' בהם ולפי שאין דיוק זה מוכרח כל כך לכך נקט הני תרי מימרי ושני בלישנא כדי ללמוד זה דבעי מתחילתו ועד סופו אמנם ראיתי בהלכות גדולות ומשמע שם דרק חד מימרא הוא

ואפשר שקיצור ועיין בהרע"ב שדבריו תמוהים כמו שהשיג עליו התי"ט ויש לדחוק בלשונו שדעתו כדעת שאר הפוסקים ואין כאן מקום להאריך:

עירוב תבשילין צריך דעת. עיין בריף מה שכתב לזכות ע"י אשתו ובר"ן ועיין במהראנ"ח במים עמוקים סימן ג' שתמה על הר"ן ועיין בשער המלך ח"ג דף ט' ע"ד ובתי"ט פ"ז דערובין ובמקום אחר הארכתי:

פושע את לכ"ע שרי עיין נחפה בכסף קכ"ו ע"א ברכי יוסף א"ח כ"ח ע"א:

י"ט שחל להיות ערב שבת. עיין כתובות ד"ה מתוך:

רש"י לשנה האחרת כו' ור"ה הי' עיין מהרש"א שו"ת מהרצבי סימן ק"ל בסופו כנסת יחזקאל ועיין מה שפירש מהר"ם חגיז בהקדמת ספר לקט הקמח על אבן העזר ויש לדקדק לסברת ר' שמואל במרדכי ובאגודה שהבאתי לעיל דשכח אף בי"ט שני יכול לערב א"כ בשנה הראשונה אמאי אמר סמך עלי ה"ל למימר ערב כיון דשכחה הוא וצ"ל דס"ל לרב שמואל דאעפ"כ היכא שיכול לסמוך על אחר עדיף טפי מלערב הוא עצמו או אפשר דשמואל ס"ל כרב אשי:

תוס' ד"ה אמר ראב"א. שדה הארץ פ"ה. ע"ד לשון לימודים דף ק"ג:

דף יז.

ממלא אשה קדרה בשר כו' לת"ק הכל הולך אחר חד טירחא אם חד טירחא הוא אע"פ שאינו משביח שרי אבל אי לאו חד טירחא אע"פ שמשביח אסור ולכן אסור בתנור ורשב"א סבר דכל שמשביח שרי אע"ג דאיכא טירחא יתירא ולפיכך מתיר בתנור ה"ה בקדרה נמי משביח וכ"פ הרשב"א והריב"ש ועיין בשו"ת מהרי"ט צהלון סימן ו' בעץ חיים דף קמ"ב ע"ד ובלשונות ד' ע"ד עיין ר"ן מנחות ס"ד ד"ה שתים:

ממלא אשה תנור פת. עיין פסחים מ"ו ד"ה עד שתחפה לקמן כ"א ד"ה עיסה:

הוא נאסר ואין קמחו נאסר. כנסת יחזקאל סימן קי"ד. עוד על לשון הרא"ש ופשוט הוא שט"ס יש בדבריו וגירסתו כגירסת רש"י וכמ"ש הב"י:

צריך לאקנוי' קמחו לאחרים וכתב הר"ן לפי גירסת התוספות דאין קמחו נאסר צריך הקנאה משום דבלא"ה שלוחו של אדם כמותו והקשה בשער המלך דף ס' הא קיימ"ל אין שליח לדבר עבירה ונ"ל כי כוונת הר"ן למ"ש התוספות וז"ל ועוד קשה כיון שהוא נאסר מאיזה טעם יהי' מותר שאחרים יהיו אופין בשבילו וכי אחרים יכולין לעשות בשבילו מה שהוא עצמו אינו יכול לעשות בשל עצמו ע"ש ולטעם זה כתב הר"ן דהקנאה

בעי והאי שליחות לאו ככל שליחות דעלמא אלא שאין אחרים יכולים לעשות מה שהוא אינו עושה:

עבר ואפה מאי. קרית מלך רב ח"א י"ד ע"ג:

תוס' ד"ה אין הלכה כאותו זוג. שו"ת רשב"א סימן פ"ו יבין שמועה קכ"ט ע"א ועיין שער המלך ח"א נ' ע"ד:

תוס' ד"ה מאי טעמא למקני שביתה. עיין מ"ש בעירובין ושער המלך ח"א ל"ו ע"א מנחת בכורים:

תוס' ד"ה אי אמרת לפי מה שכתבתי לעיל קושיא הראשונה של התוספות הוא לצד דקמחו נאסר דצריך לאקנוי דמה מועיל הקנאה ומה שכתבו ועוד קשה כיון שהוא נאסר הוא להצד דהוא נאסר ואין קמחו נאסר דאז שרי בלא הקנאה דלמה יהי' שרי כיון שהוא עצמו אסור אחרים אסורים לעשות בשבילו וכן מבואר מדברי הר"ן שכתבתי דבלא הקנאה אסר מסיבת עצמו אע"פ שאין הקמח נאסר אבל לגירסת ה"ג דצריך הקנאה ניחא וכן הבין פירש התוספות בספר גינת וורדים חלק א"ח כלל י"ד סימן י"ו ולמד מזה דבן ח"ל אסור לומר לבן א"י שיעשה לו מלאכה בי"ט שני אכן בספר זרע אברהם חא"ח סימן יו"ד השיג עליו ופירש כוונת התוספו' דגם קושיא שניה היא להצד דהוא וקמחו נאסר דהקושיא ראשונה הוא מצד הקמח מה מהני הקנאה והקושיא השניה מצד עצמו יהי' אסור ולדעתי הקלושה אין פירוש זה עולה בדברי התוספות חדא דמאי קושיא כיון דהקנה הקמח מה איסור יש מצד עצמו ואי יש איסור מצד עצמו אף בהקנאת הקמח א"כ גם לגירסת ה"ג לא ניחא דמה מהני הקנאה ואע"פ שכתב הרב שהם דברים פשוטים לדעתי הקלושה הפשוט כמו שכתב הרב גינת וורדים ותו קשה לי על הרב זרע אברהם דנהוי נמי פרושו בדברי התוספות צודק מ"מ מדברי הר"ן מוכח כמ"ש הרב גינת וורדים דאי לא הקנה אסור לעשות בשבילו והרי זה ממש כבן א"י לבן ח"ל ובאמת לא ידעתי איך הוה מפרש לדברי הר"ן:

דף יז:

חנניה אומר בש"א אין אופין אלא א"כ עירב. באר יעקב קמ"א ע"ג:

המעשר בשבת. עיין שער המלך ח"א דף כ"א ע"ג שמביא בשם המאירי אם אסור גם לאחרים או לאו והוא הביא ראיה מפירות שיצא חוץ לתחום בר"פ מי שהוציאו וע"ש שהארכתי בזה:

רשב"א אומר לא נחלקו כו' שב"ש אומרים. באר יעקב קמ"א ע"א:

הלכה כתנא דידן ואליבא דב"ה. והקשה בספר דברי אמת בקונטרסים דף מ"ו ע"א למה צריך רבא לומר הלכתא דפשיטא דהלכתא כמתניתן נגד רשב"א ואפשר לומר לפי מה שכתב בעל המאור דאזיל בשיטת ה"ג ור"ח דצריך פת כדי לאפות אפילו לב"ה ומפרש בדברי חנניא דזה שאמר ב"ש אין אופין אא"כ עירב בפת כ"ע מודה בה אף ב"ה ורק בתבשילין פליגי ב"ש וב"ה אמנם החולקים על ר"ת סוברים דאף בזה לא סבר מתניתין כחנניא אלא דלב"ש סגי בשני תבשילין על הכל ולב"ה בתבשיל אחד עושה כל צרכו ולזה אמר הלכה כתנא דידן אף לאפוקי מחנניא אליבא דב"ש דא"צ פת לאפות וממילא לב"ה סגי בתבשיל אחד. ועיין במכריע סימן ב':

ושוים שמשיקים את המים כו'. ופירש"י מי שיש לו מים יפים ונותנים במקוה מים מלוחים וכן פירשו הרמב"ם והרע"ב והקשה בלחם שמים דאיך אפשר לפרש כן הא בפ"י דמקואות אמרי ב"ש אין משיקין המים היפים ברעים ולא רעים ביפים ופירש הרמב"ם דצריך לב"ש דוקא שיהי' מינו ולהר"ש משום דילמא חייס וע"ש מה שתירץ גדול אחד והוא סתרו ועוד תירוצים אחרים הביא בשאלות יעב"ץ ח"ב סימן קל"ו וסימן קנ"ו וסתרם והוא כתב דמיירי במי החג ודברים אלו וודאי הם דוחק גדול ולא ניתנו לאמור דיסתום המשנה כל כך ולא יפרש וגם הגמרא לא יפרש ותו אי במקדש מיירי מה אריה השקה אפילו טבילת כלים שריא דאין שבות במקדש. ודוחק לומר דמיירי בחוץ למקדש והוה שבות דמקדש במדינה וגזרו ועל עיקר הקושיא כבר עמד מהר"ם שיף והוא כתב שיש חילוק דהתם ברעים קאמיירי היינו מרים אבל מלוחים לא מקרי רעים וגם זה דוחק דבין לטעמא דהר"ש שמא יחוס בין לטעמא דהרמב"ם דצריך חד מינא במלוחים נמי שייך. ולכן נראה וודאי האמת מה שדחה הרב יעבץ בחזקת היד דרש"י לא פירש כן אלא לב"ה שהלכה כמותו ולתרוצא דרב ביבי דא"צ לומר משום דלא שכיח דהא בע"כ צ"ל שיש אופן שמשיקין אף מים רעים דהא פליגי ב"ש וב"ה בהכי. וכוונת רש"י לומר שמשיקין המים בזה שוים אבל אופן השקתם לכל חד כדאית ליה בחול ולב"ה אפילו יפים ברעי' וניחא ליה לרשי' לפרש כן לפי שהוא שכיח יותר להשיק יפים ברעים מרעים ביפים או בשוים ועיין פרי חדש במים חיים דף ג'. מרכבת המשנה פכ"ג דשבת הלכה ח':

דכ"ע מיהת כלים בשבת אין מטבילין עיין על הסוגיא דברי יוסף נ"ב. שאגת ארי' סימן נ"ו נ"ז. זרע אמת בחדושים סימן מ"א. קהלת יעקב דף ל"ד וע"ש. ועיין שער אפרים סימן ט"ו. מרכבת המשנה ח"א פכ"ג דשבת ה"ח:

תוס' ד"ה אמר רבא. שער המלך ח"א ס' ע"א:

דף יח.

שמא יעבירנו. יצחק ירנן קכ"ג. והנה הפירוש הפשוט בגמרא לכאורה דמיירי דהבור הוא סמוך לחצר ממש באופן דשרי להוציא מחצר לבור ובזה אשמעינן מתני' דאסור דאי בעומד ברה"ר לא צריך לאשמעינן דהא אי אפשר להוציא ועל זה קאמר הטעם דאסור אע"ג שהבור סמוך לחצר משום זימנין דהבור רחוק מן החצר אתי לאפוקי ארבע אמות ועל זה הקשה בור בחצירו דלא שייך כלל הך גזירה בשלמא בור ברה"ר סמוך לחצר איכא למגזר אטו רחוק אבל בור בחצרו הוה סבר דליכא למגזר ומשני דאפ"ה גזרינן. אמנם מדברי התוס' לא משמע כן שהרי כתבו דלהכי לא אמר שמא יוציא מרה"י לרה"ר משום דאיכא היכרא בפתח ובגיפופי וא"כ בע"כ ליכא למימר דהבור סמוך לחצר באופן דהוה רה"י דא"כ שמא יעבירנו נמי לא שייך דהרי צריך להוציא ובע"כ צ"ל לסברת התוס' דמיירי שהכלי מונח ברה"ר וטבלו שם להשתמש במקומו וכן נראה מדברי רשי' שכתב ויעבירנו ארבע אמות ממקומו עד המקוה הרי נמי דס"ל דמונח ברה"ר. ובשיטה מקובצת נדחק הרבה ולפמ"ש צ"ל דהכלי מונח בתוך הבור באופן דמונח ברה"י דאם הוא מונח ברה"ר הוי הבור רה"י ובלא"ה אי אפשר להטבילו וצ"ל הגזירה דפעמים יהי' מונח ברה"ר ויעבירנו עד המקוה ד' אמות. ועיין יצחק ירנן דף ס"ג. ועיין על כל הסוגיא זרע אמת בחדושים סימן מ"א:

גזירה י"ט אטו שבת. מגילת ספר לאוין צ"ד ע"ג:

נמי גזרינן. רוח אלי' וע"ש על הסוגיא:

כלי שנטמא באב הטומאה כו'. והקשה מהרש"א לפירש יש מפרשים שהביא רשי' מאי מקשה הא כיון דבי"ט מיירי כבר תירץ לעיל מזו דטומאה בי"ט מילתא דלא שכיח הוא ולא גזרו ביה רבנן ותירץ דדוקא י"ט אטו ע"ט לא גזרו כיון דבי"ט לא שכיח ואף בע"ט גופיה ראוי' להיות שרי אי לאו גזירה דשמא יעבירנו אבל וולד הטומאה אטו אב הטומאה גזרינן אע"ג דולד הטומאה בי"ט לא שכיח דאב הטומאה אסור כיון שאין בו צורך כלל ויש לדקדק דבכל הש"ס משמע דטעמא דמילתא דלא שכיח לא גזרו הוא דטעם גזירה הוא כשיתירו את זה יעברו על זה ג"כ אבל היכא דלא שכיח אע"פ שיתירו לא יוליד ריעותא מזה והכי נמי כשמתירין נטמא בי"ט מאן דחזי לא יטעי למשרי בע"ט כיון דהך מילתא דנטמא בי"ט לא שכיח אלא לעתים רחוקות לא ילמדו מזה להתיר נטמא בי"ט וא"כ זה שייך ג"כ בוולד הטומאה ואב הטומאה אע"פ שמתירין בוולד הטומאה בי"ט לא ילמדו מזה להתיר אב הטומאה בי"ט כיון דוולד הטומאה בי"ט לא שכיח אלא לעתים רחוקות ולפמ"ש דע"כ המקשן ג"כ הי' יודע דבכהנים מיירי דאל"כ וולד הטומאה היכא

משכחת לה אלא דלא הי' יודע דבכהנים זריזים הם אלא שקשה דאע"ג דבכהנים מיירי מ"מ למה אין מטבילין באב הטומאה בי"ט אע"ג דבעי הערב שמש הא ראוי להשתמש בו חולין וכמו שתירץ באמת בירושלמי דתרומת והביאו התוספות בחגיגה דף כ"א ד"ה האונן וצ"ל דהוה ס"ל כיון דכהנים דרכן ברוב להשתמש בו תרומה וא"כ לטבול לחולין הוה מילתא דלא שכיח ומעתה הקשה שפיר כיון דגזרינן באב הטומאה אע"ג שיש בו צורך וגם נטמא בי"ט ש"מ אע"ג דמילתא דלא שכיח גזרו וא"כ ה"ה בוולד הטומאה והמתרץ השיג לו דכהנים זריזים הם ולא אתא לטמאות כלים שלהם וכן כתב בשער המלך דף נ"ג לפי תרוצו שתירץ הוא והוא קרוב למ"ש בקקיון דיונה ועיין בתוספות חגיגה דף כ"א ד"ה האונן ובזבחים צ"ח ד"ה טבול יום. ועיין מה שכתבתי לעיל דף ט' לפירש של רש"י דהטעם דכיון דוולד הטומאה מדרבנן לא מחזי כמתקן אין ללמוד ממנו לחלת ח"ל כי דמאי דרבנן ואעפ"כ אסור ועיין בשער המלך ח"ג דף כ"ט ע"ב שכתב ג"כ לחלק דהכא לא מתקן גמור הוא ועיין במהר"ל בן חביב סימן י"ו שכתב להרמב"ם טעמא דמתקן לא הוי אלא בשבת ולא בי"ט ולכן הוצרך הרמב"ם לתת בי"ט טעם אחר וגם במגביהן תרומות ומעשרות נתן הרמב"ם עוד טעם משום דמחז' כמקח וממכר והוה כמו אין מקדישין ע"ש. ועיין מ"ש מהרש"א בד"ה רב ביבי:

נידה מערמת וטובלת. עיין זבחים צ"ד ד"ה מקנחה בסמרטוט. שבת קי"א ד"ה האי מסוכרייתא כתובות ויו ד"ה האי מסוכרייתא:

רב ביבי אמר שמא ישהא. עיין במהר"ל בן חביב סימן י"ו ובקהלת יעקב וביצחק ירנן ובשער אפרים ובדברי יוסף ועיין בלשון לימודים דף פ' שהקשה למה לא גזרו בנדרים ונדבות שמא ישהא אפילו בחולו של מועד וטעמא שמא ישהא שייך גבי נו"נ כדאיתא לקמן דף כ' ולפי מ"ש רש"י שם הטעם כדי שיהי' לו בשר מצוי ברגל לא שייך בחש"מ ואע"ג דיכול לשחוט בעי"ט האחרון אפשר כיון דמצוה לאכלו בו ביום שלא יבא לידי נותר לא משהי לי' ועמ"ש בפסחים ועיין פני משה ח"א סימן ב'. ועיין עוד עדות ביעקב סימן ח':

תוס' ד"ה גזירה י"ט. יצחק ירנן ס"ג ע"ד:

תוס' ד"ה נגזור השקה. יצחק ירנן ס"ג ע"ד:

תוס' ד"ה מדלין בדלי טמא. עיין מהרש"ל ומהרש"א שנחלקו בכל הסוגיא כי רשי' ותוס' נקטו טעמא דמתקן דלכאורה רבא הוא דחדית לן זה וכאן לרבה עסקי' דלית ליה מתקן ולפיכך פירש מהרש"ל דוודאי מעיקרא דדינא לא גזרו בשביל מתקן אבל אחר שגזרו משום שמא יעבירנו מתקן הוה. ובוודאי שדבריו דחוקים טובא. ומהרש"א כתב דרשי'

נקט לפי המסקנא אבל לרבה לא ס"ל טעמא דמתקן והביא בשם תוס' ישינים להקשות על רשי' שנקט טעמא דמתקן ממש וכלשון ההוא של תו' ישנים כתב בשיטה מקובצת ואיברא שיש לומר לדעת רשי' דלהכי נקט רשי' הך טעמא כדי ליתן טעם להמקשה והוא כמו אי אמרת בשלמא וכוונתו דמאי מקשה לרבה ובלא"ה מי ניחא ולפיכך סבר רשי' דהמקשה הי' סבר טעמא דמתקן ולפיכך לדידיה ניחא כל הקושיות שבכל הקושיות שהביא לא שייך טעמא דמתקן אבל לרבה דלא סבר טעמא דמתקן קשה:

תוס' ד"ה כלי שנטמא כו' וי"ל דלפי' אחר שפירשי' כו' ויש לדקדק דאטו לפי' הראשון אינו ניחא דאפשר דרשי' נמי יודה דכלי שנטמא בולד הטומאה לא בעי הערב שמש כדתנן לאחר ביאתו מותר מיד וי"ל דכוונתם דבשלמא לפירש האחר דמיירי בכהנים ולענין תרומה דוקא שפיר שצריך שמטבילין דגבי תרומה שני עושה ג' וגם הטבילי' לא מהני דלא בעי הערב שמש. אמנם לפירש קמא דרשי' לא ניחא ליה לאוקמיה בתרומה אלא בחולין א"כ מה צריך טבילה איברא דמהא לא ארי' די"ל לדעת רשי' דלהכי סתר דעת י"מ משום דהיכא פסיקא ליה דבאב הטומאה אין מטבילין הא איצטריך ליה לחולין מטבילין ומדנקט סתמא משמע דבכל ענין אין מטבילין והטעם משום מתקן מנא אמנם בולד הטומאה זה לא צריך לפרש דבוודאי מיירי היכי שצריך טבילה והטבילה מועלת דאל"כ פשיטא דאסור להטביל בחנם. אמנם בעיקר הדבר אני תמה דמאי נחלקו רשי' וי"מ כיון דפלוגתא היא בירושלמי כאן ובתרומות. ועיין בתוספות חגיגה דף כ"א וב"ש פי"א דפרה ופ"א דטהרות ומדברי הרמב"ם משמע דכלים שנטמאו במשקין אין טעונים הערב שמש ובהקדמה לסדר טהרות הביא כן מן הספרא:

תוס' ד"ה נידה מערמת וטובלת. שער המלך ח"א כ' ע"ב:

דף יח:

מטבילין כלים ע"ג מימיו לטהרו. עיין מכות ד' ד"ה אמר רב יהודה. מרכבת המשנה פרק ג' דשבת ה"ח:

תוס' ד"ה הדר ביה רבא. הליכות אלי דף כ"ג:

דף יט.

ת"ר כיצד מטבילין מגב לגב הרמב"ם בפירש המשניות מפרש בטבילה שהוא מעלה כדאיתא בס"פ ב' דחגיגה כגון הטובל לתרומה אסור בקדשים דאע"ג דצריך טבילה כיון דלאו משום טהרה אלא משום מעלה הא לא מחזי כמתקן וכ"נ דעת הרמב"ם בפ"ד מהל'

י"ט וכתב ה"ה שכן פירש ר"ח אמנם רשי' נראה דמיאון בזה כיון דעכ"פ חיובא הוא מתקן מקרי. ולכן מוקי לה בטבילה שא"צ כלל אלא שהוא מחמיר על עצמו וכן פירש בשיטה מקובצת דברי רשי' ובעדות ביעקב סימן א' כתב דאין ספק דדעת רשי' כהרמב"ם ונדחק בפירוש רשי' ואינו נראה ובוודאי דלשון הרוצה לעשות גיתו על גבי כדו נראה כפירשי' ונראה דלזה בחר הרע"ב בפירוש מגב לגב כפירוש רשי' ובמחבורה לחבורה כפירש הרמב"ם ועיין בתוי"ט:

ואין סומכין עליהם פ"ח במים חיים ג' ע"א:

וחגותם אותו חג לה' חגיגה אין. חקרי לב רנ"ה רנ"ו:

אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קרבין עיין פסחים ה' ד"ה ואומר ושם מ"ו ד"ה לא תקרא שם לעיל י"ב ד"ה השוחט. לקמן כ"ז ד"ה ועל החלה:

רש"י ד"ה מעשיו דקא רהיט כו' והקשה מהרש"א למה צריך לטעמא דא"צ תיפוק ליה מהנך טעמים דלעיל ותירץ דכיון דשבות הוא לא גזרי בין השמשות ובוודאי דזה נכון כמ"ש למעלה דאפי' דמאי מותר בין השמשות מכ"ש טבילת כלים מיהו הוא דמותר בין השמשות בשיש בו צורך הוא אבל כשאין בו צורך אסור וכיון דבעי הערב שמש ואינו יכול להשתמש בו אסור דהוה שלא לצורך כלל. עוד הקשה מהרש"א דלמה אין בו צורך הלא יכול להשתמש בו חולין ע"ש ואם נאמר דרש"י ס"ל כסברת הרמב"ם דלאו כל וולד הטומאה מותר בלא הערב שמש רק כלים שנטמאו במשקין י"ל דהכי מיירי בכלים שנטמאו בוולד הטומאה דאי לחולין הם א"צ טבילה ולתרומה בעי הערב שמש והתוספות דסברי דכל וולד הטומאה לא בעי הערב שמש אפשר דאינו מפרשים כפירשי' כאן אלא דאתיא כמ"ד גזרו על שבות בין השמשות:

תוס' ד"ה אמר עולא כו' ומ"מ קשיא לב"ה. והקשה מהרש"א דמאי קשיא הא אמר בהדיא לקמן והלא כבר נאמר לכם אמר ליה כל דל"ה הרי מכח לכם איצטריך כל דל"ה ואפשר לומר דהתוס' כאן ס"ל מדאמר רב יוסף כאן תנאי שקלי מעלמא משמע דע"כ עולא סבר לה ככ"ע ואיך אפשר הלא אבא שאול סבר נדרים ונדבות קרבין כדמוכח לקמן דף כ' ובע"כ צ"ל דעולא סבר כמ"ש בתמים דעים דף כ"ח דאבא שאול נמי ס"ל דנדרים ונדבות אין קריבין מדרבנן משום שמא ישהא אבל מן התורה קרבין ועולא אמר התם נו"ן אין קרבין לכל חד כדאית ליה או מדאורייתא או מדרבנן ומשמע להו להתוס' דהא דקאמר אבא שאול בלשון אחרת היינו על הק"ו אבל על שאר הפלפול מודה א"ש ועל זה קשיא להתוס' לאבא שאול למה צריך ב"ה להשיב כל דלה' לימא אני אין סובר דרשה דלכם אלא דורש לכם ולא לנכרים כמו שהוא האמת לאבא שאול כמ"ש לקמן

ועל זה תירץ דניהי דלא הוה דרש לכם מ"מ הוה אסרינן מוחגותם ולהכי איצטרך לה' וכן נראה להתוספות דהכא אליבא דאבא שאול קאי מדהביא הך דכירתך סתומה ומאי קושיא ואימא דת"ק לית ליה הך סברא אלא וודאי דקושייתם לאבא שאול דמודה בלשון הברייתא דלקמן רק במקום נו"ן יוכיח. אמר הוא ומה במקום שכירתך אבל בשאר לשון הברייתא מודה. ובזה מתורץ נמי מה שהקשה בשדה הארץ דף פ"ו דאי הוי אמרינן מתוך הוה גם נדרים ונדבות שריא ובאמת עולא אסר נו"ן (וקושיא זו נכללה בכלל קושיות מהרש"א). ולפמ"ש ניחא דבאמת שריא מן התורה רק מדרבנן אסור משום שמא ישהא ולפמ"ש אתי שפיר דהתוספות הקשו כאן קושייתם זאת לב"ה דלכאורה אין לקושיא הלזו שייכות בדברי עולא אלא לקמן הי' להם להקשות ולפמ"ש ניחא. ועיין בחקרי לב דף רנ"ה ע"ב וזרע אמת בחדושים סימן ל"ט וע"ש על כל הסוגיא:

דף יט:

השתא סלותי מסלתינן נדרים ונדבות מבעי'. עיין בשיטה מקובצת ובשער המלך ח"א מ"ב ע"ג ועיין בערוך ערך סלת שהביא בשם הר"ח פירוש לעשות סלים ונחלק עליו:

הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה רוח אלי' מקראי קדש שאלות רש"ע סימן קמ"א קמ"ב דרך המלך כ"ו ע"א. שמן המור ח"ב פ' ע"ג פ"ב ע"ד. אמרות טהורו' ע"ג ע"ג ומה שאכתוב בסמוך:

רשי' ד"ה מביא אדם כו' ואצא בה. יצחק ירנן קכ"ז ע"ב:

רש"י ד"ה ת"ק סבר. מהרצב"י סימן י"ב:

דף כ.

הרני נזיר ואגלח ממעות מעשר שני. עיין בתרומת הדשן סימן ש"נ דכתב דהטעם לרשי' והתוספות בין בחגיגה בין בנזיר משום תפוס לשון ראשון והקשה דא"כ גבי האי מעשה דשכ"מ הא לא שייך הך טעמא דהרי יכול לחזור ועיין מה שתירצו מהרש"ך בנוספות לחלק ב' סימן כ"ב ובשו"ת לחם רב סימן רי"ד ובספר מחנה אפרים בהלכות צדקה דף כ' הקשה לרשי' למה על מנת לא מהני דבס"פ השוכר את הפועלים גבי אין לך עלי שאר כסות ועונה משמע דאי לא הוה מתנה על מה שכתוב בתורה הוה ע"מ מהני ומה שתירץ דכוונת רשי' כאן ג"כ דהוה מתנה על מה שכתב בתורה הוא דוחק וגם לא ידעתי איך אפשר לומר כן דהא התוס' כתבו דאי הוה אמר איפכא הוה מהני ועיין בספר מכתב אלי' אלפאנדרי דף ל"ח ע"ד ודף קנ"ב מה שפירש בדברי רשי' ולדעתי דבריו סותרים למ"ש

בס"פ הפועלים ובאמרות טהורות דף ע"ג השיג עליו ועיין בשמן המור דף פ' ופ"ב ודרך המלך כ"ז ובעל המאור ומלחמות והשגות הראב"ד על בעל המאור בתמים דעים ועיין שאגת ארי' וקול שחל דפוס סאלוניק דף ב' ע"א וע"ג:

ד' מאה זוזי ולנסוב לברתי. עיין זרע אברהם חח"מ ק"ל ע"א. אמרות טהורות ע"ה ע"ג ובמחברים שכתבתי בסמוך:

כמשפט עולות נדבה. עיין חולין כ"א ד"ה כמשפט ועיין בהרא"ם על התורה ובתועפת ראם ס"ד ע"א:

עולת חובה שטעונה סמיכה. עיין זבחים נ' ד"ה אם על תודה:

הא מני ב"ש היא וכתב בשיטה מקובצת דלפ"ז בחול נמי פליגי והא דנקט פלוגתייהו בי"ט להודיעך כחן דב"ה ושכ"כ התוספות אבל רש"י שפירש במשנתינו הטעם משום שבות ומשמע דבחול סומכין וכתב כן אליבא דמ"ד גמרינן שלמי חובה משלמי נדבה ע"ש ודברים אלו הם גמרא ערוכה בחגיגה דף ט"ז דקאמר ר"י דבשבת פליגי וקאמר הגמרא פשיטה ומתרץ לאפוקי ממאן דאמר דבסמיכה עצמה פליגי ופירש"י היינו הך מ"ד דלא גמר שלמי חובה משלמי נדבה וא"כ סמיכה לאו מצוה היא כלל וקמ"ל ר' יוחנן דבחול סמיכתן מצוה אלא בי"ט אסור משום שבות וזה ג"כ כוונת התוספות בד"ה דלא גמרי ולהך מ"ד דפליגי בסמיכה עצמה צריך לפרש הא דקאמר במתניתין אין סומכין היינו א"צ לסמוך אבל אי בעי סמיך דהא בחגיגה אמרינן ש"מ מדר"י סמיכה בכל כחו בעינן דאי לא לסמוך ומה בכך וש"מ דלהך מ"ד דסבר בסמיכה עצמה פליגי לא בעינן סמיכה בכל כחו וא"כ אם סומך הן בחול הן בי"ט מה עביד אמנם אי אמרינן סמיכה בכל כחו בעינן בחול עביד איסורא דעבודה בקדשים כדמוכח התם בגמרא ובי"ט גם משום משתמש בבעלי חיים אבל אי לא סמיכה בכל כחו בעינן אין איסור כלל וש"מ דפרושו דאין סומכין היינו דא"צ לסמוך אבל אי בעו סמיך כיון דלא בעי סמיכה בכל כחו אמנם לכאורא דברי רש"י דכאן סותרין את זה שכתב הלכך לא דחי סמיכה דידהו י"ט ולפמ"ש מה זו דחיא הלא לא עביד מידי ואפשר לומר דכוונת הגמרא בחגיגה לומר דר"י מוכרח דסמיכה בכל כחו בעינן כיון דב"ש נמי ס"ל מצוה ואפ"ה אסור לסמוך בי"ט אבל להך מ"ד דבסמיכה פליגי אינו מוכרח די"ל דאינו צריך לסמוך מיהו אפשר נמי לומר דס"ל דצריך סמיכה בכל כחו ואין סומכין היינו אינו רשאי לסמוך ולפי שלא ידענו הך מ"ד איך סבירא ליה לפיכך כתב רשי' לא דחי סמיכה י"ט אי ס"ל סמיכה בכל כחו בעינן אבל קשה דבע"כ צ"ל להך מ"ד נמי דסמיכה בכל כחו בעינן דאל"כ קשה לפלוג בחול וכ"ת להודיעך כח דב"ה מאי רבותא איכא לב"ה כיון דאינו סומך בכל כוחו מאי חילוק

בין י"ט לחול כדמוכח בחגיגה וצ"ל דאע"ג דליכא איסור משתמש בב"ח אם אינו סומך בכל כחו שפיר הוי רבותא כיון שהוא סומך נראה כמשתמש ודוחק ושוב ראיתי בשער המלך ח"ג דף מ"ה ע"א שהאריך בזה ועיין עליו ובקקיון דיונה. ועיין בספר בתי כהונה בית אבות דף ב' ע"א שעמד ג"כ על דברי רשי':

דאי ב"ה כיון דגמרי שלמי חובה משלמי נדבה. עיין זבחים נ' ד"ה כאשר יורם:

לא נחלקו ב"ש וב"ה על הסמיכה עצמה שצריך. עיין על הסוגיא הליכות אלי' דף נ"ט.

תוס' ד"ה נזיר עיין במחברים שציינתי בגמרא ובש"ך ח"מ סימן ר"ט.

תוס' ד"ה דלא גמרי וכו'. עיין בבתי כהונה בית אבות דף א' ע"ד שנתקשה בדברי התוספות ולע"ד כוונתם הוא משום דקאמר הא מני ב"ש היא ומנליה הא דילמא ב"ש נמי בעי סמיכה אלא שאוסר משום שבות או דס"ל דלא בעי תיכף לסמיכה שחיטה ויכול לעשותו מעי"ט לזה כתבו דרבי יצחק בר אבא מפרש דאין סומכין דמתניתין דלא צריך סמיכה כלל לא דבעי סמיכה אלא דאסור משום שבות וגם לא כר"י דבסמוך דס"ל ג"כ דבעי סמיכ' אלא דסמוך מעי"ט ולפיכך שפיר קאמר הא מני ב"ש לפרושי דאין סומכין דאין צריך לסמוך וכתבו עוד ורשי' פירש כלומר דרשי' פירש דאסור משום משתמש בב"ח דלכאורא קשה דזה דלא כחד מ"ד דאי לרבי יצחק פרושו אין צריך לסמוך ואי לרבי יוסי משום דיכול לסמוך מעי"ט לזה כתבו דיפה פירש רשי' דרבי יוחנן בחגיגה הכי סבירא

ליה ומפרש רשי' כר' יוחנן.

תוס' ד"ה דילמא מעולת חובה. בתי כהונה. בית אבות ב' ע"א ועיין יבין שמועה דף ל"ח:

דף כ:

והביא כל צאן קדר. עיין משנה למלך פ"ב דהלכות שחיטה ה"ג:

מה במקום שאסור להדיוט. רוח אליה. ועיין על הסוגיא בארוכה זרע אמת בחידושים סימן ל"ט:

אף זו קבוע לה זמן. חקרי לב רנ"ד עד דף רנ"ז:

ומה במקום שכירתך סתומה. עיין בספר קהלת יעקב אלגאזי דף ה' ע"ד שהקשה למ"ש התוספות בפסחים דף פ"ד איכא למיפרך מה לאוכל נפש שכן מצוה עוברת. ועיין מ"ש שם ועי"ל דאין כוונת הק"ו שתדחה י"ט דבוודאי אין זה בגדר ק"ו דמה קאמר ומה במקום שכירתך סתומה דהתם בחול ליכא מצוה כלל בכירתו אבל בכירת שמים איכא מצוה אף בחול אלא כוונת הגמרא דאין ראוי שיהיה כירת רבך סתומה במקום שכירתך פתוחה.

ולפמ"ש השיטה מקובצת דהק"ו הוא על נדרים ונדבות וכירתך פתוחה היינו בקדרות הרבה לא קשה כלל דוודאי אין מצוה מן התורה בקדרות הרבה ואפ"ה שרי וא"כ כ"ש דכירת רבך יהיה שרי בקדרות הרבה ולפי מ"ש אתי שפיר מה שהקשה בשיטה מקובצת דמה לו לומר וכן בדין שלא יהיה שלחנך מלא ושלחן רבך חסר דיתורה הוא. אמנם הוצרך לומר זה דלא נימא דהוה ק"ו גמור כשאר ק"ו וא"כ איכא למיפרך שכן מצוה עוברת. לכן השמיענו דלאו ק"ו גמור הוא אלא סברא שלא יהיה שולחנך מלא ושלחן רבך חסר ובוודאי שלחן רבך יותר ראוי שיהא מלא שהרי במקום שאין מצוה בכירתך מצוה בכירת רבך:

לדברי האומר נו"נ אין קריבין בי"ט כו' מדאורייתא נמי לא חזו. כתובות ז' ד"ה מתוך. תמים דעים כ"ה ע"א. רוח אלי'. ועיין בארוכה שער המלך ח"ג דף ס"ד ובספר קול בן לוי דף ד':

דהא שתי לחם. עיין חגיגה ב' ד"ה איזהו קטן:

עבר ושחט כללי שמואל שבתמים דעים דף כ"ו ע"א ועיין על הסוגיא רוח אליה:

רשי' ד"ה לפני זמנן. עיין מהרש"א ודבריו תמוהים כי מדברי רש"י בפסחים דף י"ג ע"ב נראה בהדיא דלא עלו לשם חובה וכמ"ש שם ועיין בארוכה בשער המלך ח"ג דף נ':

תוס' ד"ה ומה במקום שכירתך. רוח אליה:

תוס' ד"ה נו"נ ודברי מהרש"ל ומהרש"א רוח אליה בתי כהונה בית אבות ב' ע"ב:

תוס' ד"ה לכם. חקרי לב נ"ו ועיין לעיל י"ט ע"א ד"ה אמר:

תוס' ד"ה מאי בינייהו. קול בן לוי דף ד'. בתי כהונה בית אבות ב' ע"ג:

דף כא.

בעי מיניה רב אויא סבא וכו' בהמה וכו'. והקשה בקול בן לוי דף ה' כיון דרב אויא היה מדמה לנו"נ כמו שהקשה אח"כ מה בין זה לנו"נ א"כ מה היה מסופק בבהמה חציה של ישראל וחצייה של עכו"ם ולכאורה י"ל דהוא הוה סבר דנו"נ אין קריבין ביו"ט מדרבנן משום שמא ישהא אבל לרב הונא דקאמר מדאורייתא לא חזי שפיר הקשה. ועוד י"ל דלכאורה י"ל דפלוגתא דת"ק ורשב"א לעיל גבי קדירה ותנור הוא בזה האופן דלת"ק כל שהוא טירחא חדא שרינן אבל משום משביח לא שרינן. ולרשב"א י"ל איפכא דדוקא כל היכא שהוא משביח שרי אבל משום טירחא חדא לא שרינן ולזה נקטו הפוסקים גם בקדרה הטעם מפני שהוא משביח. והנה רבי אויא שמע שרב הונא התיר לבני באגא לאפות והיה מסופק רב אויא אי הטעם משום דשל ישראל משביח ולכן שרי כרשב"א

אבל משום טירחא חדא לא שרינן וא"כ גבי בהמה ניהי דחד טירחא היא עכ"פ חלק ישראל אינו משביח ואסור גבי בהמה או דילמא טעמא דרב הונא גבי בני באגא לאו משום שהוא משביח דזה לא שייך בנכרי אלא הטעם דלא חייש לאפשר למפלג ולפיכך בהמה פשיטא שרי. ולכן שאל מרב הונא מרא דהך שמעתא. אמנם זה יצדק אי גרסינן גבי בני באגא רב הונא אבל כפי הנראה מן הרי"ף והרא"ש וכן מדברי הרב המגיד הם גורסים רב במקום רב הונא וא"כ לא יצדק תירץ זה וצ"ל כתירוצא קמא. ועיין מה שהקשה בחקרי לב רנ"ט סע"א משם הרב שער המלך. ולפמ"ש יש לתרץ דרב אויא היה סבר מתוך וא"כ ל"ק קושיא וכי מה בין כמ"ש התוספ' בפסחים. אמנם רב הונא מדאמר נו"נ מדאורייתא אין קרבין בי"ט הוה סבר רב אויא כי טעמיה

דלא אמרינן מתוך:

כי קאזכו משלחן גבוה קזכו. עיין ב"ק י"ב ד"ה ומחיים:

אמר רב חסדא בהמה חצי של עכום עיין שער אפרים סימן נ"ו:

עיסת הכלבים כו' כתב הפר"ח בסימן תנ"ז דהא דאמרינן ממלאה אשה תנור פת אע"פ שאינו צריכה היינו שעכ"פ הרשות בידה לאכול כל הפת ונמצא אע"פ שאינו צריכה שרי אבל אי אינו רשאי לאכול כל הפת אסור והוא כדברי התוספות ודייק לה מדקתני בסיפא אבל אם אין הרועים אוכלין ממנו דלכאורא יתורא הוא אלא וודאי הכי קאמר אם אין הרועים אוכלים ממנו אסור לאפות אפילו אצל פת שלו כדי שתהא נאפת יפה ע"ש והנה בירושלמי איתא פלוגתא בפירוש דעיסת כלבים דר"ל אמר עירב בה מורסן ולפ"ז יצדק שפיר דיוק הפר"ח דואם לאו היינו שעירב בה מורסן הרבה עד שאין ראוי לאכילת אדם אסור לאפות עם פת שלו אע"פ שהוא משביח אמנם ר' יוחנן מפרש אפילו היא כמצתו של שלמה אם אפאו כולו לשם כלבים אסור מעתה לא יצדק דיוק הפר"ח דואם לאו פרושו אפילו עם פת שלו דזה אי אפשר דבוודאי אם ראוי לאכילת אדם אע"פ שאפאה לכלבים מותר עם פת שלו וזה דינא דרישא דמותר שלו ולכלבים והיינו בזמן שהרועים אוכלים אמנם לכאורא גמרא שלנו אינו סובר כסברת ר' יוחנן בירושלמי אלא כרשב"ל דהא מוקי לה בדאית ליה נבילה ועתה קשה אם נאמר דמיירי דהפת ראוי לאדם אלא שאפאו לשם כלבים וכיון דאית ליה נבילה שרי מ"ש רישא ומ"ש סיפא בסיפא אם אית ליה נבילה נמי שרי דמ"ש אלא וודאי כמ"ש דהגמרא אליבא דרב חסדא סבר כר"ל ובזה אפשר לתרץ דברי הר"ש בחלה שפירש כר"ל שעירב בה מורסן וכתב אח"כ דבגמרא מוקי דאית ליה נבילה וקשה דהרשב"א והעיטור פסקו דלמאן דאית ליה הואיל לא צריכין לאוקמיה דאית ליה נבילה אלא הואיל ואע"ג דהואיל אסור מדרבנן אפשר

דהיינו דוקא מי"ט לחול אמנם בי"ט גופיה שרי מכח הואיל אפילו מדרבנן ועוד הקשה מהר"י קורקס בביאורו על הרמב"ם דלמה פסק הרא"ש כרשב"ל בירושלמי הא בכל מקום קיימ"ל הלכה כר"י לגבי ר"ל אמנם לפי מה שכתבתי מקום יש לומר דמה שכתב הר"ש ובגמרא מוקי ליה דאית ליה נבילה אינו כוונתו לפסוק כן אלא לתרץ קושית מהר"י קורקס למה פסק כר"ל וקאמר דבגמרא מוקי לה דאית ליה נבילה ש"מ דסתמא דגמרא דילן כר"ל ס"ל ולרב הונא לסברת רשי' נמי אי אפשר לומר כסברת הפר"ח דהא אע"ג דלא קפדי עכ"פ אין רשאין לאוכלו כולו ובע"כ צ"ל דלא סבר כדיוקא של הפר"ח כי הוא מפרש כר"י ולא כר"ל מעתה אי אפשר לחלק בין דאית לי' נבילה או לא ולפ"ז המקשן בסמוך דמקשה מברייתא ה"ל לסייע ממתניתן דעיסת הכלבים וצ"ל דלא הוה ידע מתניתן וא"כ לא קשה גם קושיות מהרש"א גבי והא חזי לכלבים. ועיין על הסוגיא מכריע סימן נ'.

שאני עיסת הכלבים. צרור החיים מ"ה.

האופה מי"ט לחול כתובות ז' ד"ה מתוך מכתם לדוד דף ל"ה:

חזינין אי יהבי לינוקי ולא קפדי. גופי הלכות קכ"ד רשי' ותוספות שם:

בלשת בא לעירנו. עיין ע"ז דף ע' ד"ה פולמסא דלכאורא נראה דהוה גרסי פולמסא או דסברי דפירוש פולמסא ובלשת הכל חד ולפרושם שם דבאו רק על עסקי אכילה ושתיה ולא לגנוב צריך לומר דמה דאמר הגמרא ובקשו לחטף את כל העיר היינו באכילה ושתיה אמנם רשי' כתב בהדיא שמחפשים ובולשם לשלול שלל.

ושחטנו להם עגל. שער אפרים סימן נ"ז.

יצא שכרכם בהפסדכם. עיין רשי' ואפשר דשמעון התימני הוה סבר לבשל לגוים או לכלבים הוה איסורא דרבנן כי מן התורה שריא משום הואיל ורק איסורא דרבנן הוא ולכן לצורך ובשביל דבר מצוה מותר והרי כאן הי' דבר מצוה גדולה להציל את כל העיר. אמנם באמת מאן דדריש לכם ולא לגוים ולא לכלבים מן התורה הוא (וברמב"ם משמע דאין לוקין משום מתוך וכבר הקשה עליו דהרי לא הוה אלא לאו הבא מכלל עשה ולמה צריך לטעמא דהואיל) וזה שאמר יצא שכרכם מצוה שעשיתם בהצלת העיר בהפסד עבודה דאורייתא שהרי אמרה תורה לכם שמן התורה הוא אסור ולא כאשר חשבתם שרק איסורא דרבנן הוא מכח הואיל.

והא חזי לכלבים. ברכי יוסף קנ"ג קנ"ד.

אפילו נפש בהמה כו' תמים דעים כ"ה ע"ג.

תוס' ד"ה אבל נדרים ונדבות. זרע יצחק.

תוס' ד"ה עיסה לשון לימודים דף ק"ב. שער המלך ח"א דף נ'. עיין מגן שאול מ"ז ע"ד מ"ט ג'.

תוס' ד"ה חזינא וכו' שנתנו משלהם ומשום הכי אם הי' לוקחים ממנו הי' מקפידים כן הנוסחא בש"ס ישן ד' ווינצי' ובש"ס ד' ברלין ולפ"ז הפי' משלה' היינו משל גוים ומשום כך הי' מקפידים ולא כרש"י דפירש דהעגל משל ישראל הי' דא"כ אמאי הי' מקפידים ולפ"ז ניחא מ"ש התוספות בתר הכי ולהכי פריך לרב הונא מהכי כלומר דלרש"י דהעגל משל ישראל הי' א"כ אין קפידא ולמה יהי' אסור כי בוודאי הי' יכולין לפייס במידי אחרינא וא"כ הוה כמו עיסת הכלבים דשרי אמנם להתוספות דמשל גוים הי' וודאי אסור ואין סתירה מעיסת הכלבים כיון דשלו הם יכול לפייס במידי אחרינא אבל מהרש"ל הגיה ומ"מ הי' מקפידים ולפ"ז הפירש משלהם היינו משל ישראל כמו שפירש"י וזה שכתבו ומ"מ כלומר אע"ג דשל ישראל הי' הי' מקפידים ולפ"ז מה שכתבו ולהכי פריך לרב הונא צריך לפרש בענין אחר ועיין גופי הלכות דף קנ"ד. שער המלך ח"א ל"ב ע"ג.

ועיין לשון לימודים ק"ב ע"ד מגן שאול במקומות שכתבתי בסמוך:

תוס' ד"ה הואיל. עיין ארעא דרבנן מהדורא בתרא סימן ה':

דף כא:

ולרבי יוסי הגלילי דאמר לכם ולא לכלבים. עיין בחסדי דוד על התוספתא. ועיין על לשון הרא"ש אדמת קדש ח"ב י"ג ע"ד:

מזמנין את הגוי. זקן שמואל דף ה' ועיין מרכבת המשנה אלפאנדארי דף פ"א. על לשון הר"ן:

משום שיורי כוסת כו' עיין על הסוגיא ותוספת. מרכבת המשנה ח"א פכ"ה דשבת ה"ד ופ"א די"ט ה"ד:

ונטלטלו אגב כסא כו' כנונא אגב קטמא. שבת קמ"ב ד"ה ונשדנהו חזון עובדיה ל"ג ע"ב ע"ג:

לא יחם אדם חמין לרגליו. גיטין ח' ד"ה אע"ג. עיין דרכי נועם חא"ח סימן ט':

וב"ה מתירין. פרי חדש במים חיים ג' ע"ב:

עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדה. עיין שבת ל' ד"ה אלא א"כ:

איבעי' להו מדורה מאן קתני לה והקשה בדרכי נועם לסברא זו דלב"ש מותר א"כ מה צורך למיתני דא"כ פשיטא דלב"ה מותר וזה אינו קושיא דכבר מצינו כיוצא בו הרבה

שנקט התנא לאשמעינן אפילו אליבא דב"ש ותו דאין סברה ברורה כל כך ואפשר דאף לב"ה הוצרך להשמעינן דלכ"ע שרי:

ג' דברים הי' ר"ג מחמיר כדברי ב"ש. עיין ע"ז כ"א ד"ה מאי טעמא:

דף כב.

תניא נמי הכי מי שלא הניח ערובי תבשילין. הרי"ף והרמב"ם לא פסקו כרב הונא וכתב ה"ה"מ מפני שסוברים דרבא חולק על ר' הונא והלכה כרבא. ובים של שלמה כתב דמהיכי תיתי לומר דרבא חולק על הברייתא ובוודאי צ"ל דרבא אינו חולק על רב הונא אלא בפרושא דמתני' אבל לא לענין הדין דמי שלא עירב ע"ש. והנה בע"כ צ"ל דהברייתא לא הי' שגורה כלל ולא מתניא בי' ר"ח ור' אושעי' וגם בירושלמי בתחלת פרקין דין זה שנזכר בברייתא נזכר שם בשם ר' יצחק ור"ח ושמואל וא"כ איך כל הני אמוראי לא ידעו מברייתא זו אלא וודאי דלא מתניא בי' ר"ח ור"א וא"כ אין לתמוה אם רבא חולק על הברייתא. ועיין בבאר יעקב דף ל"ה ודבריו דחוקים:

יש בנין בכלים. קהלת יעקב י"ד:

אין בנין בכלים. זכרון יוסף ק"ו ע"א.

מהו לכבות הנר מפני דבר אחר. כתובות ז' ד"ה אמר ליה.

מהו לכבות הדליקה. משפט צדק חלק ראשון סימן ל' תוך התשובה.

אמימר שרי למכחל עינא האגודה כתב בשם התוספות דאסור למיכחל עינא בי"ט שני ע"י ישראל כ"א ע"י גוי ותמהו עליו הפוסקים ועיין בפר"ח סימן תצ"ו ובשיירי כה"ג ונ"ל כי טעמו כי בספר תמים דעים דף כ"ד ע"ב כתב דדוקא למכחל עינא שרי כי אף דרך הבריאים לעשות כן אבל שאר צרכי חולה שאין בו סכנה אף בי"ט ב' אסור אפילו לר' יהודה דבעינן דבר השוה לכל נפש זהו דעת התוספות שהביא האגודה וכיון דבזמנינו וגם בזמנם לא הי' דרכם למכחל את העין הוה כשאר צרכי חולה שאין בו סכנה ואסור ועיין מה שתירץ בשער המלך ח"א ל"ו ע"א. ועיין בתוספות ב"ק דף פ' ד"ה אומר לנכרי. ועיין אדמת קדש ח"א דף ה' ע"ד ע"ב. נחפה בכסף ט' ע"ד.

תוס' ד"ה ומדליקין בית דוד א"ח ע"ט ע"א.

תוס' ד"ה והמסתפק ממנו. קהלת יעקב י"ז ע"ב. קרית מלך רב ח"א י"ט ע"ד כ' ע"ד יצחק ירנן מ"ה ע"ד נ"ו ע"א ע"א. ועיין בספר בתי כהונה ח"א סימן י"ז י"ח י"ט ע"ד המחלוקת בינו ובין הרב מהרח"א לענין טילטול נרות של שעוה בי"ט שהרב הפר"ח בתשובה סוף ספרו באר מים חיים אסרו לשיטת הרא"ש בסוגיין ומהרח"א כתב דאף

לשיטת התוספות אסור והרב בתי כהונה האריך דאף לשיטת הרא"ש שרי ועיין בסוף ספר חנן אלקים ועוד בבתי כהונה סימן כ"ד.

דף כב:

מניחין את המוגמר. קשה לי דהא בדף הקודם קאמר ב"ש לא יחם אדם חמין לרגליו ופירשי' דאוכל נפש התיר הכתוב ולא רחיצה וא"כ כיון דרחיצה אסורה לב"ש כ"ש מוגמר דהא וודאי מוגמר מגרע גרעי דהא אפילו ב"ה דמתירין ברחיצה אסרי במוגמר ברחיצה ודוחק לומר דפליגי בסברות הפוכות דב"ש סבר רחיצה לא מקרי שוה לכל נפש וב"ה סברי מוגמר לא מקרי שוה לכל נפש. ועוד הא רשי' לא פירש כן אלא טעמא דרחיצה דלאו אוכל נפש הוא ושוב ראיתי שמה שכתבתי לא קשה מידי דוודאי ב"ש אוסרים במוגמר ור"נ שהתיר אליבא דב"ה התיר וס"ל כשם שמתיר רחיצה כך מתיר מוגמר וחכמים ס"ל דבר השוה לכל נפש בעינן והקשה בספר מכתם לדוד דף ל"ח מ"ט דר"ג דמתיר וכי לא סבר דבעינן דבר השוה לכל נפש והא קרא כתיב אשר יעשה לכל נפש ע"ש וצ"ל דס"ל דהוי דבר השוה לכל נפש כי הרוב ניחא להו רק מיעוטא דלא ניחא להו בהכי.

מהו לעשן והקשה במכתם לדוד דף ל"ח מאי קמספקי ליה כיון דלהריח אסור ה"ה לעשן ולא ידעתי מאי קא קשיא דהא שמואל סבר דשוה לכל נפש הוא כמו שפירש"י וא"כ זה הי' ספקו. ועוד אפשר לומר דבעל האבעי' הי' סובר דבמאי דהוה תיקון אוכל נפש ממש אף דאינו שוה לכל נפש שרי ועיין דרכי נועם חא"ח סימן ט' עוד הקשה מאי הקשה ונימא מר מפני שהוא מבעיר מאי עדיפותא דמבעיר ממכבה וגם זה לא קשה דמכבה מלאכה שא"צ לגופה הוא וכ"כ בשיטה מקובצת אלא שצ"ע בדברי רשי' שכתב בד"ה אסור דבההיא עישון איכא אב מלאכה שהוא מכבה וכ"כ עוד בד"ה מפני שהוא מכבה ולמה פסיקא ליה שהוא אב מלאכה הלא מלאכה שא"צ לגופה היא. ולכאורא נראה דרב במלאכה שא"צ לגופה סבר לה כר"ש שכן משמע מג' מימרות דרב ר"פ שמונה שרצים ועיין בבעל המאור בפרק במה מדליקין ושם בפרק שמונה שרצים ולפמ"ש בפ' במה מדליקין אין ראי' משם אבל לכאורא ראי' דבסוגיא דצירוף בפרק כירה מקשה הגמרא על שמואל מדסבר מלאכה שא"צ לגופה ואי גם רב הכי ס"ל למה לא מקשי על רב ג"כ ובע"כ צ"ל דלא מוכחא מידי מסוגיא דשמונה שרצים ולפי שרב לא אמר בפירוש לא הקשה לרב ובס"פ כל כתבי בסוגיא דמזיקין נהרגין בשבת דאמר רב בטלתינהו לכולהי כתב בעל המאור דרב הונא ס"ל כרב יהודא דמשאצ"ל חייבין עליה ואם רשי' הכי ס"ל

שפיר פירש כן כאן בדברי רב הונא דאב מלאכה הוא: ועיין נחפה בכסף י"ג ע"ד. ועיין מרכבת המשנה אלפאנדארי פ' ע"א. ועיין ברמב"ן במלחמות ס"פ כל כתבי.
גחלת אסור. שער המלך ח"ב נ"ב ע"ב. בתי כהונה בית אבות ג'.

דף כג.

חרס נמי אסור מפני שמוליד ריחא והקשה בספר בית דוד חא"ח דף ע"ז ע"ג דמה בכך דמוליד ריחא הא איסורא דרבנן בעלמא הוא ואם נאמר אע"ג דהוא מדרבנן כיון דהוה רק לתענוג אסור א"כ לימא משום מכבה דאע"ג דהוא כלאחר יד כמ"ש רשי' מ"מ מדרבנן מיהו אסור וע"ש ואפשר משום קושי' זו נאיד בשיטה מקובצת מפירשי' וכתב הטעם דלא הוי מכבה כלל כיון שהבשמים כלין מאליהן ולדעת רשי' צ"ל דאיסורא דמכבה מצינו דשריא לצורך אוכל נפש ממש כמו בשרא אגומרי כמו שאמר רבא בסמוך. אבל אולודי ריחא לא מצינא דשרי. ועיין בפרי חדש בליקוטי א"ח סימן תקי"א:
סחופי כסי אשיראי. בית דוד א"ח ע"ז ע"א ובשער המלך ח"א דף נ"ב:
מקרדין עיין בכורת כ"ד ד"ה והיינו טעמא. פרי חדש במים חיים ג' ע"א. שונה הלכות דף מ':
ושוחקין את הפלפלין. עיין שבת קמ"א ד"ה הנהי פלפלא:
וחכמים אומרים אין מקרדין. עיין דברי אמת קונטרסי' י"ב ע"ד:
מקרצפין עיין שבת נ"ג ד"ה מה ליתן.
תוס' ד"ה ע"ג חרס כו' והקשה בספר מרכבת המשנה אלפאנדרי דף פ' דמאי הוצרכו להביא ראי' מן הירושלמי דשלא לצורך העברה אסור הא התוס' ס"ל לעיל דף י"ב דלא אמרינן מתוך אלא היכא דאיכא צורך קצת אבל היכא דליכא צורך כלל אסור ולזו יש לומר דכוונת התוס' אפילו היכא דאיכא צורך קצת כגון נר של אבטל' שהוא לכבוד בה"כ ואפ"ה אין להתיר לכתחילה מכח מתוך אלא דוקא היכא שהוא צורך אוכל נפש ממש. ואפי' נימא דנר של אבטלה שלא בבה"כ קאמר היינו משום שמחת יו"ט וא"כ איכא צורך קצת. עוד הקשה איך בעי התו' דמאן דאסר היינו טעמא משום דסבר הבערה לחלק יצאה והא מאן דאסר הוא ר' יוסי ורבי יוסי ס"ל הבערה ללאו יצאת ובאמת בירושלמי דידן ליכא הנוסחא שהביא התו' והוא בשלהי מסכתין וגם הרא"ש לא הביאו ואם הנוסח בתו' אמיתית צ"ל דרבי יוסי אחר הוא כמ"ש במרכבת המשנה ועיין במגן אברהם סימן תקי"ח ובאלי' רבה ריש הלכות י"ט ובצרור החיים דף מ"ד ע"ב הקשה איך כתבו התו' דכיבוי לעולם אינו לצורך אוכל נפש א"כ בשבת דף קל"ז למה הוצרך

לתת טעם על גחלת של עץ שאסור למתק החרדל דאפשר לעשותו בעי"ט תיפוק ליה דלא שריא כיבוי ואפש' דהתוס' באמת הכי גרסי כמו שגורס הרי"ף. ועיין בבעל המאור. ובמלחמות בסוגיין שהביאו הך דאין ממתקין את החרדל:
תוס' ד"ה וג' מחלוקת בדבר. קרית מלך רב ח"א א' ע"ג כ' ע"ד:

דף כג:

עגלה של קטן. עיין מנחות ל"א ד"ה שידה:
ואינה נגררת אלא ע"ג כלים. עיין שבת מ"א ד"ה מיחם:
פרק שלישי
רשי' ואין נותנין לפני הדגים מזונות כו'. רשי' בשבת פירש הטעם משום מוקצה וכ"כ הר"ן כאן ושכן הוא בירושלמי ולקושיות התוס' דמשני בגמרא כאן בביבר גדול כאן בביבר קטן דעדיין סתירה דמזונות לא מתורץ כתב הר"ן דכל היכא דמחוסר צידה ואין מזומנים לו אסור אבל כל היכא שמוכנים ומזומנים והרי הם ברשותו דעתו עליהם נותנים לפניהם מזונות ואפשר זה ג"כ דעת רש"י אלא דא"כ למה הוצרך כאן ליתן טעם אחר ואפשר דגבי דגים ס"ל לרש"י דבכל ענין אין נותנין לפניהם מזונות אפילו בביבר קטן דאין מחוסר צידה והנה התו' לשיטתם דצידה בי"ט מדאורייתא אסור שפיר פירשו הטעם דאין נותנין מזונות שמא יצוד אבל רשי' דסבר צידה ביום טוב מדרבנן א"א לומר דמזונות אסורים משום שמא יצוד דא"כ הוה גזירה לגזירה. אמנם בתי"ט הוכיח דדגים לעולם אסורים אפילו בביברים קטנים והוא מחלוקת הרמב"ם והראב"ד. ואפשר דרשי' סבר כהרמב"ם ובעל המאור לעיל בסוגיא דלכם ולא לכלבים כתב דסתם משנתינו דצדין חיה ועוף ונותנין לפניהם מזונות כר"ע אתיא דנפש אפי' נפש בהמה במשמע ולכן שרי אפילו מזונות. ולפ"ז בלא"ה ל"ק מה שהקשו התוס' דאפשר דהאי ברייתא דאין נותנין לפניהם מזונות כריה"ג אתיא ול"ק מזונות אמזונות כלל רק צידה אצידה הא דקשיא ליה ודעת רשי' בחומש נרא' דפסק כר"ע ובמקום אחר הארכתי. ועיין בבני שמואל להר"ש חיון דף קל"ג זרע אמת בחדושים סימן מ"ב:
תוס' ד"ה ואין נותנין. שער המלך ח"א מ"ג ע"ב:

דף כד.

זה הכלל כו' והא אווזין ותרנגולי' זרע אמת בשו"ת סימן נ"ח:
הצד אוזין ותרנגולין והקשה בשער המלך ח"א דף ט"ז למה לא מקשה ממתני' דשבת הצד חיה ועוף שברשותו פטור והיינו אווזין ותרנגולין כמ"ש התוס' וי"ל דהתוס' כתבו

כן לפי האמת אבל לא הי' יכולים להקשות די"ל דלא מיירי באוזין ותרנגולין שבחצר אלא באינו מחוסר צידה ואי קשיא א"כ מותר הוא י"ל דאין ה"נ אלא כיון דליכא למטעי דכבר תני שאינו מחוסר צידה מותר לכך נקט לשון פטור דיצדק יותר נגד לשון חייב השנויה שם

גבי החובל בהן:

ספק מוכן אסור וכתב רשי' כלומר זו שאמרנו לא יטול מספק כו' וכוונתו דקשיא ליה למה צריך לומר חסורא מחסרא לימא כך במשנה דברי ר' יהושע ור"ג מתיר לכן פירשי' שהאמת כן הוא שאין כוונתו להגיה במשנה ספק מוכן אלא כלומר הך דינא דמצודת דהוא ספק מוכן הוא פלוגתא דר"ג ור"י וא"כ אינו חסר במשנה רק פלוגת' דר"ג ור"י וכן מצאתי שוב בספר בתי כהונה בית אבות דף ג' ע"ד. אמנם בשיטה מקובצת נראה דכוונת רשי' לומר דהא פלוגתא דר"ג ור"י הוה בספק מוכן לבד אף בלא ספק מוקצה וידוע כי יש ספק מוכן אף בלא ספק מוקצה כמו שכתב בבתי כהונה שם. (אפשר ביצה הנולד מתרנגולת העומדת לאכילה). וא"כ לא שייך למיתני פלוגתא דר"ג ור"י על מצודת דגים דזה הוה ספק מוכן וספק מוקצה לכן הוצרך להוסיף וספק מוכן. ובאמת שלפ"ז יצדק יותר מ"ש רשי' דהיינו ספק מוכן וספק מוקצה ובבתי כהונה נדחק בזה אבל אין משמעות דברי רשי' כן ועיין עוד שם בבתי כהנה על הסוגיא. ובקול בן לוי מ"ש המחבר בתי כהונה.

רשי' השתא דאתית להכי. הליכות אלי דף כ"ד

רשי' הלכה מכלל דפליגי. פרשת הכסף דף ל' ע"ג:

רש"י מותרין הן ובגמרא פריך כו' משום דלכאורא יש לומר דלא הוה מעשה לסתור דרישא דקאמר לא יטול היינו לאכילה אבל לקבל מותרין ור"ג שלא רצה לקבלם אמר שמותרין לקבל כדאיתא לקמן בגמרא לזה כתב רשי' דבגמרא פריך דמעשה לסתור דאפילו הוה פרושו דמותרים לקבלם נמי קשה דרישא לא יטול היינו אפילו לקבלם אסור. ועיין תולדות יצחק:

רשי' מעשה לסתור. הליכות אלי דף מ"ג:

רש"י ד"ה אהא כו' דלא שייך למימר הלכה כר' יהושע כוונתו לומר דדוקא למאן דמתני אברייתא שייך שפיר לומר הלכה כר' יהושע אבל לאן דמתני אמתניתין לא שייך לומר הלכה כר' יהושע כיון דאינו מוזכר במשנה אלא אין הלכה כר"ג והקשה בספר קהלת יעקב אלגאזי דף קכ"ג ע"ג הא בשבת ס"פ מי שהחשיך על מתניתין דמחתכין הנבילה אמר הלכה כר"ש אע"ג דלא נזכר במשנה ויש לומר משום דרבי שמעון לענין מוקצה

נזכר במשנה אבל ר' יהושע לא נזכר במשנה בשום מקום. עוד הקשה בבתי כהונה שם למה לא אמר הלכה כת"ק וי"ל דלפי פשוטא של משנה בלי חסורא מחסרא משמע דליכא פלוגתא כלל בין ר"ג לת"ק לכן אי אפשר לומר הלכה כת"ק ועיין בספר הליכות אלי סימן י"ט:

תוס' ד"ה ותניא כו' כל פטורי דשבת פטור אבל אסור מדרבנן כו' והקשה הפר"ח בסימן תצ"ז דאיך אפשר לומר כן דאסור מדרבנן הא בדף הסמוך תניא להדיא אווזין ותרנגולין מותר ובשער המלך דף ט"ו כתב דכאן מיירי בחצר חוץ לכלובן ולקמן מיירי בכלובן והביא ראי' מדברי הרא"ש שכתב בחצר וכבר המג"א הוכיח מדברי הטו"ר דהרא"ש לאו בדוקא נקט ויותר נר' לומר דהתו' ס"ל דהך ברייתא גבי שבת מתניא מדכתבו גבי שבת פטור אבל אסור ואי בי"ט מתניא מנל"ן דהא כללא איירי בי"ט אלא וודאי ס"ל דהאי ברייתא גבי שבת מתניא וכך היא שנויא בתוספתא דשבת פרק שלשה עשר אבל ברייתא דלקמן וודאי מיירי לענין י"ט מדקתני וא"צ זימן וס"ל להתוספות כל מה דפטור בשבת מותר בי"ט לכתחילה כמ"ש מהרש"ל לתרץ קושיות התו' ואפשר שכוונתו למ"ש ועיין בט"ז ס"ק ה' בסי' צ"ז ועיין באר יעקב י"ב ע"ג וע"ד:

דף כד:

רשב"א אומר בא ומצאן מקולקלין. עיין בתי כהונה בית אבות דף ג'. קול בן לוי דף כ' **דגים** מפולמין. עיין זבחים נ"ד ד"ה מפולמות:

גוי שהביא דורן לישראל בי"ט הר"ן בס"פ שואל בשבת הקשה על רש"י שפירש על הא דשמואל גבי חיישינן שמא מחוץ לתחום לנו לקולא קאמר מסוגיא דהכא דספק הוא שמא נתלשו מאתמול ואפ"ה אסורן והקשה בספר בתי כהונה ח"א בית ועד סימן כ' דלמה לא הקשה הר"ן ממתניתין דספק מוכן אסור ופסק שמואל הלכה כן כרבי יהושע ואם נאמר דהר"ן ס"ל לחלק בין ספק מוכן לספק תחומין דספק מוכן חמיר יותר א"כ עדיין לא קשה מידי ובמאי דתירץ הר"ן בשם רבינו יונה דרוב הפירות וירקות דרכן ללקוט ביומן עדיין קושיא זו דספק מוכן לא מתורצה ואפשר לומר דבאמת ספק מוכן לא אסר אלא היכא דספק יותר לאיסור מלהיתר אבל ספק שקול מותר דספיקו דרבנן לקולא אלא מדהביא מעשה דר"ג מגוי שהביא דגים והתם נראה דספק שקול הוא ואפ"ה דוקא ר"ג התירם ומשמע דלרבי יהושע אסור ונראה וודאי דשמואל התם אין הכרע דמחמת ספק יתיר ליומו דהא חלילין אי אפשר להשתמש בהן ביומן רק לערב מיד מותרין ולא צריכין בכדי שיעשה ולכן לא הקשה הר"ן מספק מוכן דהתם ליומא הוא דאסירי לפי

שהוא ספק מוכן ויש לומר דחמירא יותר ומנל"ן דבעי בכדי שיעשה וכבר כתב הרמב"ן במלחמות כן במסכת שבת ורק מר"פ קשיה ליה דחזינן דאפילו ספק אסורין לערב בכדי שיעשה וא"כ איך אפשר דתלינן לקולא ולענין בכדי שיעשה אין לחלק בין ספק מוכן לספק תחומין ושוב הקשה אח"כ מערובין דהוא ספק תחומין דאם ספק תחומין לקולא גם ביומין לשתרי וכ"נ מחדושי הרשב"א במסכת שבת שדבריו ממש הם כדברי הר"ן ועיין בארוכה בבתי כהונה שם ובשער המלך ח"א מ"א ע"ד קול בן לוי דף ד' בארוכה על הסוגיא. תמים דעים דף כ"ג ע"ג. ועוד בסימן קכ"א וע"ל ג' ד"ה גזירה. חולין ט"ו ד"ה מורי להו:

והבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר קהלת יעקב ז' ע"ד:

רש"י אם יש מאותו המין משום מוקצה. קהלת יעקב ג' ע"ג. וע"ש בדף ח' ע"ב על הסוגיא. קרית מלך רב ח"א כ"ב ע"ג. יצחק ירנן מ"ו ע"א ע"ב:

רש"י ד"ה ולערב. קרית מלך רב ח"א כ"ד ע"ד כ"ה ע"א כ"ח ע"ד:

תוס' ד"ה ולערב. מרכבת המשנה ח"א פ"ו דשבת ה"ו:

דף כה.

בהמה מסוכנת לא ישחט. באר יעקב ל"ג ע"א. שאגת אריה סימן ס"ד:

כדי לאכול ממנו כזית צלי. באר יעקב מ"ז ע"ד:

ר"ע אומר אפילו כזית חי מבית טביחתה כתב בשיטה מקובצת דמכאן מוכח דבאומצא שרי בלא מליחא דאי ס"ד דבעי מליחה האי שיעור מליחה כשיעור צלי וא"כ מה חילוק בין ת"ק לדברי ר"ע ור"ע להקל בא מדקאמר אפילו ואפשר לומר לדעת הרמב"ם דסבר דאומצא בעי מליחא דבאמת לר"ע מותר אבל ת"ק חולק אך זה דוחק דמנל"ן לומר דפליגי בהכי אך י"ל דהואיל אפילו למ"ד לא אמרינן הואיל שרי ולמ"ד הואיל כיון דאיסורא דרבנן הוא עכ"פ אפ"ה שרינן משום הפסד ממונו א"כ איסור זה דדם אברים שלא פירש נמי שרי ולמ"ד לא אמרינן הואיל צ"ל דדוקא מי"ט לחול לוקה אבל בי"ט אע"פ שאין צריך אין אסור מדאורייתא דאל"כ כאן אע"פ שגומר בלבו כמ"ש רבינו ירוחם מה מהני הא לא אוכל אלא וודאי איסורא דרבנן הוא וכן מוכח עוד דהא בפסחים רבה לא קשיא ליה אלא מעירובי תבשילין ולמה לא הקשה מהא דריש פ"ב אבל מבשל הוא (בלא ע"ת) לי"ט ואם הותיר הותיר לשבת איך שרי ובוודאי אע"פ שמרבה הוא אלא וודאי כיון שגומר בלבו לאכול היה רק איסורא דרבנן ורק לחול הוה איסורא דאורייתא ושוב ראיתי להרב שער המלך בחלק שני דף קל"ה ע"ג כתב על דברי שיטה מקובצת כמ"ש:

שחטה בשדה. עיין שבת קכ"ז ד"ה דכ"ע ודף קמ"ח ד"ה אתקן:
בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת דברי אמת בקונטרסים מ"ה ע"ב. נ"ז ע"ג. בית יעקב דף נ"ט ס' ע'
תוס' ד"ה המקושרין. עיין שיטה מקובצת שהקשה על התוספות כמה קושיות ומה גם דבסוף הבית והעליה מסיק דהבטה בהפקר לא קנה ונראה וודאי שלתרץ כל זה כתבו התוספות דהבטה בהפקר קונה הואיל ומתעסק בהן קצת דבזה שכתבו ומתעסק בהן קצת באו לתרץ דהכא הבטה קונה יותר כיון שגם מתעסק בהן וזה הוא וודאי שעסק בהן שהרי הם מקושרין אבל הגבהה מי יימר דהוה ועיין שער המלך ח"ג דף ה' ע"א ושוב נדפס בית ישחק וראיתי לו בדף מ"ו שכתב כן ועוד האריך יע"ש אמנם מה שהפליא על ש"מ לא קשה דהוא סובר דכל המתעסקות שאין בו קנין לא מהני מידי אם הבטה לבדו לא מהני:

דף כה:

אין יוצאין בכסאו' כתב בספר נודע ביהודה סימן י"א שהרי"ף והרמב"ם לא הביאו דין זה לענין שבת מוכח דס"ל דבמקום שיש עירוב מותר אפילו אין רבים צריכי' ובמקום שאין עירוב אסור בכל ענין משום הוצאה ואין זה הכרע כלל דהרי"ף והרמב"ם אין מזכירים דינים מחודשים שנלמדים שבת מי"ט או י"ט משבת אם לא נזכרו בגמרא ואדרבה לפי דבריו הי' להם להביא דשבת אסור משום הוצאה גם מה שכתב דבמקום עירוב אפילו אין רבים צריכים לו מותר הם דברי תימא שהרי כתב הרמבם איש שרבים צריכים לו יוצאין בכסא אחריו הרי מבואר בבירור גמור דאם אין רבים צריכים לו אסור אפילו שלא ע"י כיתוף ואם כן הוא בי"ט איך יהי' מותר בשבת וכי בשבת לא שייך עובדא דחול אין זה אלא דברי תימא ויש עוד שאר דברים מגומגמים בתשובה ההוא בפרט מה שכתב על דברי המג"א ושוב ראיתי בשער המלך ח"א דף נ"ה שהוכיח ג"כ כמו שכתבתי לדעת הרמב"ם דבאין רבים צריכים לו אסור ועיין עוד שם מה שהאריך:
משילי להיני ומהיני לשילי. עיין ב"ב קע"ב ד"ה כתבו בשילי:
תוס' ד"ה שאני ילתא. רצוף אהבה:

דף כו.

בכור שנפל לבור רבי יהודה ירד מומחה כו' ופירשי' דר"י אית ליה מוקצה דמיירי דנפל בעי"ט והקשה בבתי כהונה ח"ב בית אבות דף ד' דמנליה לרשי' דילמא רבי יהודה סבר

דלא שייך מוקצה דכל שעה דעתיה עליה שמא יפול בו מום כמו שסבר ר"י הנשיא לקמן ולע"ד זה אי אפשר דוודאי בדברי ר"י הנשיא מוכרחין אנו לומר כן מדקתני בכור תם אבל לר' יהודה כיון דחזינן דבכל שבת אית ליה מוקצה מה שלא הי' ראוי' בין השמשות וכמה דברים שעתידים להיות ראוי יותר מן הבכור דלא שכיח כלל אם כן פשיטא דשייך מוקצה:

רש"א כל שאין מומו ניכר מעי"ט אין זה מן המוכן. ופירשי' משום מתקן. והקשה בשער המלך ח"א ל"ז ע"ב דמ"ש מהא דאמרינן לקמן ל"ז דטבילי בי"ט כגון להפריש חלה שרי כיון דלא אפשר מאתמול והכי נמי לא הוה אפשר מאתמול וכתב כי יש לחלק והנה לכאורה לא קשה דדוקא בחלה אמרינן כן ובתרומות ומעשרות כתב הרב שער המלך עצמו בח"ג דף כ"ט דאע"ג דטבילי בי"ט אסור להפריש כמ"ש לעיל דף י"ט בשלמא למה שסבר הרב מהר"י בהגהות משנה דהיכי דטבילי בי"ט יכול להפריש שפיר קשה למה בכור אסור אבל להרב שער המלך לכאור' ל"ק מידי אלא שלזה י"ל דשפיר מקשה לטעמו של הרב שער המלך דאע"ג דטבילי בי"ט אסור להפריש משום שהי' יכול לעשות שיהי' טבולים מאתמול אבל גבי בכור אי אפשר לעשות שיפול בו מום מאתמול ולכן שפיר הקשה מיהו יש לומר דתרומות ומעשרות נמי לא הוה מתקן כל כך דהא קודם לזה הו' ראוים עכ"פ לאכילת ארעי וכן הקמח אין עליו חיוב כלל ואפשר לא יבא לידי חיוב כגון שיאפה ממנו מינים שאין חייבים בחלה או שילוש פחות מכשיעור משום הכי לא הוה מתקן כל כך אבל בכור דאסור בכל ענין ואם לא יפול בו מום לא יתירו הוה מתקן גמור ובשיטה מקובצת כתב דדמי להגבהת תרומות ומעשרות והא וודאי קשה דהתם הי' בידו להפריש מאתמול אע"ג דלא טביל לעשותם טבל אבל הכא אין בידו כלל. וא"כ הי' ראוי יותר להתיר:

אי נימא ברואין מומין קמפלגי. עיין מהרצבי פ"ה על הסוגיא. מרכבת המשנה ח"א פ"ב די"ט ה"ג:

מהו דתימא לערים ולסקיה והקשה בבתי כהונה על רשי' שפירש לומר וודאי ימצא בו מום דמה"ת לומר ודאי ימצא בו מום וא"ל דע"י נפילה נפל בו מום א"כ הרי נולד בו מום בי"ט ואסור משום מוקצה ובע"כ צ"ל דכוונת התרצין כמו שמסיק לבסוף דהי' בו מום עובר ומעתה שפיר קאמר לערים ולסקיה ולומר דע"י נפילה וודאי יהי' בו מום קבוע ומוקצה לא הוה כיון דהי' דעתו עליו מאתמול כדמסיק בסמוך:

מהו דתימא דעתיה עלויה ונשחטי' קמ"ל ופירשי' דאסור משום מוקצה אי נמי משום קנסא ויש חילוק בין ב' הפרושים דלישנא קמא אסור לגמרי ולישנא משום קנסא

דעבר ואסקי' היינו דוקא אם עבר ואסקיה אבל אם שחטו תוך הבור שרי דלית ליה כה"ג משום מוקצה אמנם מהרש"א מחק האי נמי והקשה דא"כ מאי דייק רב נחמן לקמן ואי אין מומו ניכר אלימא שאין ניכר כלל פשיטא נוקמי בכה"ג כגון שהי' מום עובר בעי"ט ונעשה מום קבוע בי"ט דרבי יהודה מתיר דאינו מוקצה ור"ש הוצרך לומר דאינו מן המוכן. ועיין בשער המלך דף צ"ז שכתב דרבה ורב נחמן נחלקו בטעמו של ר"ש אי הטעם משום מתקן או משום שמא יטלטלנו ע"ש א"כ מעתה נוכל לומר דפליגי גם אליבא דר' יהודה דלרבה טעמו דר"י משום קנסא ולפיכך לא קשה ליה הך דיוקא דדייק רב נחמן בר יצחק דאיהו מתרץ ליה באמת כקושיות מהרש"א אמנם רב נחמן בר יצחק לא ס"ל טעמא משום קנסא אלא משום מוקצה אסר ר"י וכיון דר"י נמי סבר בכה"ג שפיר דייק רב נחמן בר יצחק מר"ש דהוה פשיטא ובהכי יש לתרץ מה שהקשו על הראב"ד בפ"ב מהלכות י"ט דבנולד בו מום עובר מעי"ט אם בקרו מבוקר וקשה דלמה יהי' מותר כיון דמדיוק דמתניתין למד רב נחמן ועיין בפר"ח תצ"ח שדחה בשתי ידים דעת הראב"ד גם הר"ש חיון נדחק בזה. גם מהרצבי נדחק מאוד וכבר השיג עליו בספר צרור החיים ע"ש ולפמ"ש י"ל דוודאי אי ר' יהודה ס"ל דאסור משום מוקצה גם לר"ש אסור בדיעבד דהא ר"ש גם בזה ס"ל מוקצה לשיטת התוספות וכדמוכח הסוגיא דסוף כירה ואפילו בחד מי יימר אסור וא"כ זה הי' דעת אבייי כמו שהבאתי ולפיכך הביא סיוע אמנם אי נאמר דלרבי יהודה בכה"ג לא הוי מוקצה בנולד בו מום עובר מעי"ט א"כ פשיטא דלר"ש לא הוי מוקצה דבוודאי לא יחמיר ר' שמעון במוקצה יותר מר' יהודה. וכיון דבאמת הראב"ד מפרש לר"י טעמא משום קנסא אבל משום מוקצה ליכא אם כן פשיטא דבדיעבד מותר אמנם וודאי דאסור לראות לכתחילה בנולד הוא ומומו עמו היינו משום איסור טלטול ובזה וודאי שייך איסור מוקצה עכ"פ לכתחילה. ועיין מה שאכתוב בסמוך:

דף כו:

עבר ובקר אינו מבוקר. התוספות בשבת מ"ג ד"ה טבל הקשה למה בכאן בדיעבד אינו מבוקר ושם אמרינן גבי טבל מוכן הוא שאם עבר ותקנו מתוקן ולא תירצו כלום ונראה דמטעם זה הראב"ד פסק דבדיעבד שרי מכח סוגיא דשבת דהיא סתמית והיא הלכה פסוקה ולפ"ז י"ל דמה שכתב רש"י במתניתין דר"ש לאו משום מוקצה אסיר ליה דהא ר"ש לית ליה מוקצה לאו בנולד ביו"ט קאמר דהא בנולד ביו"ט אית ליה מוקצה כדמוכח בשבת אלא פלוגתא במתניתן בנולד בעי"ט הוא דהא בנולד בי"ט גם לר"י אסור משום מוקצה רק בנולד בעי"ט לית ליה לר"ש מוקצה כשם דלרבי יהודה לית ליה מוקצה רק

דאין רואין משום מתקן. ובאמת לפ"ז בדיעבד מותר לפי הסוגיא דשבת. ועל פי זה הקשו התוספות דלרש"י בדיעבד מותר ונדחק בו מהרש"א דכל הסוגיא משמע דבדיעבד אסור. ובאמת סבר רש"י דדוקא בי"ט אסור בדיעבד משום מוקצה אבל נולד בעי"ט לא. ובזה יש לתרץ מה שהקשו התוספות בס"פ כירה דמהיכא שמעינן דאית ליה לר"ש מוקצה הא ברואין מומין הא דפליגי וי"ל דקשה למה מדייק ר"ש אינו מן המוכן דהוה יתירה אלא לומר כל שאין מומו ניכר מעי"ט אסור אלא לפי שר' יהודה לא דיבר אלא בנולד בעי"ט. אבל בנולד בי"ט לא צריך למימר דאסור אפילו דיעבד דכבר שמעינן דרבי יהודא אית ליה מוקצה וא"כ ה"א דר"ש דוקא אנולד בעי"ט הוא דפליגי לכתחילה וסבר דאסור אבל בדיעבד מותר אבל בנולד בי"ט ה"א דר"ש מיקל טפי מר"י ומתיר ג"כ בדיעבד דלית לי' מוקצה לזה קמ"ל דאינו המוכן כלומר דיש בכור שאסור ג"כ בדיעבד משום מוקצה והיינו בנולד בי"ט דבמוקצה כי האי מודה אבל לא קאי מן המוכן רק אנולד בי"ט אבל בנולד בעי"ט לאו אינו מן המוכן הוא אלא לכתחילה אין רואין משום מתקן ובדיעב' מותר וזה דקתני ר"ש אינו מן המוכן דייקא הגמרא בשבת דאסור משום מוקצה

בין שנולד בו מום מעי"ט כו'. עיין כללי שמואל בתמים דעים דף ה' ע"ג:

יש מוקצה לחצי שבת. שבת מ"ד ד"ה שעליה. חולין ט"ו ד"ה כגון:

רש"י אבא תנא אביו קאמר כוונתו שלא נטעי לומר לאיש ששמו אבא תני הכי לפיכך פירש דלאו שם האיש הוא דלא מצינו מי שנקרא אבא סתם אלא ר' אבא אלא בוודאי כוונתו על אביו ועיין בהליכות אלי דף ד' שנדחק ומה שהקשה אם אביו תנא למה יכעוס על אחרים שלא סוברים כן אינו קושיא הא לא מעצמו אמר אביו אלא תני בשם ברייתא:

רש"י ה"ג אלא דאחזו ולא אחזו. תולדת יצחק:

דף כז.

תוספות ד"ה גמרו בידי אדם כו' מהרש"א הגיה בדברי התוספות במקום וי"ל ואין לומר מכח התוספות דשבת ולפי הגהתו באמת נמי קשה מתוספות דשבת דאיך בעי לאוכחי כאן דלא הוה גמרו בידי אדם דהא קדרות שרינן אע"ג דהן רותחת בין השמשות ובאפרוחין עודן עליו כל בין השמשות הא אדרבה התוספות דשם הקשו זו ותירצו דשאני אפרוחים דרוצה שיהי' על הסל כל בין השמשות מקצה אותו לצורך כך ולפיכך אמרינן מידי דאיתקצאי ע"ש אבל בתוך היום לא שייך זה ואדרבה מוכח מהתוספות דשם דהוה כגמרו בידי אדם דאל"כ לא הוה מקשה מידי מקדרה וכ"כ בספר נחפה בכסף דף י"ג בשם הגה צ"צ (והוא ר' צמח צרפתי אחד מגדולי המערב כמ"ש בשם הגדולים) ומה

שהשיב עליו המחבר שם יש להשיב ואין כאן מקום להאריך ועיין בספר בתי כהונה בית אבות ה' ע"ד ועיין במג"א סימן שכ"ה ס"ק יו"ד דנראה ג"כ שהבין כמ"ש שכתב דלא הוה כגמרו בידי אדם ממש ונראה כוונתו דלענין בין השמשות לא הוה כגמרו בידי אדם אבל שלא בין השמשות הוה כגמרו בידי אדם. ועיין בקרית מלך רב ח"א דף כ"ג ע"א מה שכתב בזה:

דף כז:

לימא תנן סתמא דלא כר"ש. תולדת יצחק:

חלוק הי' ר"ש בבעלי חיים שמתו הב"י בסימן שי"ח כתב בחד תרוצא דהרא"ש ס"ל כמ"ד מודה ר"ש בבעלי חיים שמתו וזה עשרים שנה נשאלתי איך אפשר לומר כן דהא הרא"ש כתב בסוגיין תרגמה זעירא בבהמת קדשים ובמסוכנת וד"ה ותירץ זה הוא דוקא למ"ד חולק הי' ר"ש בבעלי חיים שמתו וכמבואר ווכן כתב בהגהות הרא"ש אבל בריאה אסורה ובאמת קושיא אלימתא ולכאורה עלה בדעתי לומר דהרא"ש העתיק במסוכנת ודברי הכל כמ"ש הר"ן ובעל המאור דמקצת נוסחי כן הוא ופי' בעל המאור והר"ן לפי גירסא זו דבמסוכנת אפילו לרבי יהודה מודה ומעתה י"ל דלהכי אוקמיה במסוכנת כדי דמשנתינו אתיא ככ"ע אלא שבזה לא הונח לנו חדא שהרא"ש פסק כר"ש במוקצה לענין י"ט וא"כ מה לו צורך בזה אם המשנה אתיא כרבי יהודא או לאו ועוד שהרי בעל המאור והר"ן פירשו לפי גירסא זו דבהמה בריאה אסורה אף לר"ש. וא"כ הדרה קושיות הב"י לדוכתיה למה בנשחטה מותרת ולפיכך נראה לומר דהרא"ש העתיק דברים אלו מדברי הרי"ף כי כן דרכו בכמה מקומות להעתיק דברי רי"ף אע"פ שאין דעתו כן כמ"ש בעלי הכללים והריף העתיקם משום דסבר כרבי יהודא אבל אין הכרע כיון שפסק כר"ש איך ס"ל בב"ח שמתו אמנם כיון דכבר גילה דעתו במקום אחר גבי בהמה שנשחטו לחולה צריכין לומר דפסק כמ"ד מודה ר"ש בב"ח כצ"ל בדברי מר"ן אע"פ שהוא דוחק כי באמת בלא"ה קשה בדברי הרא"ש שהעתיק ודברי הכל שלכאור' אין לו מקום אלא למאן דפסק כרבי יהודא ועיין בספר תפארת שמואל סוף מסכת שבת ושוב נדפס ספר יצחק ירנן וראיתי לו בדף מ"א שעמד על דברי הב"י ע"ש. ושוב בא לידי מרכבת המשנה למהר"א אלפאנדרי ובדף פ"ב העתיק שיטת המאירי ונראה מדבריו דמאי דקאמר ודברי הכל היינו בין למ"ד חלוק הי' ר"ש בב"ח שמתו בין למ"ד מודה. מיהו למ"ד מודה לא מוקי במסוכנת אמנם בדברי הרא"ש קשה לפרש כן כמו שיראה המעיין:

רשי' ועל החלה שנטמאת. מגילת ספר עשין דף כ"ב ע"ב:

רשי' אלא טעמא דקדישי בתמי' כללי שמואל שבתמים דעים דף ב' ע"ג תולדת יצחק:
תוס' ד"ה ועל החלה. מנחת ביכורים:

דף כח.

א"ל אביי ודילמא לא היא ע"כ לא קאמר ר' יהושע כו'. וכתב מהרש"א דהקושיא אינו לרב יוסף דילמא רב יוסף סבר דר"י במכירה מיירי ולהכי הביא ראי' מבכורת אלא הקושיא למה שהביא הגמרא ראי' דגבי חלוקה שרי מרבי יהושע משמע דרבי יהושע בחלוקה מיירי א"כ אין ראי' דהלכה כמותו מהך דבכורות דהא התם במכירה מיירי ולפי שזה הוא דוחק כתב דאפשר שקים ליה תלמודא דרבי יהושע בחלוקה נמי מיירי ובשער המלך ח"א דף נ"ד כתב דמוכח דר' יהושע בחלוקה מיירי דאי במכירה ר' יהודה נמי מודה דהא אין דרך לשקול במכירה מנה כנגד מנה. ובגמרא וודאי לא משמע כן דקאמר כנגד כלי כנגד קופץ אין מנה כנגד מנה לא משמע דכי היכי דכנגד כלי או כנגד קופץ במכירה מיירי אף מנה כנגד מנה במכירה מיירי דאל"כ למה נקט דוקא נגד כלי או קופץ ליתני נמי מנה כנגד מנה שכן הפירוש בכל מקום דנקט הש"ס דיוקא כה"ג ומה שכתב רשי' הטעם דדרך לשקול מנה כנגד מנה בחלוקה לאלומי לקושיא הוא דאם מנה כנגד מנה במכירה אסור אע"ג דאין דרכו בכך מכש"כ בחלוקה דדרכו בכך והטעם דאסר רבי יהודא במכירה י"ל דמאן מפיס הרואה מאזנים אם הוא חלוקה או מכירה וסובר דמכירה היא אבל כנגד כלי או קופץ אין דרך לשקול כלל ואפשר לומר דמה שאמר רב יוסף הלכה כרבי יהושע הוא מפרש טעמם דר"ח ור"ש בר רבי שהם סוברים הלכה כר' יהושע וטעמם מפני דתנינא כן בבכורות ועל זה הקשה לאביי דאין ראי' מבכורות לר"ח ור"ש ב"ר. והרמב"ם בפ"א דבכורות מוקי להא דבכורת בחלוקה והקשה בשער המלך דא"כ מה קאמר הגמרא התם ליכא עובדא דחול ונדחק לתרץ ולבסוף הניח בצ"ע ואפשר לומר דהרמב"ם מפרש ע"כ לא אמרי רבנן התם אלא דאיכא עובדא דחול היינו דלא שייך כלל איסורא דעובדא דחול בבכור דהא לאו י"ט הוא ובזיון קדשים לית להו לרבנן דאיכא בכך מש"ה שרי אבל גבי י"ט שייך איסורא דעובדא דחול כיון די"ט הוא לפיכך אסור:
אין משחיזין את הסכין. עיין פרי חדש במים חיים ג':

דף כח:

והוה קא מעבר סכינא אשפתא דרחיא האי רחיא לאו היינו משחזת דהוא אסור אלא רחי' של חטים וכ"כ הפ"ח שם:

מהו להראות סכין לחכם בי"ט רשי' פירש הטעם דמחזי כעובדא דחול שדעתו למכור באיטליס ולפ"ז אחר שאינו טבח מותר. והקשה הפר"ח דא"כ הול"ל ת"ח רואה לעצמו ומשאילה לטבח וזו אינו ראי' דמסתמא ידעינן דלטבח הוא אבל וודאי הא קשיא מה שהקשה עוד דהא סתמא קמבעי מהו להראות סכינו משמע דאין חילוק. ובאמת לולי דעת הגהות הרא"ש ושאר ראשונים שפירשו דעת רשי' כן הי' אפשר לומר דלדעת רשי' אף לכל אדם אסור כי הרואה אותו מוליך סכינו לחכם מי יודע אם טבח הוא או לאו ובה"ג ורי"ף כתבו שמא ילך חוץ לתחום. ועיין בבעל המאור ובמלחמות ואף לדעת הסוברים דתחומין אסור דרבנן י"ל דלפעמים החכם דר חוץ לתחום וילך אחריו ולכן לא פלוג רבנן ובעל המאור כתב דדמי למתקן והוה כמו רואה את הבכור והרמב"ן הקשה עליו דא"כ אף לעצמו יהי' אסור והר"ן תירץ דלעצמו אינו אלא לברר ספיקו אבל לאחרים הוה נטילת רשות מפני כבודו ונטילת רשות תיקון גמור כעשיית כלי וכוונת דבריו דהא האיבעי' לא הוה אם מותר הטבח לבדוק סכינו דזה וודאי מותר דוודאי לא שייך לומר דבר שיש בו ספק וצריך בדיקה יהי' מקרי מתקן וכן אם חוששין שנפל דבר מה לתוך המאכל יהי' אסור לבדוק הא וודאי ליתא וכן מותר לראות את הטריפה אלא וודאי כל שהוא עושה כן לא מקרי מתקן אבל כיון שצריך נטילת רשות מחכם מפני כבודו וא"א לעשות בלתי התרת החכם אע"פ שברור לו שהסכין בדוק א"כ התרת החכם נקרא מתקן ולפיכך אסור ובספר אדמת קודש ח"א דף י"ג נדחק מאוד בתורץ הר"ן וא"צ כמ"ש וכ"נ שהבין הרב פר"ח וכן מצאתי שוב בשיטה מקובצת. והרמב"ם סבר טעמא שמא ישחיזנו ובת"ח לעצמו לא חיישינן. ועיין עוד שם בספר אדמת קודש:

כתיב הוא וכתיב לכם. עיין שו"ת הרא"ם ח"א סימן צ"ב:

שפוד שצלו בו. עיין שו"ת הרשב"א סי' תר"ו:

לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר והקשה בתי"ט דמשנה יתירה הוא דהא מרישא שמעינן אין נמנין על הבהמה לכתחילה בי"ט ומפרשינן אין פוסקין דמים לכתחילה על הבהמה בי"ט ואפשר לומר דלעיל היינו כשהם נמנים על הבהמה בשותפות שהבהמה שוה כך וכך דהוה מקח וממכר גמור אבל כאן אין כאן מקח וממכר גמור שהרי רק אומר לו בדינר בשר כדי לידע הטבח כמה הוא מבקש והטבח יכול ליתן לו כמו שירצה ואין זו פסיקת דמים דדוקא אם הי' אומר בבשר זה אני נותן דינר הוה

כמקח וממכר קמ"ל דאפ"ה אסור דאי לא הוה משמיע לן ה"א דהוה כמו דאמר מלא לי כל זה דמותר ועיין פר"ח במים חיים ושושנים לדוד:

תוס' ד"ה רבינא כו' וקשה דמשמע הכא דרבינא. הרמב"ן במלחמו' ברפ"ק הוכח מכח קושיא זו של התוספות כדעת הרי"ף דמוקצה בי"ט אסור ולפיכך אע"ג שבשבת פסק רבינא מוקצה להיתר בי"ט פסק לאסור ובדע' שמואל מספקא ליה להרמב"ן לפיכך כתב לשמואל משום דהוה מוקצה מ' מיאוס ובמוקצה מחמת מיאוס לא פסק כר"ש רק כר"י אמנם ראיתי להרשב"א סימן תר"ו דמשמע מדבריו דדבר שהוא כלי אף שהוא מוקצה מחמת מיאוס שרי לטלטלו לצורך גופו ולצורך מקומו וא"כ לכאורא לא סבר ליה כהרמב"ן וכאן אין מקום להאריך בזה ועיין מ"ש בשער המלך ח"א דף ל"ב ע"ד ודף ל"ג בדברי התוספות והרמב"ן:

תוס' ד"ה איכא בנייהו שפחות. יבין שמועה דף ט' ע"ב:

דף כט.

מלא לי כל זה אבל לא במדה. עיין שבת קמ"ט ד"ה בני חבורה: ב"מ ע"ה ד"ה בני חבורה:

אמר רב יהודה אמר שמואל אבל לא בכלי המיוחד למדה כו' ופירש"י מיוחד למדה שמודד ומוכר בו וכלי העומד למדה היינו שכשישבר זה ימדוד בו אבל לא מדד בו עדיין ובספר בשמים ראש סימן שע"ט הקשה מה בין זה לזה ואפשר לומר דלפי תירץ הגמרא כשלא מדד בו עדיין לא הוה עובדא דחול שהרי לא מדד בו בחול אבל במיוחד למדה הרי כבר מדד בה בחול הרי עביד עובדא דחול ובשיטא מקובצת נראה שהטעם משום שמחת י"ט התירו ועיין בתי"ט:

יעשו בו צרכי צבור. עיין ב"ב ל"ה ד"ה דתני ר"ח:

דף כט:

שמואל הלכה למעשה אתא לאשמעינן עיין גופי הלכות ל"א ע"א:

הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו. רש"י פירש בגמרא על רועה הרגיל אצלו שמפני שהוא רגיל אצלו נותן לו בלא פיסוק דמים ונראה שלא היה כן בגירסתו במשנה אלא כגירסת הירושלמי אומר אדם לחבירו דאלו הוה כגירסת רש"י במתניתין הוה מפרש על המתניתין ולא על הברייתא. ובבתי כהונה בית אבות דקדק מאי נ"מ דתני הרגיל אצלו וע"ש:

תן לי בצים ואגוזים במנין. עיין ב"מ ע"ה ד"ה בני חבורה:

ת"ר הולך אדם עיין בארוכה בתי כהונה בית אבות:

אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר תן לי עשרה בצים. עיין משנה למלך פ"ז דמעילה ה"ו ובשער המלך ובפרשת הכסף דף ל"ט ע"ג וכבר הארכתי לעיל בדף ז' ע"ש:

תוס' ד"ה אצל חנוני בין הוא נכרי בין הוא ישראל כו' כתבו כן משום דהראב"ן הביאו המרדכי אסר מגוי אפילו היכא דאין חשש מחובר ונולד משום חשש שמא ירבה להביא בשביל ישראל לפיכך הוצרכו לפרש דאין חילוק ובכל ענין שרי מגוי היכא דאין חשש מחובר ונולד. גם באגודה הביא דעת הראב"ן בשם יש אוסרים ועיין בתי כהונה בית אבות דף ז' שכתב טעם לדברי התו' דמוכח דבגוי נמי מיירי:

תוספו' ד"ה שלא יזכיר לו סכום מקח. עיין הליכות אלי נ"ה ע"ב. בתי כהונה. בית אבות דף ז':

פרק רביעי

אבל מביא הוא בידו. בתוי"ט דקדק למה שינה מלשון הרישא דקתני על כתפו או לפניו. ועיין בבתי כהונה בית אבות ופ"ח במים חיים:

תוס' ד"ה המביא. עיין בתי כהונה בית אבות קול בן לוי דף ד'. שער המלך ח"א דף נ"ה:

דף ל.

אתקן רבא במחוזא דדרו בדוחקא. בתי כהונה בית אבות דף יו"ד וע"ש על כל הדף:

והא הני נשי דשקלן. מנחת ביכורים:

ולא היא ל"ש בדאורייתא וכו'. כבר הוקשה לראשונים סתירת סוגיא זו לסוגיא דר"פ שואל דשם מסקי' דבדאורייתא מחינן ותירץ הרא"ש בשם בעל העיטור דדוקא דבר מפורש באורייתא אבל דבר שבא מדרש חכמים אע"פ שהוא מדאורייתא לא מחינן. ועיין בר"ן כאן ובשו"ת הרשב"א שנדפסו מחדש סימן ש"נ. ומהר"ם אלשאקר סימן צ"ה ומכל זה מוכח שבנוסח הראשונים לא היה כתוב במסכת שבת ולא היא ל"ש בדרבנן ל"ש בדאורייתא כמו שהוא כאן בגמרותינו. וכל זה אישטמיטתיה להרב צרור החיים בדף א' ע"ג שהשיג על הרשב"ץ בח"ב סימן מ"ז שגם הוא כתב משינוי שבין כאן למסכת שבת ותירץ ג"כ כתירץ הראשונים וכתב הרב צרור החיים שאין כאן שינוי כי הכל עולה לנוסח אחד ע"ש וזה אמת כפי נוסחא דידן אבל לראשונים בוודאי היה נוסחא אחרת. ועיין עוד שם בצרור החיים ובדברי אמת בקונטרסים פ"א ע"ב באר יעקב ס"א ע"ב וע"ג. ארעא דרבנן מהדורא רבתא קל"ו. זרע יעקב בדרשות דף ל"א ל"ב. מחזיק ברכה חא"ח קט"ו ע"ד:

רש"י באגרא. מרכבת המשנה ח"ג פ"ג דשכירות הי"ב:

תוס' ד"ה זימנין דמטמיש ועי"ל דהכא מיירי בסחיטת מים. עיין בר"פ שואל ושם בשבת קי"א. ויותר מבואר בכתובות דף ו' ד"ה מסוכרייתא לתרוצם כאן הוא סברת ר"ת דבמים סחיטה אסורה משום לבון הבגד ולפיכך שהמים הולכים לאבוד אסור. אבל לגבי שאר משקים לא שייך ליבון הבגד רק שם סחיטה הוא מטעם מפרק ודש ולפיכך כל שהולך לאיבוד לא שייך מפרק ודש. ועיין ברוח אליה שיש מי שרצה לפרש דברי התוספות בענין אחר ובלי ספק אישטמיטתיה ליה מקומות אלו בתוספות שזכרתי כי שם הזכירו התוספות סוגין והוכיחו דעתם מזה ותירץ הראשון נראה הם להחולקים על ר"ת. וע"ש בכתובות ובבתי כהונה בית אבות האריך בזה:

תוספ' ד"ה תנן אין מטפחין כו' ומיהו לדידן שרי. בלשון למודים דף ב' ע"ד כתב טעם למה כתבו התוספות הכא ולא לקמן בפרק משילין. ונ"ל פשוט כי לפי גמרא דכאן משמע אפשר למחות צריך למחות להכי כתבו דלדידן אפילו לכתחילה שרי. ועיין עוד שם ובשער אפרים סימן ל"ו בהגהת בן המחבר:

תוס' ד"ה דהא תוספות יו"כ כו' דהא וודאי לא היה אוכלים עד שחשיכה כוונתם מבוארת שלא הי' אוכלים משחשכה ממש והי' פורשים עצמם מזה וא"כ בע"כ הרי יש תוספות מעט זה השיעור שהי' פורשים קודם שחשכה אלא ש"מ דתוספות בעי שיעור והם לא הי' פורשים השיעור של כל התוס' וכן מבואר בדברי הראשונים אלא שקשה לפ"ז למה צריך הגמרא לומר דהא תוספות יוה"כ דאורייתא נהוי נמי התוס' דרבנן הא בין השמשות דאורייתא דספק אסור מדאורייתא לדעת קצת רבוותא והם הרי אכלו בין השמשות ותו דאפילו למ"ד ספיקא דאורייתא אסור מדרבנן מ"מ בין השמשות אסור מדאורייתא דהא איקבע איסורא ומפני טעם זה כתב הרא"ש ביומא באמת לא הי' אוכלים בין השמשות רק קודם בין השמשות בזמן התוס' שהוא ע"כ קודם בין השמשות דבין השמשות בלא"ה אסו' לכל הדיעות כמ"ש ואפשר גם דעת התוס' כן הוא אלא דדברי הר"ן תמוהים שכאן כתב שצריך להוסיף חוץ מבין השמשות דאלו בין השמשות לא הוצרכו התורה לצוות להוסיף דבלא"ה אסור וכוונתו לומר בזה דלעולם אין לתוספות שיעור אלא שלא הי' פורשת רק מחמת ספק בין השמשות ולא קודם לכן וזמן התוספות צריך להיות קודם בין השמשות נמצא שלא הי' עושים תוספות כלל וכן מבואר זה התירץ במגיד משנה סוף פרק ראשון דשביתת עשר אלא שהר"ן הוסיף דזה יצדק למ"ד ספקא דאורייתא לחומרא מדאורייתא דמשמע למ"ד ספקא דרבנן מדרבנן אסור שפיר י"ל דזמן התוספות בבין השמשות והוא עצמו כתב בפרק יום הכפורי' דאי אפשר לומר דזמן התוס' בבין השמשות הוא דבין השמשות איסור עשה ובין השמשות ספק כרת וחייב באשם תלוי

וא"כ אפילו למ"ד ספיקא דאורייתא מדרבנן ג"כ צ"ל דהתוס' הוא קודם לבין השמשות ובע"כ צ"ל שמ"ש הר"ן לדעת הסובר דספיקא דאורייתא מדאורייתא לא בא למעט להרמב"ם דלדידיה אי אפשר לומר כן דהא ליתא שהרי הרמב"ם סובר דבין השמשות מדאורייתא אסור וחייב אשם תלוי וכן דעת רשי' וכמ"ש הר"ן עצמו ביומא אלא בא למעט דעת התוס' דסברי דדוקא במוצאי שבת בין השמשות חייב באשם תלוי דהוקבע איסורא אבל בין השמשות של ערב שבת דלא הוקבע איסורא אינו חייב באשם תלוי מעתה לדעת הסובר כן אי נימא בכל מקום דספיקא דאורייתא מדרבנן אסור שפיר י"ל דתוספות הוא תוך זמן בין השמשות. ועיין ברוח אלי' שהאריך. ובלשון לימודי הלכות יום הכיפורים סימן רי"ח ובשער המלך ח"ג דף ס"ט ע"ג שעמדו על לשון הר"ן:

דף ל:

אין נוטלין עצים מן הסוכה על כל הסוגיא עיין בתי כהונה בית אבות. זקן שמואל דף ז'. שער המלך ח"א מ"ג. רוח אלי' י"ב על הסוגיא ותוספות:

בסוכה רעוע ור"ש לטעמיה וכתב הטור בסי' תקי"ח דסוכה רעוע שנפלה פלוגתא דר"ש ור"י. והקשה המג"א דלמאי הלכתא כתב הטור הך פלוגתא אי לאשמעינן דלהפוסקים כר"ש בי"ט שרי הא זה אפי' בשבת אסור דהוה מוקצה מחמת איסור ובמוקצה מחמת איסו' קימ"ל כרבי יהודא לכן הכריע דאפילו להפוסקים כר"ש בי"ט אסור ואמת כן כתב בבעל המאור דבסוכה רעוע שנפלה אסור דקי"ל כר"י בי"ט ואף בשבת כה"ג אסור דהוה כמו שמן שבנר אמנם בהגהות הרא"ש כתב כאן להדי' דסוכה רעוע שנפלה מותר וכ"כ רבינו ירוחם וכ"כ בשלטי הגיבורים בשם ריא"ז. איברא דמדברי ריא"ז אין ראי' שהרי כתב בהגהות הרי"ף בפרק כירה גבי נר שהדליקו בו באותו שבת דגם בזה הלכה כר"ש ובאמת שדברים תמוהי' הם אבל להגהות הרא"ש ורבינו ירוחם והטור קשה. אמנם דבר זה מחלוקת ישנה שהרי הרשב"א בתורת הבית הארוך דף י"ט כתב גבי השוחט לחולה בשבת אפי' חולה בו ביום דקימ"ל בשבת במוקצה כר"ש והשיג עליו הרא"ה בבדק הבית דהא בשלהי שבת אמרינן דבמוקצה מחמת איסור אין הלכה כר"ש והשיב עליו הרשב"א במשמרת הבית וז"ל והא דאמרינן לבד ממוקצה מחמת איסור הא פירשו ומאי ניהו נר שהדליקו בו באותו שבת דאלמא כשדחאו בידים דוקא אמרו אבל בשאר איסורים שהוקצו מעצמן הלכה כמותו שלא הוקצה הוא אותן אלא איסורא הוא דרכיב עלייהו וכל שנסתלק האיסור שלא בעבודה חזר להכשירו וזה טעם ביצה שנולדה בשבת שאינו אסור' אלא משום גזירה אטו יום טוב אחר השבת. והיינו דמקשי שבת דעלמא תשתרי

דכל שלא דחאו בידים הלכה כר"ש ע"כ וזה ג"כ דעת הרמב"ן גבי גוי שהביא במחובר בפ' אין צדין ודלא כבעל המאור שם וזה דעת הרב המגיד בפ"ב מהלכות שבת וכן דעת הרא"ש והטו"ר שפסקו בסימן שי"ח דאפילו חולה בשבת מותר וכדעת ר' יונה והרמב"ן נמצא דהטור לשיטתו אזיל בסימן שי"ח וזה דעת הג"א ורבינו ירוחם ויותר תימא מהרב מג"א שבסימן שי"ח כתב הוא עצמו סברא זו דאין מוקצה אלא שדחאו בידים בשם הרב המגיד ואיך לא נזכר כאן מזה ושם הקשה למה מוקצה דמחובר אסור ותירץ משום שמא יעלה ויתלוש והם דברי הרמב"ן במלחמות. ודברי בעל המאור כאן לא זכיתי להבינים דהא כתב דלר"י מהני תנאה דלא הוי מוקצה מחמת איסור דהרי אפילו כשהיא קיימת אין בה איסור סתירה כיון שרעוע היא א"כ איך כתב בסמוך דבאעוע ונפלה בלא תנאי אף בשבת בכה"ג אסור כמו נר דהוה מוקצה מחמת איסור והרי הוא עצמו כתב בסמוך דלא הוי מוקצה מחמת איסור. (ומשמע דסבר דבמוקצה מחמת איסור לא מהני תנאי ולא כדעת הרמב"ן דמהני נמי גבי נר) ובע"כ צ"ל דס"ל לבעל המאור אע"ג דלענין זה לא הוה כמוקצה מחמת איסור שלא יהנה בו תנאי אבל מ"מ כיון דלכתחילה אסור דמחזי כסותר הוה כמוקצה מחמת איסור דבלא תנאי אסור לרבי יהודא. ובספר מקור ברוך סימן ב' הוקשה לו דמנליה זה לבעל המאור ונראה דהוצרך לזה לחלק בין סוכה דמהני ביה תנאי לר"י ונר דלא מהני ביה תנאי כמו שהקשו התו' שם בשבת וע"ש במקור ברוך. והרמב"ן במלחמו' ר"פ אין צדין גבי גוי שהביא דורן לישראל חולק על בעל המאור במה שסבר דאין איסור סתירה בסוכה רעוע בעודה קיימת וז"ל אף בסוכה רעוע מהנה בה תנאי אע"פי שיש בה משום סתירת אוהל כו' ושלא כדברי בעל המאור שם וכל מה שכתב קודם לזה שם הוא אליבא דר"ש ויש לתמוה לר"ש מאי תנאי צריך הא אפי' בלא תנאי מותר בנפלה וצ"ל דכוונת הרמב"ן לר"י וקשה להלום בדבריו. ושוב ראיתי בשער המלך ח"א דף מ"ג כתב לתרץ קושיות הרב מג"א עם מה שכתבו התוספו' בכירה שכתבו דמהני תנאי כיון דלא דחאו בידים ואין משם ראיה דאפשר דרק לענין תנאי כתבו כן אבל לא דלא יהי' מוקצה מחמת איסור בנפלה בלא תנאי שהרי גם לדעת בעל המאור צ"ל כן שיש חילוק במוקצה מחמת איסור בין תנאי ללא התנה כמ"ש והנכון כמ"ש וכמ"ש הרמב"ן והרשב"א. ועיין עוד ברמב"ן במלחמות גבי בית ונפחת בפרקין שהביא עוד דעת הריף דדוקא היכא דדחאו בידים ודעת החולקי' דאף בכל מוקצה מחמת איסור אף שלא דחאו אסור. ועיין קרית מלך רב ח"א כ"א ע"ג:

שנאמר חג הסוכות. עיין זבחים ל"ז ד"ה אלא מעתה:

וסוכה דמצוה לא מהני תנאי. ידי אליה צ"ח. באר יעקב ל"ז ע"א:

באומר איני בודל מהם כל בין השמשות. עיין מהרש"א ומ"ש עליו בשער המלך ח"א פ"ט ע"ד:

תוס' ד"ה על מוצאי י"ט. הליכות אלי דף מ"ז:

תוס' ד"ה סיפא אתאן לסוכה דעלמא. דע דהרי"ף לא גריס ליה ומפרש דסיפא בסוכה דמצוה ובאומר איני בודל דלא נחית ליה קדושה ובין אנוי סוכה ובין על עצי סוכה קאי ומהני לעצי סוכה בחה"מ או לכשנפלה. וכתב הרמב"ן שאפילו לפי הגורסים סיפא אתאן לסוכה דעלמא אפשר במסקנא לא קאי הכי אלא כמ"ש לדעת הרי"ף מיהו לדעת התוספות אי אפשר לומר דמהני לעצי סוכה כשנפלה בע"כ צ"ל דתנאי דאינו בודל לא מהני אלא לחש"מ אבל לא בי"ט דהא כתבו דהוה מוקצה מחמת איסור ולא מהני בהו תנאי וא"כ לפ"ז דבריהם סותרים למה שכתבו בפרק כירה דשם כתבו דמהני תנאי וכתבו לתרץ שלא יקשה על ההיא דנר דלא מהני תנאי כמ"ש לעיל ואפשר דמטעם זה ליתא בתוספות ישנים וכמ"ש מהרש"א. ועיין בבתי כהונה ובמשפט צדק ח"א ס"ס ל"ט:

דף לא.

מביאין עצים מן השדה רש"י פירש הטעם משום מוקצה. ור"ן פירש בשם אחרים משום מעמר. וכתב הט"ז בסימן תק"א דלפ"ז אפילו אם הכין אותם מעיו"ט אסורים. וכתב באליה רבה דמדעת שאר פוסקים לא נראה כן וברוח אליה הקשה דוודאי אף דעת רש"י כן הוא דלא מהני הכנה דהא בעלי קנים ועלי גפנים שהכין אותם ואעפ"כ אסורים ולא ידענא מאי קושיא דהא רש"י כתב דלא סמכיה דעתיה ואפילו לא נתפזרו וא"כ כיון דלא סמכא דעתיה הכנה דידהו לאו הכנה הוא עוד הקשה בשם מהר"י הכהן לדברי הר"ן דכאן כתב דמצד הדין גיבוב מותר דצורך אכילה חשוב כביקוע עצים וא"כ איך הביא לקמן במתניתין דמגבב מן החצר ראי' לדברי ר"י דאין עמור אלא במקום שגדלים מדקאמר התם טעמא דמחזי כמאן דעבד ליומא אחרא ולא קאמר טעמא משום דמחזי כמעמר ש"מ דמעמר ליכא אלא במקום גידולו ומאי ראיה דילמא לעולם עימור שייך ואפ"ה לא היה יכול לומר כן דהרי לצורך י"ט שרי כמ"ש כאן וכבר נדפס בבתי כהונה בית אבות ע"ש. ולע"ד אפשר לומר לעולם אם היה עימור שייך אפילו שלא במקום גדולו אלא דהוא מותר ביו"ט מ"מ צבורין צבורין אסור דעכ"פ אין לו לעשות אלא בשינוי כיון דמחזי כמעמר אלא ש"מ דליכא מעמר כלל ולכן אפילו צבורין שרי אי לאו מטעמא דמחזי דעביד לצורך מחר. ועיין בשער המלך ח"א מ"ג ע"ב:

איבעיא להו היכי קאמר כל שסמוך. עיין על הסוגיא זקן אהרן סימן צ' בתי כהונה בית אבות דף י"ג. הליכות אלי דף נ"ט:

והוא דאית ליה פותחות ואתא רבי יוסי למימר. עיין על הסוגיא מרכבת המשנה ח"א פ"ב די"ט הי"ד:

רש"י מן המכונס כו' ואינו מוקצה אבל מן המפוזרין מוקצין הן וכתב מהרש"ל דלפ"ז דלדעת הפוסקי' כר"ש בי"ט במוקצה שרי בכל ענין ולפ"ז לשמואל דסבר דמתני' יחידאי היא ובריית עיקר וא"כ בברייתא מוכח דב"ש אוסר וא"כ ב"ש אית ליה מוקצה ולעיל בריש מסכתן סבר רב נחמן דב"ש לית ליה מוקצה וצ"ל דהאי מוקצה הוה כמו מוקצה דמחובר דאסור אפילו לר"ש כמ"ש רשי' גבי גוי שהביא דורון אלא שלפ"ז לדעת הריף והרמב"ן שסברו דגם שם לא אסור מטעם מוקצה רק משום שמא יעלה ויתלוש א"כ בע"כ לית להו הכי טעמא דרשי' אלא משום מעמר. ובספר בתי כהונה דקדק למה כתב רשי' עצים התלושים מן השדה דפשיטא וכי מותר לתלוש בי"ט ולפמ"ש כיון דעיקר טעמא דמוקצה דלמחובר מדמינן לה א"כ י"ל דמיירי בנתלשו בי"ט ממילא או ע"י גוי ולהכי אסירי משום מוקצה ולפיכך קמ"ל דאע"ג דהי' תלושים מעי"ט אסורים כיון דלא לקטינהו מעי"ט אסח דעתיה מנייהו דחזינן דלא הי' דעתו ללקטם לצורך י"ט. ולפ"ז בחצר אפשר דס"ל לרשי' דלאו מוקצין הן דלא אסח דעתי' מנייהו והיה מוכנין. ועיין מה שאכתוב עוד לקמן אי"ה. ועיין בשער המלך דף מ"ג:

דף לא:

והאמרת רישא אין מבקעין כלל. מדלא קתני סואר של קורת כדקתני השתא דמגיה המשנה לפיכך סבר המקשן דמיירי בקורה העומדת להסקה וע"כ לאו בנשבר בי"ט דהא קתני ולא מן הקורה שנשברה בי"ט. ולהכי הוה סבר דבכל ענין אסור משום טירחא ולהכי מקשי א"כ איך תני סיפא בקוע הא בקוע בכל ענין אסור. ועיין בשער המלך ח"א מ"ב. רוח אלי'. בתי כהונה בית אבות:

לא שנו אלא בנקבות שלו לפירשי' י"ל דאיכא חילוק בין לישנא קמא ללישנא בתרא דללישנא קמא אף במקום שעושים בקרדום זכרות ונקבות עיקר תשמישו בנקבות. ואפ"ה שרי בזכרות ומכ"ש בקופיץ במקום שעושים זכרות ונקבות דהא עיקר תשמישו בזכרות אבל ללישנא בתרא י"ל דוקא קופיץ דעיקר תשמישו בזכרות להכי שרי אם אית בו נקבות ג"כ אבל קרדום דעיקר תשמישו בנקבות אע"פ שיש בו זכרות אסור בזכרות. ועיין ברוח אלי' מ"ש בשם המאירי ובבתי כהנה בית אבות:

בית שהוא מלא פירות סתום ונפתח ופירשי' ונפתח מאליו כוונתו לאפוקי מפי' הרמב"ן במלחמות דמיירי דנפתח מעי"ט וא"כ אפילו נפתח במתכוון לזה כתב רשי' ונפתח מאליו כלומר דבי"ט מיירי ונפתח מאליו בע"כ מיירי דהרי לרבנן אסור לפתוח ועיין ברוח אלי' דף י"ג י"ד על הסוגיא רשי' ותוספות:

והא קאסתר אהלא והקשה ברוח אלי' בשם המאירי דלמה לא מקשה נמי לרבנן והא אסורין משום מוקצה וי"ל משום דלרבנן אפשר לפרש כמ"ש הרמב"ן דנפתח מעי"ט ולא קמ"ל דשרי ליטול אלא שלא יהי' פוחת יותר ממה שנפתח ולכן לא הקשה לת"ק וכיון דמתרצינן באוירי דליבנא א"כ מעתה לרבנן נמי א"צ לפרש כן כמ"ש הרמב"ן אלא כיון דהוה איסור דרבנן לא אמרי' מוקצה מיהו הא תינח לרשי' אבל לפי' התוס' אי אפשר לתרץ כן דאם כן מאי חזית לרבנן באוירא דליבנא הא לענין מוקצה להתו' אין חילוק בין אוירא דליבני או בנין אחר אלא שלהתוס' ל"ק כלל הא דלא מקשי לרבנן דידע דרבנן כר"ש ס"ל בין בקושיא בין בתירוץ:

התם באוירי דליבני לפי תירץ זה י"ל דרבנן אסרי לפחות לכתחילה משום דסברי דגם באוירי דליבני' יש בו משום סתירת אהלא וג"כ יש לומר דוודאי גם רבנן מודו דליכא סתירא אהלא באוירא דליבנא והא דאסרי לפחות לכתחילה משום טלטול מוקצה כדמקשה הגמרא. ובע"כ צ"ל כן דאל"כ איך בסמוך הי' סבור לומר דגם רבנן מתירין בחותמות שבקרקע כמו ר"מ וא"כ למה אסרי רבנן לכתחיל' אלא וודאי צ"ל דאסרי לפחות לכתחילה משום טלטול הלבנים אבל בחותמות שבקרקע לא שייך טלטול מוקצה ועיין שער המלך ח"א כ"ד מ"א. בתי כהונה:

איני והאמר רב נחמן כו' עיין מהרש"א וכוונתו לפרש דלכאורא מה הקשה כיון דלשיטת התוס' המקשן ידע דת"ק לית ליה מוקצה ולר"מ ל"ק אלא מסתירת אוהל וכיון דתירץ לו הך קושיא א"כ מאי קשיא ליה ממוקצה נימא ג"כ דלית ליה מוקצה ולזה תירץ כיון דלא מצינו כן לר"מ דלית ליה מוקצה לא ניחא ליה למימר דלית ליה מוקצה. ולהכי תירץ דבי"ט דוקא שרי מוקצה משום אוכל נפש. מיהו היינו דוקא טלטול מוקצה אבל אכילת מוקצה גם בי"ט אסור וכאן ליכא אכילת מוקצה דהא כיון דמותר לפחות הפירות לא הוה מוקצה כלל ועיין ברוח אלי' שהאריך לפרש דברי מהרש"א ומה שכתבתי הוא פשוט. אמנם מה שרצה לדמות מהרש"א טלטול הלבנים לאכילת פירות וכשם דבאכילת פירות ליכא מוקצה גם בטלטול הלבנים אחר המחילה ליתא דוודאי מידי דבר אכילה פלוגתא דר"י ור"ש לענין שבת וכן מגו דאתקצאי לבין השמשות. אבל לענין שאר דברים דלאו

בני האכילה האוסרים בטלטול ליכא פלוגתא בין ר"י לר"ש כלל ועמ"ש בריש פ' כל הכלי' ומה שכתב הנ"י בסימן ש"י. ועיין שבת מ"ג. חולין ט"ו ועיין שער המלך כ"ג ע"א:

תוס' ד"ה ונפחת. עיין שער המלך ח"א דף מ"א שהקשו למה לא הקשו התוס' לרשי' מנר שהדליקו בו דלא היה אלא בסיס לדבר האסור ומותר השמן דאף בשעת הדלקה הכבוי לא הוה רק מלאכה שא"צ לגופה ולע"ד לא קשיא דוודאי בסיס לדבר האסור חמירא טובא כיון דבמניח מיירי אקצינהו בידים ואסחיה מדעתי' בפירוש וכי רשי' אינו מודה לכל בסיס לדבר האסור ומלאכה שאינה צריכה לגופה נמי כתב הר"ן בשבת דחמיר טפי דהוי מלאכה ממש אלא שאצ"ל אבל בשאר איסור דרבנן שפיר י"ל כדעת רשי':

תוס' ד"ה אמר רבי זירא מכאן יש ראי' כו' דאין לומר דבאמת טעמא דרבנן דאסרו לפחות לכתחילה לאו משום סתירת אוהל אלא דס"ל דאסור לטלטל הלבנים משום מוקצה דהא שמואל קאמר אנא דאמרי כרבנן ומוכח דרבנן משום סתירת אוהל אסרי וכיון שכן למה לן לאוקמי' בפלוגתא חדשה בטלטול מוקצה בי"ט ג"כ אלא וודאי בטלטול מוקצה בי"ט מודו רבנן דשרי. והשייך לסוגיא זו עיין מה שכתבתי במסכתת עירובין:

דף לב.

אין פוחתין את הנר כו'. יש שני נוסחאות במתני' י"ג אין פוחתין וי"ג אין פותחין ועיין בסדר המשנה ונראה כי זה תלוי בחילוף הפרושים כי לרשי' פרושו לעשות נקב גורסים אין פוחתין כמ"ש הערוך כי תרגום כרו פחתא. אמנם להרמב"ם שפירש שהי' עושין זוגות והי' מחלקין אותן גורסים אין פותחין והיינו לפתוח הסתום ובדברי הרמב"ם נתקשו בו רבים דאין סוגיות הגמרא עולה לפי פרושו ועיין שער המלך ח"א דף נ"ב ע"ג. רוח אלי' בתי כהנה בית אבות לשון לימודים דף ק' והנ"ל כי הרמב"ם מפרש הפלוגתא לאו דר"מ מחמיר יותר מר"י ומטמא קודם שיצרפנו בכבשן אלא אדרבה ר"י מחמיר ומטמא תיכף משיצרפנו בכבשן ור"מ אינו מטמא עד שיעשה בו המלאכות הנצרכים אחר הצריפה וזה מבואר חדא דבתוספתא שהעתיק הר"ש ספ"ד דכלים נשנית דברי רבי יהושע (כי שם הגירסא ר' יהודא לבסוף) כמו שהוא כאן ואם הי' ר' יהושע מיקל הי' לו לומר עד שיצרפנו בכבשן בשלמא גבי ר"מ לא תני עד כיון שנשנה בתחלה אבל גבי רבי יהושע קשה אלא וודאי משיצרפנו הוא קודם לגמר מלאכה ולפיכך לא לא תני עד. ותו דהרמב"ם בפירש המשנה דכלים כתב כי תנא משיצרפנו בכבשן וזו היא גמר מלאכתן דלא צריך המלאכות הנצרכות אחר צרופם ואעפ"כ מקבלים טומאה וכ"נ מפרושו במסכת עדיות וכוונתו לבאר הא דתני במשנה וזו היא גמר מלאכתן שבא למעט

המלאכות שאחרי כן ואי ס"ד ר"מ מטמא קודם צרופן א"כ למה לא פירש הרמב"ם דזו היא גמר מלאכתן למעוטי דר"מ דר"מ סבר קודם צרופן הוה גמר מלאכתן וקאמר המשנה דצרופן הוו גמר מלאכתן ולמה הוצרך הרמב"ם לומר דבא למעט מלאכות שאחרי צרופן אלא וודאי כוונת הרמב"ם הא באמת על ר"מ דאמר משיגמור המלאכות אחר הצירוף לא בא למעט המשנה וקאמר דצירוף הוי גמר מלאכ' ולא בעינן המלאכו' אח"כ ודלא כר"מ ולפ"ז י"ל דהגמרא הכי קאמר דקאמר במתניתין מפני שהוא עושה כלי היינו כר"מ דאי לרבי יהושע כבר הוא כלי משנצרף בכבשן ונראה דנוסחאות הרמב"ם בגמרא היתה איפכא מגירסתינו ממאי דילמא ע"כ לא קאמר רבי יהושע אלא דחזי לקבולי ביה מידי וכוונת הגמרא דדוקא גבי שאר כלים קאמר רבי יהושע דגמר מלאכה הוה משיצרפנו דחזי למידי אבל אלו שהם סתומים גם רבי יהושע מודה דלא הוה כלי עד שיתפתח וקאמר חזו לקבולי ביה פשיטי וסבר הרמב"ם כיון דהך שינויא דחיקא הוא לא סמכינן אשנויא וסוגיא זו הרבה בש"ס אלא כקושיא עיקר ומתוקמא מתניתין אפילו כרבי יהושע ולהכי פסק כן ולא כהגהות מיימון. והביאו הב"י שכתב דלא פסקינן כמשנתינו דיחידאי הוא. אמנם לפי מה שכתבתי יתיישב וכן על דרך הזה בלשון השני וגריס הרמב"ם דילמא עד כאן לא קאמרי רבנן התם:

חזי לקבולי ביה פשיטי. והקשה מהרש"א כיון דקבלת פשיטי אינו ראוי ליו"ט א"כ פשיטא דאסור כמו דמקשה בסמוך גבי פחמין ותירץ דאשמעינן דה"א דלאו מידי עביד כלל כיון שלא נצרף וכל זמן שלא נצרף לא שייך עשיית כלי ואין איסור בכל דבר שעושה בו דלאו מידי היא קמ"ל דר"מ דכלי הוא וא"כ אסור. ועיין בלשון לימודים דף ק"ו וברוח אלי' מה שכתבו על מהרש"א. אמנם בשיטה מקובצת כתב דפשיטי לאו דוקא אלא ה"ה פלפלין ולפמ"ש לדעת הרמב"ם דגריס איפכא נמי לא קשה דפירושו כיון דחזי לקבל פשיטי הוה כלי תיכף אחר צירף וממילא מותר לפתוח כיון שאינו עושה עכשיו כלי:

אלפסים חרניות. מרכבת המשנה ח"א פ"ד די"ט ה"ח:

תוס' ד"ה אין פוחתין כו' א"כ הוי כלי אדמה וכלי אדמה אין מקבלין טומאה. עיין מנחות ס"ט ד"ה כלי אדמה ושבת נ"ח ופ"ג דכלים משנה ב' בר"ש:

דף לב:

תני רבי חייא חותכו באור בפי שתי נרות. יבין שמועה קכ"ג ע"א לשון הרא"ש ובלשון לימודים:

מוחטין את הנר. עיין לעיל כ"ב ד"ה קנבא שרי:

מדורתא מלמעלה למטה. עיין שבת מ"ג ד"ה ופורסין ודף קל"ח ד"ה כסא טרסקל:
רש"י אין גורפין תנור כו' ואתיא כרבנן והקשה ברוח אלי' למה מוקמי' כרבנן לוקמיה אפילו כר' יהוד' ובנפל מאתמול וכיון דהי' יכול לעשותו מאתמול גם ר"י מודה ואפשר לומר כיון דבמגילה במתני' אין בין י"ט לשבת אוקמי' הגמרא לסתם מתני' דלא כר"י אלא כרבנן. א"כ מסתמא הך מתני' כרבנן אתי' ולא כר"י דלא יסתרו סתם מתניתין אהדדי ועיין בלשון ערומים בלשונות הרא"ם י"א ע"ג:
רש"י לשפות כו' משום בנין ומדרבנן דמחזי כאוהלא הך בנין שכתב רשי' היינו אוהל דאוהל היינו משום בנין וכן נראה מדברי הר"ן וברשי' באלפסי לא העתיק בנין כלל אלא דדמי לאוהל:
רש"י שרקיה ליה תנורא. עיין לשון לימודים דף צ"ח שתמה על השיטה מקובצת שכתב דרשי' סובר דטיט אסור גיבול משום בנין. והרי רשי' כתב משום לישה ולע"ד לא קשה דאטו לא הוה משום לישה נמי אלא דבאמת שרי כיון דהוה לצורך אוכל נפש אלא מפני הרואים אסור שיחשבו שהוא לצורך בנין וחייב משום לש ומשום בונה וגבי קטמא לא שייך שלש לצורך בנין לפיכך שרי זה כוונת השיטה מקובצת אמנם הר"ן לא הבין כן וגברא אגברא קרמית:
רש"י והא דציירי מאתמול עשה בו סימן ונתקו לצד אחר פירש הב"ח הטעם דלא ליעבד גומא. ועיין בלשון לימודים צ"ח ע"ד:
תוס' ד"ה קטמא שרי. רוח אלי'. עיין בשמים ראש סימן שמ"א:
תוס' ד"ה מלמטה למעלה. עיין ב"ח סימן ט"ו ובהרא"ש בשמעתין ובשער המלך ח"א נ"ג ע"ג. בתי כהונה בית אבות י"ט ע"ד:

דף לג.

אין סומכין את הקדירה. בתי כהונה בית אבות כ' ע"א:
לימא ר"א בר"ש כאבוה ס"ל. עיין בשיטה מקובצת ובשער המלך ח"א דף ל"ג ע"ב שהביא מכאן ראי' לדעת הרי"ף דהלכה כר"י בי"ט דאל"כ מאי מקשה לימא ראבר"ש כאבוה ס"ל הא בהדיא קאמר הגמרא בשבת מ"ד דראבר"ש ס"ל כאבוה דלית ליה מוקצה אלא וודאי כוונת הגמרא דכאבוה ס"ל אפילו בי"ט. מיהו לדעת רשי' ושאר פוסקים שפסקו כר"ש בי"ט י"ל דהמקשה הכי קאמר לימא דטעמא דראבר"ש משום דכאבוה ס"ל וא"כ טעמא דת"ק משום מוקצה הוא ואי אזמניה שרי ותירץ דטעמא דת"ק דמחזי כמאן דאזיל לחינגא ואסור אפילו אם הזמינו מעי"ט אלא שקשה מנליה להגמרא באמת

דטעמא דת"ק לאו משום מוקצה דלמא באמת הטעם משום מוקצה ויותר קשה על הב"י שפירש בדברי הר"ן דבמוקצה כי האי ר"ש מודה שלפי שלא נתנו עצים אלא להסקה דא"כ וודאי קשה למה ליה להגמרא לחדש טעם דאזיל לחינגא. ושוב ראיתי להתי"ט שהשיג על הב"י ועיין ברוח אלי' שכתב ליישב דברי הב"י שוב ראיתי בלשון לימודים דף ק"ב שעמד על זה:

דרש רבא אשה לא תכנס לדיר העצים. בלשון לימודי' דף ק"ב ועיין בזקן שמואל דף ח':

נוטל אדם קיסם עיין על הסוגיא בארוכה קול בן לוי דף י"ז ולהלן. שער המלך ח"א דף ט"ז י"ז. רוח אלי' ט"ז י"ז. מרכבת המשנה ח"א פי"א דשבת ה"ז:

מגבב מה שלפניו. באר יעקב ל"ג על הסוגיא:

רש"י ד"ה הלכתא כו' בין בדבר שאין מתכוין והקשה בשער המלך דף כ"ג ע"א דהא פסיק רישי' הוא וכתב דאי דעת רש"י כמ"ש בתרומות הדשן דבאיסור דרבנן אם הוא דבר שאינו מתכוין אע"ג דהוי פסיק רישא שרי ניחא ולע"ד אפשר לומר דאין ראי' דהתרומת הדשן כתב על הכבוי והתם אפשר לומר דאסור לרש"י אע"ג דהוה מלאכה שא"צ לגופה ומדרבנן אסור כיון דעצם המלאכה שוה הוא ורק החילוק כיון שאצ"ל אבל הכא השינוי מצד עצמות המלאכ' דהקפת החביות לא הוי בנין כלל אלא דרבנן אסרוה משום גזירות בנין בהכי התירו חכמים כיון דאין מתכוון למלאכה כלל אלא לשפות הקדרה עליהן ומה שהוא פסיק רישי' לא איכפת לן כלל כיון דעכ"פ לא הוי בנין. ומהרש"א הקשה איך כתב רש"י תלמידי דרב פסקו כרבי יהודה כרב הא בשבת דף קכ"ח אמרינן דרב גופיה במוקצה לאכילה סבר כר' יהודה במוקצה לטלטל לא סבר כר' יהוד' ולפי מה שכתב שם הרשב"א דדוקא במידי דעומד לאכילה לא פסק כר"י בטלטול אבל במידי דאינו עומד לאכילה שפיר פסק כר"י ואסור אף בטלטול דברי רש"י ניחא וכן תירצו בספר שער המלך ח"א דף ל"ב ע"ד ובספר צרור החיים דף מ"ז ועיין בבעל המאור כאן ובהראב"ד בתמים דעים ולפי דעת הראב"ד י"ל דהכא מודה רב כר' יהודה דהוה כמו מוקצה דאבנים דגרע טפי ומה שתירץ מהרש"א עיין מה שכתבתי לעיל דף ח':

תוס' ד"ה דרש רבא דבריהם מגומגמי' כמו שכבר העיר על זה מהרש"א גם תרוצם תמוה דהא הגמרא קאמר להדיא דרבא כר"י ס"ל וכמו שהקשה מהרשד"ם בחא"ח סימן י"ד ותרוצו דחוק ולכן המחוור כמו שהגיה מהרש"א:

תוס' ד"ה רבי אליעזר אומר. עיין בשער המלך ח"א ט"ז ע"ד מה שהקשה על התוספות מסוגיא ועיין מה שכתבתי שם ליישב דבריהם:

דף לג:

אוכלי בהמה אין בו משום תיקון כלי רוח אלי' י"ד ע"ד:
השתא פטור אבל אסור קשיא לי. יש לדקדק דשפת יתר הוא ועוד שאר דקדוקים דהא יש לדקדק לרב כהנא דסבר דאפילו ברכים אסור מהיכא תיתי ומה סברא יש לו. וצ"ל דעיקר קושיא שלו מהך ברייתא דלקמן ושוין שלא יקטמנו והיה מפרש דאאבוס קאי דהיינו ברכין והא דלא הקשה מהך ברייתא משום דהי' אפשר לדחות דאקיסם קאי ולכן הקשה מהך ברייתא דקתני מוללין ומוכח דאיירי ברכים כמו שמסיק ונמצא דהך ברייתא מגלה על הברייתא האחרת ושוין נמי ברכין מיירי ונמצא אע"פ שהיה יודע דהברייתא כר"א. מ"מ מקשה מינה להוכיח דברייתא אחרת ברכין מיירי ועכ"פ לרבנן פטור אבל אסור ואיך רב יהודה מתיר לכתחילה וכן היה יכול להקשות מתוספתא דשם משמע דאפילו רבנן מודו דחייב חטאת אלא דאיכא לאוקמי בכלי ורבי יהודה מיירי ביד ולכן הקשה מהך ברייתא דמיירי ביד דומיא דמוללו כמ"ש מהרש"ל וא"כ אי אפילו רבי יהודא איירי ביד קשה נמי דמוכח דאפי' ביד לר"א חייב חטאת ומינה דבברייתא אחרת לרבנן אפילו ביד פטור אבל אסור זה היה תוקף קושייתו של רב כהנא ורב יהודה הבין זה ולכן אמר לו לשיטתך דמוקמת הכל ברכין השתא פטור אבל אסור כו'. כלומר דמהך ברייתא דשווין בקשים דושווין אקיסם קאי אבל ברכים מותר לכ"ע והך תוספתא ליתא מכח ההיא ברייתא דקתני בה לפתוח בה את הדלת [לוח הטעות: כלומר הך ברייתא דושוין דאמרי רבנן פטור אבל אסור קשיא לי אפי' אי נאמר דמיירי בכלי שהרי אינו מתיר בכלי לכתחילה מכ"ש ברייתא דתוספתא שנזכר בה חיוב חטאת לכ"ע. אמנם כ"ז ליתא אלא כי תני' הא ברייתא דושוין בקשי' דושוין אקיסם קאי.] ורב כהנא השיבו על זה שהרי הוכחתי מכח ההיא ברייתא דקתני ומללו דברייתא אחריתא נמי ברכין מיירי והשיבו רבי יהודה דהך ברייתא נמי בקשין וחסורי מחסרא וא"כ והכל מתורץ דהא דאמר לו השתא פטור אבל אסור הוצרך לומר כן כדי שידע רב כהנא שמבין קושיתו וגם מתורץ הועוד שכתבו התוספות ולא צ"ל הא ר"א דגם רב כהנא ידע אלא דעיקר קושייתו להוכיח מהך ברייתא דברייתא נמי ברכין מיירי ואפ"ה לרבנן פטור אבל אסור.
וניחא נמי הא דכתב רש"י אם מצאתי ברייתא לחצוץ שיניו פטור אבל אסור ולא פירש"י דברייתא לקטום להריח פטור אבל אסור משום דהוה באמת שפת יתר אבל השתא הכל מדוייק כפתור ופרח. אמנם התוספות שהקשו על רש"י י"ל משום דבלא"ה יש לדקדק על התוספות שכתבו לפי שיטתם אבל לדידך קשה דמיירי גם בקשים כדמוכח מההיא דמפשח ויהיב אלותא דבאמת זה תמוה הלא בדברי רבי יהודה לא נזכר כלל

קשים בהך מימרא והאיך נאמר דהקשה לו מכח מימרא אחריתא ובזה לא נרמז כלום דאיירי בקשים. ועוד הקשו המפרשים לתוספות דסברי דגם רבנן מוקי מתניתין דחביות במוסתקי למה קאמר ולית לי' לר"א והלא גם לרבנן קשה. ועיין רוח אליה שנדחק מאוד ולכן הנראה לי דהתוספות לשיטתם שכתבו במתניתין דטעמא דרבנן שמא יקטום וכבר הקשה במגיני שלמה דהא היה גזירה לגזירה כיון דאפילו קטים פטור אבל אסור לרבנן ולכן י"ל דהתוספות סברי דוודאי בקיסם אפילו לרבנן חייב חטאת והא דקתני ושוין אאבוס של בהמה קאי והא דמק' הרא"ש א"כ היאך קתני לפתוח בו הדל' י"ל דהתו' סברי דתרי גווני אוכלי בהמה יש דרש"י מפרש אוכל בהמה כגון תבן או קש והרמב"ם הוסיף עוד הוצין אבל התוספות סברי דיש ג"כ אוכלי בהמה קשין ובזה פליגי ר"א ורבנן דלר"א חייב חטאת ולרבנן פטור אבל אסור אבל בקיסם לכ"ע מחייב ולפי דהברייתא של ושוין אאבוס קאי והי' אפשר לפרש דאפילו אוכלי בהמה רכין לרבנן אסור לקטום להכי מפרש לפתוח הדלת כדי לאשמעינן דאאוכל בהמה קשים קאי ולא ארכים והתוספתא לא פירש ועכ"פ ג"כ אקשים קאי והי' קשה ג"כ להתוספות למה קאמר אוכלי בהמה אין בו משום תיקן כלי ולא קאמר מותר לקטום מזה הוכיחו התוספות דרב יהודה אכל אוכלי בהמה קאי אפילו קשים ולא הי' יכול לומר מותר לקטום דעכ"פ פטור אבל אסור אפילו לרבנן להכי אמר אין בו משום תיקון כלי כלומר דלא שייך כלל חיוב חטאת אפילו בקשין ונ"מ דמותר לקטום להריח כדמסיק כיון דלא הוה אלא פטור אבל אסור והנה לפ"ז לשיטת התוספות בדברי רב יהודה אי אפשר כלל לפרש כמ"ש לשיטת רש"י ולכן שפיר הקשו שתי הקושיות ופירשו לפי גירסתם ומתורץ שפיר דרב כהנא הוכיח מדברי רב יהודה עצמו דבקשים מיירי מדקאמר הלשון אין בו משום תיקון כלי ולא קאמר מותר לקטום והנה לפי שיטתם דטעמא דחכמים במתניתין משום שמא יקטום ובקטימה חייב חטאת המקשן דפריך ולית ליה לר"א שפיר הוה ידע דמתניתין דחביות דלא כרבנן אלא דהי' סבר כיון דר"א במתניתין מתיר ליטול קיסם ולא גזר שמא יקטום ש"מ דבקטימה ליכא חיוב חטאת והיה מוקי מתניתין דחביות כר"א אמנם השתא דבהך ברייתא נזכר דאדרבה ר"א מחמיר יותר מחכמים רק דלא גזר נטילה אטו קטימה שפיר מקשה ולית ליה לר"א כלומר ולית לי' לר"א ג"כ הך מתניתין וא"כ מתניתין דלא כמאן ותירץ רב אשי במוסתקי כלומר מתניתין בין ר"א בין חכמים רק דמיירי במוסתקי וכשיטת התוספות ובהכי ניחא נמי הא דכתבו התוספות לפי שיטתם דרב יהודה סבר דברייתא משבשתא דזה תמוה ומ"ש מהרש"א מכח סברא זה דוחק כמ"ש מהר"ם שיף ומ"ש מכח ברייתא דמותר לקטמו ג"כ קשה דאף אם תחלת הברייתא משובשת דילמא

סוף הברייתא דקטימה לחצות שנים חייב חטאת ניחא גם מ"ש מהר"ם שיף דהוכחתם דברייתא דלא כמאן ליתא לפי מ"ש דהתוספות מפרשים דושוים אאבוס קאי אמנם לפי מ"ש שפיר הוכיח רב יהודה דברייתא משובשת דהא במתניתין לא אמרי רבנן אלא קיסם אבל מן האבוס שרי וכדקתני בהדיא בברייתא ש"מ דאוכלי בהמה אין בהן חיוב חטאת דאל"כ הוה גזרו רבנן ליטול מאבוס כמו ליטול קיסם אלא וודאי דליכא חיוב חטאת כלל ולפ"ז לא נזכר כלל היתר לקטום באוכלי בהמה רכין בדברי רב יהודה ולכן הרא"ש דלא ס"ל כפירש התוספות אלא כרש"י כתב דהתוספתא נגד הגמרא לכן כתב דהתוספתא ל"ק לדברי רב יהודה כדי להלום הפירוש שכתבתי לעיל בדברי רש"י:

תניא חדא קיטמו לשון לימודים דף ע"ט באר יעקב ד' ע"ד מרכבת המשנה ח"א פי"א דשבת ה"ז:

במוסתקי יצחק ירנן נ"ה ע"א:

מאי קעביד הכא ברעפים חדשים עיין בשער המלך ח"א נ"ג ע"א רוח אלי' י"ז ועיין חוות יאיר סימן קנ"ח מה שהקשה מהא דפסק בי"ד דאדם שלא מל מעולם אסור למול בשבת והמרדכי למד זה בס"פ כיסוי דם מסוגיין להך לישנא מפני שצריך לבדקן יע"ש ומה שתירץ בשבות יעקב ח"א סימן כ"ג ובשאגת ארי' סימן ס"ד. ועיין במקראי קדש דף ק"נ:

תוס' ד"ה כי הוינא לשון לימודים דף ע"ט. שער המלך ח"א י"ז ע"א:

דף לד.

מהו לשחטה בי"ט. שאגת ארי' סימן ס"ד:

אחד מביא את האור. עיין זרע אמת בשו"ת סימן מ"ד ולשון רשי' שם. מרכבת המשנה ח"א פ"ט דשבת ה"ד. חיים שאל בח"ב. דברי סופרים סי' ויו. תשובת מהר"י קורקס על הרמב"ם:

ועוד אמר ר"א עומד אדם על המוקצה עיין בהליכות אלי סימן ר"ב. ומה שהקשה עליו בשער המלך ח"א דף מ"א ע"ב וע"ג ומ"ש דאחזי ולא אחזי לר' יהודא הוא דהוה מוקצה אבל לא לר"ש אחר המחילה אשתמיטתי' ליה דברי הרמב"ן במלחמות והראב"ד בתמים דעים שכתבו להדיא דאחזו ולא אחזו אפילו לר"ש מוקצה הוה. וכבר כתבתי מזה לעיל בדף ד'. רוח אלי' י"ז ע"ג ותוס' שם מרכבת המשנה ח"ב פ"ב די"ט ה"ט ותו' שם:

תוס' ד"ה אין מפיגין. בתי כהונה בית אבות כ' ע"ב:

דף לד:

וחכמים אומרים עד שירשום ופירשי' דאין ברירה וכן פירש הרע"ב והקשה הפר"ח בסימן תצ"ח דא"כ קשיא הלכתא אהלכתא דקימ"ל כחכמים כאן. וגם קימ"ל דבדרבנן יש ברירה ועיין בקרבן אליצור דף קפ"ו ע"ד שנדחק הרבה ובשער המלך ח"ב דף ע"ו וע"ז כתב דמוקצה כעין דאורייתא דהוא ספק מוכן ולא מהני ברירה אמנם בשיטה מקובצת השיג על רשי' וכתב להדיא דמוקצה דרבנן ויש ברירה גם מי דחקו לרשי' לומר כן. ויותר נראה לומר דכיון דטעמא דאחזי ולא אחזי שמא ימצא בהם שאין ראוי' ויטלטל מה דלא צריך וכעין שאמרו לעיל גבי יונים ולהכי מחמירינין הכי מטעם ברירה ושוב ראיתי בשושנים לדוד שכתב כן ועדיין צ"ע:

תינוקת שטמנו תאנים לשבת כו' לא יאכלו. והקשה בחקרי לב דף קנ"א דאי על התינוקת קאי דלא יאכלו עד שיעשר הא שבת אינו קובע אלא מדרבנן ותקשי מכאן למ"ד מדרבנן אין מצוון להפרישו ואי לאחרים קאמר א"כ תקשי לר"ל דסבר בירושלמי דהוקבע לאחר אינו קבע ע"ש ולדידי לא קשיא דוודאי על הגדולים קאי ולא תקשי על ר"ל דדוקא בקובע לאחר בפירותיו הא דנחלק ר"ל ואמר דלא הוה קבע אבל הקובע פירותיו הוה קבע אף לאחרים והכא תאנים אלו של התינוקת הם וקבעו אף לגדולים. וכן נראה קצת מפירש הר"ש ומהירושלמי שהביא ע"ש:

העביר תאנים בחצרו לקצות הרמב"ם השמיט הך משנה בחבורו. (ומה שנרשם בעין משפט פ"ד דמעשר הלכה י"ח ליתא אלא דין אחר הוא שם) וכתב במוצל מאש ח"ב שבספר רב יוסף קצבי דטעמא דבירושלמי מוקי לה כמ"ד מזונת אשה דרבנן והרמב"ם פסק דמזונת אשה דאורייתא ולפיכך אסורה לאכול וע"ש בארוכה. ובספר קרבן אליצור דף ק"ט ועיין עוד שם במה שכתב בשם מהר"י קורקס דהרמב"ם ס"ל דאף שלא יבשו כל צרכן חייב כיון שהוציאן ממקום למקום ועיין בב"מ כ"א תוספ' ד"ה פטורות שנראה שנתכוונו למשנה זו ומשמע דלא ס"ל כהרמב"ם:

בעי מינה רבא מרב נחמן שבת מהו שתקבע. עיין בתי כהונה בית אבות כ' ע"ד ועיין בשער המלך ח"ג כ"ח ע"ג. והקשה בשער המלך שם לדעת י"מ שהביא בשיטה מקובצת דע"כ לא קמבעי' אלא ביחדם לשבת אע"פ שלא אכל מהם אי הוקבע לחול אבל מה שאוכל בשבת פשיטא דקובע דאכילת שבת חשובה דלפ"ז מה קאמר אף אנן נמי תנינא עומד אדם על המוקצה והא הכא באכילת שבת קמיירי ואינו ענין להאיבעי' שלו ולע"ד דלא קשיא דהא כבר כתבו המפרשים דעיקר דיוקא דמתני' דקתני שביעית דיתורא הוא דהוי מצי לאשמעינן הך דינא בלא"ה אלא מכח יתורא לאשמעינן אתא דדוקא בשביעית

דפטורה מן המעשר אבל בשאר שני שבועה אסור וא"כ שפיר הוכיח דע"כ מתניתן אתי לאשמעינן מכח יתורא הך דינא דקמבעי' לן דבשאר שני שבוע אסור אף לחול דאי לא תימא הכי אלא לשבת בלבד הדרא קושיא לדוכתיה דזה פשיטא דשבת קובעת לעצמה דהא זה לא איבעי לן כלל אלא וודאי קובעת אף לחול קמ"ל כאשר כתבתי וכן צריך לפרש מ"ש השיטה מקובצת בד"ה אמר רבי יוחנן שכתב והיינו דמייתי מר זוטרא ראי' לאבוה דמיירי כשייחדינהו לשבת שהוא ג"כ מכח היתור וא"כ ממילא מתורץ מה שהקשה הרב שער המלך דתפשוט מהא דאמר ר"נ כשאמר ר"א יגמור לא בשבת אלא במוצאי שבת דר"א מיירי בשלא ייחדינהו לשבת ולהכי מותרים למוצאי שבת אבל ייחדינהו לשבת גם למוצאי שבת אסורי' זה הי' איבעייתו אי ר"א מיירי בייחדינהו או בלא ייחדינהו וכן כתוב בשיטה מקובצת להדיא דר"א מיירי בלא ייחדינהו ותימא מהרב שער המלך איך לא ראה דבריו שם בשיטה מקובצת:

שבת מהו שתקבע. עיין רוח אלי' י"ח:

חצר אינו קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. מרכבת המשנה ח"א פ"ה דמעשר הכ"ג:

טבל מוכן הוא. בתי כהונה בית אבות כ"ה. ועיין ערובין ל"ד ד"ה נוטל:

תוס' ד"ה ואמר מכאן אני נוטל. רוח אלי':

דף לה.

ורמינהו היה אוכל באשכול כו' עיין ברמב"ם סוף פ"ה דהלכות מעשר ודבריו תמוהים. ועיין מ"ש הכ"מ דהרמב"ם הוה גריס גבי שבת כשאמר ר"א יגמור יגמור בשבת וזה אי אפשר להלום ע"פ סוגיות הגמרא. ועיין בספר מכתם לדוד חי"ד סימן מ"א שהאריך בזה ודברי מהר"י קורקס והרדב"ז גם הם דחוקים גם בהגהות משנה למלך האריך בזה ובשער המלך ח"ג דף כ"ט. ויותר נראה דהרמב"ם סבר דר"נ חולק על המשנה סבר דר"א ורבי יהושע לא פליגי כלל דר"א כשאמר יגמור היינו למוצאי שבת ור"י דאמר לא יגמור היינו בשבת נמצא דהרמב"ם פסק כר"נ וכך"ע. ועיין עוד בבתי כהונה בית אבות שהאריך בזה בסוגיין בדף כ"ב וכ"ג. ועיין ב"מ פ"ח ד"ה עד שיראה. ועיין בבעל המאור שכתב דהוה מצי למימר שבא לאפוקי מדר"א ור"י אם נאמר דשבת קובעת גם לחול לא הוה מצי למימר לאפוקי מר"א ור"י ועכ"פ קצת נראה מדבריו דר"א ור"י שווים:

שבת לאפוקי מדהלל. עיין משנה למלך פ"ה דמעשרות הכ"ג בסוף הדבור:

דף לה:

מקח כדתנן והקשה בשיטה מקובצת למה לא אמר מקח לאפוקי כו' כדאמר גבי אחרים. ותירץ כדי דלא תיקשי על רבי יוחנן איך פסק נגד הסתם והלא ס"ל הלכה כסתם משנה וזה ג"כ סתמא הוא אע"ג דרבי יהודה פליג כדאיתא בריש מסכתן לכן הוצרך להביא סתמא אחרינא ע"ש ודבריו תמוהים דמ"ש דהא סתמא כדאיתא ברפ"ק הוא עצמו כתב שם דזה לא הוה סתם לאקשויי מיניה לרבי יוחנן והביא ראיה מהחולץ ותו דמשמע מדבריו דהך דהלוקח מעם הארץ סתם משנה היא ואינו משנה בשום מקום אלא שלזה י"ל דסתם בברייתא ומחלוקת במתניתן הלכה כסתם ברייתא ודוחק. ושוב מצאתי בדברי אמת בקונטרסים דף ט"ז ע"ב שהקשה על השיטה מקובצת כמ"ש. ושוב ראיתי לבעל המאור שנראה ג"כ מדבריו דההיא דהלוקח מעם הארץ משנה היא וכבר העיר בזה מהרש"א:

פרק חמישי

משילין פירות מרכבת המשנה פ"ה די"ט ה"ה:

ומכסים פירות בכלים מפני הדלף רשי' פירשו דוקא בי"ט ולא בשבת כי הוא מפרש כי בשבת דתני בסיפא דוקא אנותנין כלי קאי אבל הרא"ש מפרש דבשבת קאי נמי אמכסין פירות בכלים דג"כ מותר בשבת ועיין פ"ח במים חיים הכרח הרא"ש והקשה הפר"ח שם לרשי' הא קתני לקמן פורסין מחצלות ע"ג כוורת בשבת וש"מ דבשבת נמי מותר ול"ק מידי דכבר כתב בשיטה מקובצת שסובר ג"כ כדעת רשי' הטעם דאסור לכסות בשבת דבי"ט דוקא חששו להפסד מועט אבל בשבת להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו וא"כ גבי דבורים הפסד מרובה הוא. ולכן אפילו בשבת חששו ומותר:

חד תני משילין. עיין ע"ז ב' ד"ה מאי טעמא:

רש"י מאן דתני כלומר אי הוה תנא דתנא הכי לא משתבש כוונתו משום דקאמר בגמ' רב יהודה ורב נתן חד תני משילין וחד תני משחילין וא"כ אי ס"ד דאיכ' מאן דתני מנשירין או משחירין הל"ל נמי וחד תני משחורין וחד תני מנשירין אלא וודאי דליכא דתני הכי אלא הגמרא קאמר אי איכא מאן דתני הכי אבל בעלמא היכא דלא קאמר הגמרא חד תנא וחד תנא אלא קאמר סתם מאן דתני הכי לא משתבש וודאי י"ל דאיכא מאן דתני הכי וזה עולה כפי הדרך השני שכתוב ביבין שמועה דף ק"א והדרך הראשון שכתב שם דוחק טובא:

דף לו.

פורסין מחצלת ע"ג כוורת. שער המלך דף כ"ב. קרית מלך רב ח"א על כל הסוגיא:
רשי' שלא יגמר את האוצר אם לא הי' שם אלא ד' וחמש קופת קשה דלמה ליה לרשי' לפרש כי ה"ג הא אמר שמואל בשבת דאפילו טובא שרי ואין לומר דרשי' לא גרס שם הכי וכמ"ש לדעת הרמב"ם דהרי רש"י כתב כן להדיא שם דאפילו טובא שרי ותו דדברי רשי' סותרים מניה וביה שכתב אם לא הי' שם אלא ד' או ה' קופות שהתירו דמשמע דווקא ד' או ה' קופות ושוב כתב במקום שיש יותר כאן לא התירו לפנות את כולן משמע דהיכ' דאיכא יותר נמי שרי רק שלא יגמור דאתי לאשויי גומות וקרוב הדבר שט"ס נפל בדברי רשי' ושוב בא לידי שופרא דיעקב ועמד על זה וכתב כי רשי' סבר כהרז"ה דלא פסקינן בהא כשמואל דאפילו טובא ואינו נראה דהא רשי' כאן אדשמואל הוא מפרש ועיין יצחק ירנן דף ס"ד ע"ג:

דף לו:

כל שחייבין עליו משום שבות. עיין חזון עובדי' דף ס"ח ס"ט וע"ש מה שהשיג על הגהות שער אפרים דכתב דדוקא בי"ט הא דגזרינן אין מספקין שמא יתקן כלי שיר אבל בחה"מ לא כיון שנעשה בלא כלי שיר אבל בכלי שיר ממש דאיכא למגזר שמא יתקן כלי שיר אף בחש"מ אסור והקשה הוא דהרי הרמב"ם בפירוש המשנה פירש מספקין הכאה בצלצל ואפ"ה דוקא בי"ט אסור. ואפשר לומר דאה"נ להרמב"ם מספקין גם בחש"מ אסור והא דתני ליה הכא אגב מטפחין ומרקדין דאין אסורן אלא בי"ט נקט נמי מספקין גבי יו"ט ועיין בעץ חיים למהרח"א שחולק על שער אפרים:
ואלו הן משום שבות. בכורת נ"ד ד"ה ושני מינים:
אין רוכבין ע"ג בהמה כו' בירושלמי מפרש משום שביתות בהמה והביאו הרא"ש וכתב ביד אהרן בסימן ש"ה דהירושלמי נתן טעם אחר משום דלגמרא דידן משום שמא יחתוך זמורה מלאכה שא"צ לגופה היא ע"ש בשם מהר"י אסקופה ולא הבנתי דברים אלו דלמה קרי זה מלאכה שא"צ לגופה הלא הוא צריך לגוף הזמורה להנהיג את הבהמה ועיין בב"י שם ובשער המלך דף י"ט ובית ישחק דף י"ב ע"ד ועיין מחזיק ברכה חא"ח מ"ז חגיגה דף ח' ד"ה משום סקתא:
אין מטפחין עיין מ"ק דף כ"ז ד"ה אבל לא מטפחת.
אין דנין שער המלך ח"א כ"א ארעא דרבנן במהדורא בתרא נ"ד. קרית מלך רב ח"ב בית מושב י"א ע"ג ע"ד סנהדרין ל"ה ד"ה לגמריה:

ולא מקדשין. גיטין ע"ז ד"ה ותיזל:
אין מקדשין. דרך המלך ס"ב ס"ג ולענין הפקר נחלקו בו הראשונים וכבר כתבתי על זה במקום אחר. אמנם לענין מתנה לכאורה נראה דאין חולק דשרי אמנם הרמב"ם כתב בסוף הלכות מכירה המוכר או נותן בשבת קיים משמע דלכתחילה אסור והוא תימא דלא הביא אחד מהפוסקים דעת הרמב"ם. ותו דהרמב"ם בפירש המשנה בפ"ג דסוכה כתב להדיא דמתנה מותר גם הש"ע בח"מ סימן רל"ה לא כתב כלום ממתנה עם שדרכו להעתיק לשון הרמב"ם ולכן נראה דמ"ש הרמב"ם ונתן לאו היינו מתנה אלא שנתן דבר שכבר מכר לו ומכר היינו פרושו שמכר בשבת או נתן היינו שנתן דבר שכבר מכר לו וקנה במשיכה. אבל מתנה לא נזכר כלל גם אין דרך הרמב"ם להוסיף דינים והרי"ף לא כתב בסוגיין מן הירושלמי אלא מכר או הקנה ונמצא גם הרמב"ם כוונתו לזה:
לא מחרימין. מחזיק ברכה חא"ח ע"ח ע"ג:
לא מגביהין תרומות ומעשרות. עיין מנחות נ"ה ד"ה במחשבה. דרך המלך ק"ט ע"ג:
בי"ט אמרו ק"ו בשבת. פרי חדש במים חיים דף ג':
אין בין יו"ט לשבת. עיין גופי הלכות דף ט' שדבריו תמוהים. וכבר השיגו בשער המלך ח"א ל"ג ע"א. ארעא דרבנן במהדורא בתרא סימן ה':
ש"מ תחומין דאורייתא התוספות בחגיגה דף י"ז ד"ה דכתיב הוכיחו מכאן דאפילו תחומין די"ב מיל לאו דאורייתא דאל"כ נימא שמא ילך חוץ לתחום י"ב מיל והרמב"ן במלחמות לעיל ספ"ג גבי אין מראין סכין לחכם כתב לפי דעת זו דוודאי לא חיישינן שיצא שלא לדעת חוץ לתחום אלא מתוך שהוא רוכב לא יכול לכוון שיעור התחום ויצא חוץ לתחום אלפים אבל חוץ לג' פרסאות אין לחוש דאע"פ שהוא רוכב אין לטעות בין אלפים לג' פרסאות אמנם גבי חכם יש לחוש שיצא חוץ לתחום אלפים אם החכם דר חוץ לג' פרסאות. ועיין בשער המלך כ"ד ע"א באר יעקב דף י"ד ע"א:
אין מקדשין והא מצוה קאעביד לא צריכה. עיין לשון לימודים דף ק"ג ע"ב. מגילת ספר עשין ל"א:
לא צריכה דאית ליה אשה ובנים. עיין יבין שמועה דף יו"ד ע"ב:
תוס' ד"ה והא מצוה קעביד. בשער המלך דף כ"א הביא ראיה לסברת ר"ת מהא דאמרינן במ"ק י"ח דאמר שמואל מותר לארס בחש"מ ומייתי סייעתא שם ולא מייתי סייעתא ממתניתין דדוקא בי"ט אין מקדשין אבל בחש"מ שרי אלא וודאי צ"ל דלעולם אימא לך דבחש"מ נמי אסור ומתניתן לדיוקא אתא דוקא היכא דהוה משום רשות דיש לו אשה ובנים אבל היכא דהוה משום מצוה דאין לו אשה ובנים שרי ע"ש ולי בלא"ה קשה דהא

התם קאמר הגמרא לדחויה לסיעתא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לארס דליכא מצוה כלל וא"כ פשיטא ליה התם דליכא מצוה וא"כ היכא פשיטא ליה הכי איפכא והא מצוה קעביד ובהא אין לחלק בין יש לו אשה ובנים או לאו דממ"נ דאם התם ביש לו אשה ובנים מיירי נשואין נמי לאו מצוה היא וצ"ע. ועיין עוד שם בשער המלך ובקרית מלך רב ח"ב בית מושב י"א ע"ג וע"ד. שפתי ישנים למהר"ש אלגאזי קנ"ג ע"א:

דף לז.

לא צריכה דאיכא גדול. עיין בפני יהושע חלק אבן העזר סימן ט"ו דמיירי באין הגדול לפנינו דאם הוא כאן אסור הקטן לייבם ואם אינו רוצה הרי מצוה בגדול. ומ"ש שם לענין חליצה עיין בשיטה מקובצת שכתב דהקושיא רק מיבום:

משום מקח וממכר. הרב ארעא דרבנן במהדורא בתרא סימן קמ"ד הבין מדברי רש"י ללשון ראשון שמקח וממכר אסור מן התורה ובאמת שכ"כ ברש"י סביב לרי"ף במקום שכתוב ברש"י שלנו מקח וממכר אסור מן המקרא כתב שם אסור מן התורה. אמנם הרב עפרא דארעא הוכיח שם מכמה מקומות דאי אפשר לומר כן דמקח וממכר וודאי אסור רק מדרבנן אלא דללשון ראשון אסור מן המקרא ולליטנא בתרא מכח גזירה ע"ש:

ה"מ פירי דטבילי מאתמול. שער המלך ח"ג כ"ט ע"ד:

המוסר בהמתו לבנו. פ"ח במים חיים ג' ע"א:

הרי אלו כמקום שהולכין. פ"ח במים חיים ג':

כרגלי שתיהן. עיין בתוי"ט ובספ"ג דחלה ובמנחת ביכורים:

רש"י אטו טלטול לאו צורך הוצאה היא כו' וכל מה שגזרו לא גזרו אלא מפני ההוצאה זה דעת הראב"ד בפכ"ד מהלכות שבת דטלטול המוקצה משום הוצאה אסרו ע"ש הי"ג אמנם הרמב"ם שם לא ס"ל הכי ועיין מה שכתב ה"ה שם ובמרכבת המשנה שם:

תוס' ד"ה ורמינהו משילין. עיין חדושי הריטב"א שנדפסו מחדש על מסכת מגילה וכבר העתיקם בלשון לימודים דף מ"א ע"ג ועיין בשער המלך ח"א על מהרש"א ומהר"ם. ובשער יוסף ק"י ע"ג:

דף לז:

הלכה כסתם. חקרי לב קי"ג:

איתמר שנים שלקחו חביות ובהמה בשותפות כו'. והקשה בספר שאגת ארי' סימן צ' כיון דקי"ל דספק דבר שיש לו מתירין אסור א"כ חביות נמי ליתסר דניהי דאין ברירה היינו מטעם דספק דרבנן לקולא. וא"כ כאן דספקו אסור נאמר יש ברירה ולע"ד לא קשיא

חדא דאין זה מוכרח דטעם ברירה משום ספק הוא ואפי' נימא משום ספק הוא אטו לא מקילינן בכל ספיקא דפלוגת' דהוה בענין י"ט היכא דמדרבנן הוא וא"כ בכל דבר שיל"מ נקל בספיקא דפלוגתא לחומרא וזו לא שמענו. ועיין עוד שם סימן פ"ט ובקרבן אליצור דף קפ"ה ולהלן ועיין בכורות מ"ח ד"ה דכ"ע ובשער המלך ח"א דף נ"ח ע"ב ונ"ט הקשה מ"ש מהא דפסק הטור א"ח בסימן ש"כ דגיגית מלאה ענבים שדרך מע"ש ויצאו בשבת ונפל ליין שיצא מע"ש מותר ולא הוי דבר שיל"מ כיון דלא ניכר האיסור שתיכף נתבטל וא"כ ה"נ אמאי נאסר הבהמה מכח יניקת תחומין הא לא הוכר האיסור ותיכף נתבטל ולע"ד אין כאן קושי' בשלמא התם אין כאן איסור כלל שהרי הענבים שנדרכו מותרין שעדיין לא יצא מהם היין והיין שנפלו לתוכו נמי מבטל הוא את שנפל לתוכו אבל הכא הרי איסור ניכר שהרי חלק חבירו עדיין נאסר הוא לו ועומד באיסורו לו עד אחר י"ט ולא ידעתי איך הרב רוצה לדמות חלק חבירו לענבים דהתם מותר וכאן אסור ועיין עוד שם:

ושמואל אמר חביות נמי אסורה. עיין גיטין כ"ה ד"ה דברי ר"מ. בכורות מ"ח ד"ה לכ"ע:

אין ברירה. גיטין מ"ח ד"ה אי לאו דאמר ב"ק פ"ח ד"ה הכי אמר שמואל:

לעולם קסבר יש ברירה. במטה אפרים בחדושי אחיו דף ב' ע"ב הקשה דהכי מסקינן דלרב יש ברירה אלו בגיטין קאמר רב אין ברירה. וא"כ לפרוך הגמרא בדפריך לרבי אושעי' ולתרץ נמי דוקא בדאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה ועיין בעירובין בסוגיא דברירה דיומא בתוספות שכתבו לחלק לרב בכמה גווני וא"כ י"ל דלהמקשן לא הוה קשה לרב ושוב ראיתי בשער המלך ח"א דף כ"ה שהקשה ג"כ קושי' זו ותירץ כמו שתירץ המחבר שם ע"פ מ"ש התוס' שם דשאני גבי גט דבעינן מבורר. דכתיב וכת' לה לשמה וע"ש:

תוס' ד"ה ושמואל. עיין שער המלך ח"א דף כ"ו:

דף לח.

אלא לעולם לא תיפוך. לכאורה קשה למאי דמהפכינן ור"י סבר יש ברירה קשה דלעיל אמר מאי הוה עלה וקאמר ר"א אין ברירה ר"י יש ברירה דבשלמא לרבי אושעיא כיון דאמר אין ברירה ידעינן הלכתא דחביות ובהמה אסורה אבל לרבי יוחנן דאמר יש ברירה ניהו דידעינן דינא דחביות דמותר אבל בהמה לא ידעינן אי סבר רבי יוחנן מותר או אסור משום דינקי תחומין אהדדי ובשלמא להסוברים דרב חזר בו לא צריך הגמרא לאמר דמה"ת ר"י יסבור יניקות תחומין. אבל להרי"ף והרמב"ם דפסקי כרב דאסרי יניקת תחומין א"כ קשה דה"ל לרבי יוחנן לפרש. ואפשר לומר לפי מה שכתב בשער

המלך דף כ"ח ע"ד הטעם דחיישינן ליניקת תחומין אע"ג דהוא דבר מועט ובטל מ"מ כיון דהוא דבר שיל"מ לא בטיל. וכבר כתב הרמב"ן במלחמות בפרק כל שעה בסוגיא דחמץ בפסח לדעת הרי"ף והרמב"ם דסברי דחמץ דבר שיל"מ הוא רבי יוחנן סבר דחמץ בנ"ט לפי דסבר דבר שיל"מ בטל וכרבנן דר"ש. והביא ראיה מדקאמר בע"ז כל האסורים שבתורה בנ"ט חוץ מטבל והרי טבל דשיל"מ וש"מ דשאר דברים דומיא דטבל שיש לו מתירין בטל ע"ש ונמצא לא הוצרך רבי יוחנן לפר' כיון שאמר יש ברירה ממילא ידעינן חביות מותרת וליניקת תחומין לא חיישינן כיון דדבר שיש לו מתירין בטל. אמנם לפי מאי דלא מהפכינן ורבי אושעיא סבר יש ברירה עדיין קשה דהו"ל לר"א לפרש אליבא דהרי"ף והרמב"ם כיצד דין חביות וצ"ל דר"א אר"י סמך מדקאמר ר"י אין ברירה ש"מ דוקא מטעם זה אסורים שניהם חביות ובהמה אבל אי יש ברירה בהמה נמי הוה מותר דדשיל"מ בטל ממילא כשאמר ר"א יש ברירה נמי שניהם מותרים כן היה מקום לומר. אמנם הרי"ף כתב להדיא דר"א קם בשיטתיה דרב וש"מ כיון דלא פירש ממילא בהמה אסורה ולפ"ז קשיא דכי היכי אם מהפכינן ור"י אמר יש ברירה בע"כ בהמה מותרת דר"י לא חשש ליניקת תחומין כיון דסבר דשיל"מ בטל א"כ לר"א נמי נימא הכי וצ"ל דר"י לא הוה צריך לפרש כיון דכבר גילה דעתו במקום אחר דדשיל"מ מותר אבל ר"א דלא גילה דעתו במקום אחר אמרינן דסבר כרב כיון דלא פירש דינא דבהמה:

וכי ליתי ליה לר"א ברירה ה"מ בדאורייתא. עיין מהרש"א ומה שכתבתי לעיל דף יו"ד ובשער המלך ח"א דף כ"ז ובח"ב דף ע"ו וע"ז:

שור של פטם כו'. עיין בבעל המאור ובמלחמות וברמב"ם והשגות הראב"ד ועיין בשיטה מקובצת שהקשה לדעת ר"מ דלתקנתו של טבח עשאוהו כשור של הפקר א"כ איך לקמן דף מ"ם הביאו ראיה משמואל לרב חנא בר ביזנא דתלי ליה בשרא דשור של פטם שאני שעשאוהו כהפקר ולכאורה גם לדעת הרמב"ם קשה אמנם הרמב"ם נשמר מזה שכתב וכן אם שחט מעי"ט מותר להוליך מנתו לעירו שעל דעת כן שחטו שיקחו אנשי עיירות אחרות א"כ לדעת הרמב"ם בשר הוה כשור של פטם וגם ל"ק קושיות השיטה מקובצת ליש מפרשים דהתם נמי תקנת הטבח כדי שימכור בשר הרבה ועיין בשער המלך ח"א דף נ"ח:

כי סליק רבי אבא. על כל הסוגיא זכרון יוסף ק"ד ע"א:

ולבטל מים ומלח לגבי עיסה. והקשה בספר בתי כהונה ח"א בית וועד דף ע"ב דהא בבכורות כ"ג אמרינן נבילה בשחוטה אע"ג דלא מטמא במגע במשא מיהו מטמא דאע"ג דבטל מיהו הוא נושא את כולו. וא"כ ה"נ מאי קמקשי דניהי דבטלי הא עכ"פ אסור

להוציאם מתחום שלהם דהיינו של בעל התבלין ומים ומלח דהא מוציאם עכ"פ ע"ש. ובוודאי יש לחלק בין איסור לטומאה והארכתי בזה במקום אחר אמנם הכא בלא"ה לא קשיא דהא משמע במתניתין דלא לבד אסור להוציא אלא אף אם כבר הלכו כרגלי בעל העיסה ויצא חוץ לתחום בעל המים ומלח אסור לאכלו ואהא שפיר קמקשי עכ"פ דלא בטליה לגבי עיסה לענין אכילה ועיין מה שכתב התוס' בבכורות כ"ב ד"ה נבילה ועיין נדרים נ"ח ד"א אמר רבי:

רשי' בדאורייתא אין ברירה. עיין זרע אברהם ס"א ע"א:

תוס' ד"ה ולבטל מים ומלח פירשי' משום דהעיסה נפישה כו' והקשה בשער המלך ח"א דף צ"ט דמאי הוצרכו התוס' להקדים פירשי' ולא הקשו תיכף קושייתם דהא הוי דבר שיל"מ ונדחק בתרוצו ולע"ד הדבר פשוט דהא כתבו התוס' בסמוך בד"ה דהא לא קשיא כי שהשאילתו או נתנה במתנה יהי' מותר רק משום מיעוטא ורובא קשיא להו. וא"כ הוצרכו התוס' להקדים פירשי' דלולי פירשי' ה"א דכל הקושיא כיון שהשאילתו או נתנה במתנה יהי' מותר ולא מתורת ביטול א"כ לא שייכי קושייתם כלל מדשיל"מ אבל לרשי' דמתורת ביטל קשיא שפיר מקשו דהוה דשיל"מ ובעיקר קושייתם מדשיל"מ לפי מה שכתבתי לעיל בשם הרמב"ן בפסחים דרבי יוחנן ס"ל דשיל"מ בטיל א"כ ללישנא קמא דר"י הוא דקשיא ליה ולבטל ל"ק כלל ואפילו לאמרי לה דר' אבוה ור"י נפחא ור"ח בר פפי הוה הם תלמידי דר' יוחנן הוה ואפשר כרבם ס"ל בדבר שיל"מ. אמנם התו' חולקים על הרמב"ן כמבואר בכמה מקומות. וראיתי להרב שער המלך בח"א דף ל"ט שהקשה דמאי קשיא להו להתו' אם נאמר דרב פפא לעיל דף ג' לא סבר כרב אשי דדשיל"מ בדרבנן לא בטיל דילמא הנך אמוראי כר"פ ס"ל ולא כרב אשי. ואפשר לומר משום דבכל הש"ס דרך הגמרא להקשות לאמוראי בתראי מאמוראי קמאי וא"כ הכי קשיא להו להתוספות דהא דבר שיל"מ הוא ואם נאמר דהם סברי דשיל"מ בדרבנן בטיל א"כ תקשי מר' יוחנן והנך אמוראי על רב אשי דסבר לא בטיל ואע"ג דבלא"ה רב אשי בסוף סוגיין ואביי ורבא תירצו תירץ לקושייתם היינו דבפירוש המשנה יכולים לחלוק אבל לא לענין הדין. עוד הקשה על מה שכתבו התוס' בעירובין מ"ה דאע"ג דלרב אשי בדבר שיל"מ ספיקו אסור בעירוב הקילו והא הכא ר"א גופיה קאמר דלא בטיל לגבי עירוב וכי היכא דלא בטל ה"נ ספיקו אסור וע"ש שנדחק לתרץ ואני תמה על עוצם חכמתו למה נדחק בזה ובוודאי התוס' שם בעירובין ס"ל כתרוצא קמא דהתוס' לקמן שכתבו בד"ה משום דהוה דישל"מ דהכי שאני משום דממונא הוא וכוונתם בזה דהכי לא הוה כדין ביטול שאר איסורים אלא כדין ממון כיון דאין לו ביטול מדין ממון ולא

נשתקע שם בעליו ממנו. לכן לא שייך ביטול אבל בעלמא לגבי תחומין היכא דלא שייך ביה דין ממון רק איסור לבד מקילין אע"ג דהוה דבר שיש לו מתירין:

דף לח:

חטים בחטין נמי ניהי דלר"י לא בטל לרבנן מבטל בטל שמעתי מקשים לפמ"ש בחולין דף צ"ז שאני ציר דזיע בעלמא הוא דכיון דמדרבנן הוא בטל אלמא לרבי יהודא בדרבנן מין במינו בטל והכא תחומין דרבנן הוא ושוב מצאתי קושיא זו בכרתי ופלתי סימן ק"ט ולע"ד לא קשיא כלל חדא דעיקר סברא זו דלר"י בדרבנן בטל רפוי' בידינו שהרי התוספות ביבמות דף פ"ב ד"ה בטומאת משקין כתבו דלרב שישא ברי' דרב אידי לא נחלקו רבנן ור"י אלא בדרבנן אבל בדאורייתא אף לרבנן לא בטל וא"כ איך נאמר דלשאר אמוראי הסברא להיפוך דבדרבנן לא פליגי ודוקא בדאורייתא אלא וודאי דהתוספות אף בחולין ס"ל דבדרבנן לא בטל ודוקא גבי ציר קאמרי התוספות כיון דזיע בעלמא בטיל ואפילו אם נאמר דהתוספות בחולין דוקא קאמרי בכל בדרבנן בטיל אולי אמוראי דהכי סברי כרב שישא ברי' דרב אידי דבדרבנן נמי לא בטיל ועיין בשער המלך ח"ב דף קמ"ב ומלבד כל זה לא קשיא כלל דהא לכאורא נראה דעיקר קושייתם על הא דאמר מי שנתערב לו קב חטין בעשרה קבין של חברו דהתם לא מדין איסור הוא כלל אלא מדין ממון ובוודאי אף אי לרבי יהודה בדרבנן בטל גבי ממון לא בטל ויהיבנן ליה דינא דאורייתא אבל על המתניתין לא קאמר כלל דהא רישא דמתניתין נמי ר' יהודה היא דרבי יהודה חולק ואפילו אם נאמר דגם על המתניתין קאי ועיין בשיטה מקובצת מ"מ הא כבר כתבתי לעיל דמתניתין נמי לאו מטעם איסורא נגעו בו ולתת לו דין תחומין להקל אלא כיון דעיקרו ממון הוא דלא פקע שם בעלים ממנו נותנים לו חומר דין ממון וכשם דבממון לא בטיל לרבי יהודה בשום ענין ה"ה הכא וכמו שכתבו התוספות לקמן וכמ"ש לעיל ועיין זבחים ע"ג ד"ה ר' יהודה מנחות כ"ב ד"ה ור' יהודה. חולין צ"ז ד"ה אמר רבא. יבמות פ"ב ד"ה ר' יהודה. ועיין מהרש"א ומהרש"ל ולפמ"ש מהרש"א לא שייך מה שתרצתי כיון דעיקר הקושיא מאיסורא הוא ולא ממונא. וצ"ל למהרש"א כתירוץ הראשון שכתבתי:

רש"י ד"ה משה ביקרא דמשה. עיין כפות תמרים ל"ד ע"ד. ובשיטה מקובצת:

רש"י ד"ה ולטעמך כו' דאי הוה לי' בעלים לא בטלה. תולדת יצחק:

רש"י ר"י בן נורי אומר תולדת יצחק:

דף לט.

רב אשי אמר משום דהוה דבר שיל"מ הרמב"ם בפט"ו מהלכות מאכלות אסורות כתב יראה לי דדבר שיש לו מתירין שלא בטל הוא במינו וכתב עליו הראב"ד משנה שלימה היא וכתב הכ"מ דכוונת הראב"ד למשנה דידן ולכאורא דבריו תמוהין שהרי משמע דהראב"ד לא בא להשיג על הרמב"ם על עיקר דינו דמודה הוא דבטל רק דקשיא ליה למה כתב יראה לי וא"כ אין מסוגיא זו ראי' אדרבה לכאורא משמע להיפוך דלא בטיל עד שהוצרכו התוספות לתרץ וכן הרשב"א בתשובה שהביא הכ"מ שם תירץ כתירץ התוספות וצ"ל דכוונת הראב"ד לפי הכ"מ לשאר אמוראי דלא פירשו כרב אשי דוודאי רב אשי סבר דאפילו שלא במינו לא בטיל אמנם שאר אמוראים שלא תירצו כרב אשי בע"כ ס"ל דמין שלא במינו בטיל אפילו בדבר שיש לו מתירין. ומ"מ לא יצדק משנה שלימה היא דעכ"פ מן המשנה לכאורה משמע ההיפוך ועיין פר"ח סימן ק"ב מקראי קדש ק"ל:

הגחלת כרגלי הבעלים. שער המלך ח"א דף נ"ח:

גחלת של הקדש. שער המלך ח"א וי"ו ע"ד קרבן אליצור פ"ט צ'. ועיין מ"ש פסחים דף כ"ז:

גחלת של ע"ז. כתב הרא"ש בשם הירושלמי מברכין על השלהבת והא דאיתא בברכות דאין מברכין על הנר של עכו"ם היינו כשיש עמה גחלת והקשה בשער המלך ח"א דף ויו ע"ד דהא ע"ז קילא מהקדש דהא שלהבת של הקדש לא נהנין ולא מועלין ושל ע"ז מותר ואלו בהקדש גופא אשה הי' בוררת לאור בית השואבה אע"פ שיש עמה גחלת ולע"ד וודאי הא דקאמר בירושלמי דמברכין על השלהבת היינו על שלהבת של נר דדוחק לומר דמיירי בשלהבת לבד. ובגוונא דמוקי בגמרא דכל כי האי הוה לי' לירושלמי לפרושי אלא וודאי בשלהבת של נר קאמר דזה לא מקרי גחלת הפתילה של נר שנשרף אבל התם בברכות מיירי משלהבת של גחלת של עץ דהא יש בו ממש דהתם הגחלת וודאי אסורה וא"כ גבי אור בית השואבה שם היה רק שלהבת מנר וליכא גחלת ממש לפיכך שרי וע"ש בשער המלך ועוד בדף נ"ח. קרבן אליצור פ"ד. פרשת הכסף מ"ג עד מ"ד. יצחק ירנן ד' ע"ד:

המוציא שלהבת. הרמב"ם פי"ח מהלכות שבת כתב סתם המוציא שלהבת פטור ולא כתב דאדי' אדוי' וקשה למה לא מחלק כחילוק הגמרא ושוב ראיתי במרכבת המשנה שהקשה כן. ומה שתירץ בפכ"ט הוא דוחק גדול גם בחזון עובדי' דף רכ"ד הניח בקושיא ואפשר דהרמב"ם לא הוצרך לפרש כיון דאמר המוציא שלהבת משמע וודאי דשלהבת

לחוד הוא ולא דבר אחר. ואדרבה בברייתא דחייב צריך לדחוקי שהוציא בדבר אחר ועדיין צ"ע. ושוב ראיתי להפר"ח בנימוקיו ובראשון לציון שעמדו ג"כ על זה ועיין יצחק ירנן ס' ע"ב:

כרגלי אנשי אותה העיר. פרי חדש במים חיים ג' ע"ג:

ושל עולי בבל. קרבן אליצור קע"ז ע"ד:

מלא ונתן לחבירו. עיין ע"ז ס"ב ד"ה לקוט לי:

מר סבר בירא דהפקירא הוא כו' והקשה בשער המלך ח"א דף נ"ח למה לא הקשה לר"נ דאמר של שותפי הוא מהא דמקשין בעירובין דהוכיח ממתני' דר"י בן נורי סבר חפצי הפקר אין קונין שביתה מדתנא באידך ברייתא בור של שבטים יש להם אלפים אמה לכל רוח ש"מ הא ר"י ב"נ הא רבנן וא"כ קשיא מתני' ובריתא אהדדי. ואפשר לומר דאף רב נחמן לא קאמר דשותפי הוה אלא למתניתין מדקאמר כרגלי הממלא אבל ריב"נ ס"ל דהפקירא הוה וחפצי הפקר קונים שביתה וא"כ הברייתא כר"י בן נורי ולמסקנא דגם ר"נ סבר דהפקירא הוא בלא"ה ניחא:

רשי' ד"ה סדומית דקה. עיין שופרא דיעקב:

רשי' ד"ה אביי אמר יצחק ירנן ס' ע"ב:

רשי' כרגלי אותה העיר ויש להם אלפים עיין בתוי"ט מ"ש על דברי רשי'. ובעירובין כתב רשי' להדיא דאם עירב אין יכול להוציאם למקום שעירב וכ"כ הטור. ועיין בשער המלך ח"א דף נ"ח:

רשי' כרגלי הממלא. תולדת יצחק:

תוס' ד"ה משום דהוה דבר שיש לו מתירין כו'. ועוד י"ל כיון דהעיסה אינה נילושה אלא ע"י המים כו' הוה כמין אחד עיין בפ"ח י"ד סימן צ"ח ס"ק כ"ו דכתב דדוקא לענין דבר שיל"מ כתבו התוס' כן אבל לא לשאר דברים והביא ראי' ממתניתין דערלה כל המחמץ והמתבל וכבר השיג עליו מהרח"א בעץ חיים בסופו בלשונות דף ויו ע"ד דהתם מיירי בשאין בו שיעור לתבל וע"ש ואין כאן מקום להאריך בזה:

תוס' ד"ה ותיפוק ליה כו' ולבטל מנא אגב שלהבת. והא דלא הקשו התוס' קושייתם אקיסם דלבטל קיסם אגב שלהבת משום דקיסם ושלהבת שייכי בהדי אהדדי והשלהבת מן הקיסם בא לכן לא שייך לומר דלבטל אבל השלהבת אינו בא מן הכלי אלא מן המשחא ולכן שפיר הקשו דלבטל וקרוב לזה כתוב בשער המלך דף י"ח ע"ב:

דף לט:

השותפין שנדרו הנאה. מגילה ח' ד"ה דריסת:

אלא דכ"ע בירא דהפקירא הוא. עיין בראב"ד פ"ה מהלכות י"ט שהשיג על הרי"ף שלא הביא פלוגתא דר"נ ור"ש לענין מעיינות הנובעים. ועיין בבעל המאור ובראב"ד בתמים דעים בהשגות לבעל המאור שנראה שחזר בו הראב"ד שם ממה שכתב בהשגות הרמב"ם. ועיין בשער המלך ח"א דף נ"ח שהקשה דברי ראב"ד אהדדי דבהשגות נראה שהוא מפרש מנהרות המושכין כרגלי כל אדם היינו כרגלי הממלא ובעירובין כתבו הרשב"א והריטב"א משמו דלא קנו שביתה כלל אלא כרגלי כל אדם ממש ודבר זה אם דבר דנייד ולא קנה שביתה בין השמשות אם קנה אח"כ הוא מחלוק' קדומ' ונרא' דלא ברירא להו לראשונים כל כך ועיין מה שכתב ביליקוטי הרמב"ן כ"ו ע"ג:

רשי' גדיים כנגד תיישים. מרכבת המשנה ח"ב פ"ג דשקלים ה"ד:

רשי' דכ"ע ס"ל המגביה מציאה לחבירו קהלת יעקב אלגאזי ל"ג ע"ב דרך המלך צ' ע"ג:

תוס' ד"ה הכא במגביה מציאה זרע יצחק. דרך המלך צ' ע"ג. מרכבת המשנה ח"א פי"ב דשבת הי"ז

דף מ.

המפקיד פירות אצל חברו כו' עד כאן לא קאמר התם. כללי שמואל שבתמים דעים דף כ"ז ע"ד:

בשייחד להם קרן זויות. וכתב רש"י דאושלי ביתא הוא אבל היכא דמשכן שומר וקיבל עליו שמירתן הרי הן כרגליו. הוצרך רש"י לומר וקיבל עליו שמירתן משום דכיון דמסיק הכא דאפילו לרבי קאמר רב ולרבי צריך דוקא שיקבל עליו לשמור. ועיין במחנה אפרים דף ס' ע"ג ודף ע"ד ע"א שהאריך

בזה וכתב בענין אחר וע"ש:

שור של פטם. עיין מה שכתבתי לעיל:

אין משקין ושוחטין את המדבריות וכתב רשי' ובגמרא מפרש אמאי נקט משקין לכאורה הגמרא לא מקשי אלא אסיפא דמשקין ושוחטין את הבייתות למה לי משקין אבל ברישא דאין משקין ל"ק דקמ"ל דכיון דמוקצין הן אין רשאי ליתן להם מזונות ועיין לעיל ריש פרק אין צדין וצ"ל דכוונת רשי' כמ"ש הר"ן וז"ל ל"ל משקין דהשקאה וודאי אלו ואלו שמותרין דמזונתם עליך אלא וודאי משום שחוט' הנק ושחיטה ל"ל השקאה ע"כ וכוונתו כמ"ש לעיל בר"פ אין צדין דכל שהוא ברשותו של אדם ודעתו עליו מזונתו עליו ומותר לתת לפניהם מזונות וה"נ ס"ל להר"ן דאע"ג דמדבריות נינהו ברשותו הן דבהמות נינהו ולא מחוסרת צידה ודעתו עליהן הלכך בוודאי מותר לתת לפניהן מזונות וכוונת המשנה

ע"כ היא השקאה דלצורך שחיטה. וע"ז מקשה מקשה לשחיטה ל"ל השקאה וכן הבין מהר"ש חיון בספר בני שמואל והשיג על הב"י שהקשה על הר"ן. וכן נראה מדברי הפר"ח בסימן תצ"ג ועיין בזרע אמת בחדושים סי' מ"ב שהאריך בזה:

משום סירכא דמשכא. עיין ברמב"ם בפירש המשנה שפירש משום סירכת הריאה וזה דעת הרי"ף ועיין בש"ך בי"ד סימן ל"ט ס"ק ל"ב שנראה שלא ראה דברי הרמב"ם:

ת"ר אלו הן מדברית. עיין בארוכה על הסוגיא ורשי' זרע אמת בחדושים סימן מ"ג:

ומי אית ליה לרבי מוקצה והקשה מהרש"א לדעת הפוסקי' כר"נ דמוקצה בי"ט אסור מאי מקשה דהא התם בשבת הוא אבל כאן בי"ט ס"ל דמוקצה אסור ועיין מ"ש הרשב"א בשבת דהא דקאמר לדבריו דר"ש כלומר מהכא לא תפשוט אבל באמת לית ליה מוקצה בשבת כמו שכתבו התוספות שם וא"כ יש לפרש נמי הכי לדבריו דר"ש קאמר בשבת וליה לא ס"ל בכל מכל כר"ש דבי"ט כר"י ס"ל ועיין בבעל המאור בתחלת המסכתא ובתו' לעיל דף כ"ו ד"ה ת"ר ועיין בשו"ת מים עמוקים להראנ"ח סימן י"ז כי לפי מה שכתב יש להלום קושיות מהרש"א בתירץ שני של הגמ' ועיין בתי כהונה בית אבות כ"ד ע"ד ובזרע אמת בחדושי' סימן מ"ג:

דף מ:

רשי' ד"ה איבעית אימא. עיין זרע אמת בחדושי' סימן מ"ג: